

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

PROJEKT DO KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Knyszyn, Białystok czerwiec 2017r

Projekt „Opracowanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Knyszyn” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 - 2020 oraz z budżetu państwa, przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Podlaskiego.

Spis treści

Wstęp	str. 4
Rozdział 1. Opis powiązań Gminnego Programu rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017-2023 z dokumentami strategicznymi	str. 5
Rozdział 2. Etapy prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji gminy Knyszyn	str. 8
Rozdział 3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji gminy Knyszyn	str. 10
Rozdział 4. Wizja obszaru rewitalizacji	str. 68
Rozdział 5. Cele rewitalizacji oraz kierunki działań służące eliminacji, bądź ograniczeniu negatywnych zjawisk na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.	str. 69
Rozdział 6. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	str. 75
Rozdział 7. Mechanizmy integrowania działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn	str. 94
Rozdział 8. Szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych	str. 102
Rozdział 9. Struktura zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji	str. 105
Rozdział 10. System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji	str. 110
Rozdział 11. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach	str. 116
Rozdział 12. Sposób realizacji Programu Rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	str. 117
Załącznik 1. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji gminy Knyszyn.	str. 118

Wstęp

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach jednostek samorządu takich jak degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferach społecznej i gospodarczej. W takiej sytuacji szczególnego znaczenia zaczęło nabierać planowanie oraz realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, obejmujących sferę przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową, a tym samym odpowiadających na indywidualny zestaw zidentyfikowanych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na danym obszarze.

Na potrzeby projektowania interwencji wspierających rewitalizację współfinansowaną ze środków programów operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 rewitalizacja została zdefiniowana jako kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.

Rewitalizacja gminy Knyszyn koncentruje się na czterech głównych obszarach:

- a. gospodarczym – nowe miejsca pracy oraz warunkowanie powstawania nowych podmiotów gospodarczych, rozpowszechnianie i ułatwianie aktywności gospodarczej,
- b. społecznym – działania koncentrujące się na zapobieganiu patologiom i wykluczeniu społecznemu (marginalizacji, bezrobociu, ubóstwu) oraz mające na celu wzrost poziomu integracji mieszkańców gminy,
- c. przestrzenno-funkcjonalnym – w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, w tym: zaplanowano inwestycje w zakresie budowy elementów małej infrastruktury rekreacyjnej, zagospodarowania obszarów stanowiących miejsca rozrywki i integracji dla mieszkańców,
- d. techniczno-środowiskowym – zły stan techniczny obiektów użyteczności publicznej, brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Dzięki wdrożeniu Gminnego Programu Rewitalizacji zwiększy się atrakcyjność gospodarcza gminy Knyszyn, a co za tym idzie stworzona zostanie szansa do tworzenia nowych podmiotów gospodarczych oraz miejsc pracy. Ponadto wdrożenie działań zaplanowanych w GPR pozwoli na rozwój kulturalno-społeczny gminy, a co za tym idzie na przeciwdziałanie wykluczeniu kulturalnemu mieszkańców gminy.

Objęcie danego obszaru Gminnym Programem Rewitalizacji będzie stanowiło podstawę do ubiegania się o dofinansowanie poszczególnych przedsięwzięć w ramach funduszy zewnętrznych w tym środków Unii Europejskiej.

Rozdział 1. Opis powiązań Gminnego Programu rewitalizacji Gminy Knyszyn na lata 2017-2023 z dokumentami strategicznym

Gminny Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na zdegradowanych obszarach gminy Knyszyn, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju jednostki). W związku z tym, komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji. W tabeli zaprezentowane powiązanie celów strategicznych Gminnego Programu Rewitalizacji z celami i priorytetami rozwoju społeczno-gospodarczego, jakie wyznaczono w różnorodnych dokumentach strategicznych oraz planistycznych.

Tabela 1. Opis powiązań Gminnego Programu rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017-2023 z dokumentami strategicznymi

Cel strategiczny 1. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców	Cel strategiczny 2. Wzrost zaangażowania i poziomu kompetencji kluczowych mieszkańców	Cel strategiczny 3. Poprawa kondycji ekonomiczno- gospodarczej mieszkańców	Cel strategiczny 4. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Knyszyn na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021 – 2023			
Poprawa warunków życia mieszkańców			
Likwidacja niskiej emisji przez przechodzenie na ekologiczne paliwo i odnawialne źródła energii.	Wzrost mobilności zawodowej mieszkańców	Dążenie do rozwoju i poprawy przetwórstwa oraz marketingu produktów rolnych.	
Zwiększenie stopnia skanalizowania gminy	Tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej.	Ułatwienie realizacji inwestycji związanych z obsługą ruchu turystycznego.	
Poprawa podstawowej infrastruktury społecznej.		Upowszechnianie agroturystyki.	
Zwiększenie dostępności komunikacyjnej do wszystkich terenów gminy przez poprawę jakości dróg gminnych.		Właściwe wykorzystanie walorów przyrodniczych dla rozwoju ekoturystyki.	
		Tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej	
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Knyszyn			
Zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej pełne potrzeby odbiorców i przeciwpożarowe		Stwarzanie ułatwień dla istniejących i nowo powstających firm – zwłaszcza w początkowym okresie działania podmiotów gospodarczych.	

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

Sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych jako paliwa takich jak gaz, olej opałowy dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska.		Ożywienie (poprawa) gospodarki i tworzenie klimatu do lokalizacji dobrego funkcjonowania podmiotów gospodarczych w gminie.	
Zmniejszanie strat ciepłych w konstrukcjach budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych.			
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Knyszyn na lata 2011-2021			
Cel strategiczny: Wyrównywanie szans edukacyjnych społeczności wiejskiej, promocja form atrakcyjnego spędzania czasu wolnego		Cel strategiczny: Wspieranie mieszkańców w zakresie ich aktywizacji zawodowej	Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury turystycznej i komunikacyjnej.
Cel operacyjny: Rozwój placówek kulturalno-oświatowych i sportowych.	Cel operacyjny: Podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców wsi.	Cel operacyjny: Przeciwdziałanie bezrobociu, wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.	Cel operacyjny: Wskazanie miejsc atrakcyjnych turystycznie.
Cel operacyjny: Promowanie form atrakcyjnego spędzania czasu wolnego.		Cel operacyjny: Aktywizacja zawodowa społeczności wiejskiej.	
Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury turystycznej i komunikacyjnej.		Cel operacyjny: Przeciwdziałanie i eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia.	
Cel operacyjny: Kreowanie nowych form wypoczynku.	Cel strategiczny: Promocja zdrowego stylu życia, podniesienie poziomu usług		
Cel operacyjny: Permanentne działania poprawiające komunikację.	Cel operacyjny: Rozwijanie idei wolontariatu.		
Plan rozwoju Knyszyna			

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

Preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalnie ścieków dla budownictwa mieszkaniowego na obszarach zabudowy rozproszonej, w której nieracjonalna staje się budowa scentralizowanych systemów,	Promowanie nowoczesnych form komunikacji elektronicznej poprzez komputeryzację i informatyzację oraz wspomaganie rozwoju internetu.	Tworzenie warunków dla lokalizowania i rozwoju inwestycji związanych z powstawaniem nowych trwałych miejsc pracy	
Zbiornik małej retencji na rzece Jaskranka w celu unormowania stosunków wodnych, zwiększenia zabezpieczenia przeciwpożarowego a także poprawy atrakcyjności turystycznej Gminy Knyszyn.		Walory turystyczne takie jak bogata historia oraz sąsiedztwo Puszczy Knyszyńskiej należy wykorzystywać do rozwoju usług w zakresie obsługi turystów, w tym tworzenia gospodarstw agroturystycznych. Konieczne jest podejmowanie szerszych działań w zakresie promocji turystycznej Knyszyna.	
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej			

Źródło Opracowanie własne

Rozdział 2. Etapy prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji gminy Knyszyn

Etapy prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji gminy Knyszyn obejmowały następujące działania:

1. Przeprowadzono badania ankietowe mające na celu poznanie potrzeb mieszkańców gminy oraz podmiotów tam działających w zakresie zjawisk kryzysowych w obszarze społecznym, gospodarczym środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym wraz z możliwością podania konkretnych rozwiązań tych problemów oraz miejsca ich występowania.

2. Przeprowadzono diagnozę obecnej sytuacji w gminie Knyszyn w celu wyznaczenia obszarów problemowych tj.: pozyskanie danych statystycznych i rejestrowych nt. sytuacji gminy Knyszyn uzupełnionych o wyniki badania ankietowego oraz wskazanie obszarów najbardziej zdegradowanych pod względem społecznym a także gospodarczo-środowiskowo-przestrzenno-funkcjonalnym w gminie.

3. Podjęcie dnia 19 czerwca 2017 r. przez Radę Miejską w Knyszynie na bazie w/w diagnozy następujących uchwał:

- o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Knyszyn (Uchwała Nr XXV/208/17 Rady Miejskiej w Knyszynie z dnia 19 czerwca 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Knyszyn).

- o przystąpieniu do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Knyszyn na lata 2017-2023 [Uchwała Nr XXV/209/17 Rady Miejskiej w Knyszynie z dnia 19 czerwca 2017 r. w sprawie przystąpienia gminy Knyszyn do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017-2023].

- o Komitecie Rewitalizacyjnym (Uchwała Nr XXV/210/17 Rady Miejskiej w Knyszynie z dnia 19 czerwca 2017 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji)

W/w projekty uchwał były poddane konsultacjom społecznym za zasadach i w trybie określonym w Ustawie z dnia z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

4. Zorganizowano i przeprowadzono spotkania i warsztaty konsultacyjne z mieszkańcami gminy Knyszyn mające na celu przybliżenie istoty rewitalizacji, zasad jej przeprowadzania oraz poznanie opinii na temat zasad wyznaczania obszarów rewitalizacji, ich zasięgu, aktualnych potrzeb mieszkańców oraz wspólnie wypracowano przyszłe kierunki rozwoju gminy Knyszyn oraz propozycje projektów i zadań rewitalizacyjnych, które zostały ujęte w GPR. Spotkania i warsztaty odbyły się w poniższych terminach:

- 19.01.2017r – w Urzędzie Miejskim w Knyszynie

- 10.05.2017r- w Urzędzie Miejskim w Knyszynie

- 22.05.2017r. - w Urzędzie Miejskim w Knyszynie

- 29.05.2017r. - w Urzędzie Miejskim w Knyszynie

5. Zbieranie oraz opracowanie bazy kart projektów składanych przez mieszkańców oraz podmioty działające na obszarze gminy Knyszyn w zakresie propozycji projektów do realizacji głównie terenie rewitalizowanych obszarów gminy w latach 2017–2023.

6. Opracowanie i zredagowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z wypracowanymi ustaleniami przez ekspertów zewnętrznych.

7. Przeprowadzenie konsultacji społecznych Projektu GPR podczas spotkania z mieszkańcami, przedsiębiorcami, stowarzyszeniami, Radnymi, przedstawicielami gminy, zaproszonymi gośćmi oraz poprzez wywieszenie Projektu GPR na stronie www Urzędu Miejskiego w Knyszynie oraz na BIP.

8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania Programu na środowisko wraz z udziałem społeczeństwa na podstawie Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.).

9. Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017–2023 przez Radę Miejską w Knyszynie.

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017–2023 powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu lokalnego, instytucji publicznych, przedsiębiorców i pracowników Urzędu Miejskiego w Knyszynie, przy współudziale ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a przede wszystkim- mieszkańców gminy, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

Rozdział 3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji gminy Knyszyn

Celem niniejszej diagnozy jest analiza sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej dla całego obszaru gminy Knyszyn oraz głębsze przedstawienie obszaru rewitalizacji na tym tle. Postępowanie to jest zgodne z zapisami pkt. 5.2 Załącznika do „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, gdzie jest mowa o tym, diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych zawarta w programie rewitalizacji obejmuje analizę wszystkich sfer, o których mowa w rozdziale 3 pkt 2 „Wytycznych”, tj. sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla całego obszaru gminy i w pogłębiony sposób przedstawia obszar rewitalizacji. Największe znaczenie przypisano analizie kwestii społecznych. Ponadto diagnoza przedstawiona w tym rozdziale przedstawia czynniki i zjawiska kryzysowe, ich skalę i wynikające z nich potrzeby rewitalizacyjne w skali całej gminy. Analizy dotyczące skali i potrzeb rewitalizacyjnych zostały pogłębione w odniesieniu do obszaru rewitalizacji a ich wyniki zostały zebrane w komentarzach. Wnioski z analizy w sferze społecznej wskazują na zakres potrzebnych wyprzedzających działań o charakterze społecznym.

Wymogi dotyczące diagnozy w gminnym programie rewitalizacji określają zapisy art. 4 ust. 1 pkt 2) oraz art. 15 ust. 1 pkt 1) Ustawy o rewitalizacji, które stwierdzają odpowiednio:

- w celu opracowania diagnoz służących sporządzeniu gminnego programu rewitalizacji burmistrz prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań,
- Gminny program rewitalizacji zawiera szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2), obejmującą analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru.

Niniejsza diagnoza realizuje w/w wymagania, ponieważ:

- w stosunku do diagnozy przeprowadzonej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przeprowadzono uszczegóławiającą diagnozę przy zastosowaniu dodatkowych mierników oraz metod badawczych,
- zarówno zakres mierników jak i stosowane metody zostały dostosowane do lokalnych uwarunkowań,
- obok analizy negatywnych zjawisk przeanalizowano również potencjały obszaru rewitalizacji.

Podsumowując celem diagnozy przedstawionej w Gminnym Programie Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017-2023 była analiza negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 o rewitalizacji na obszarze całej gminy ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji oraz ukazanie lokalnych potencjałów występujących na tym obszarze. Przeanalizowano wszystkie sfery, a w odniesieniu do sfery społecznej zawarto wnioski dotyczące możliwości podjęcia uprzedzających działań rewitalizacyjnych.

Struktura części diagnostycznej

W myśl art. 15 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Gminny Program Rewitalizacji powinien zawierać szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, obejmującą przede wszystkim analizę negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych) oraz lokalnych potencjałów na nim występujących. Zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 diagnoza musi przede wszystkim zawierać pogłębioną analizę „kwestii społecznych dla określenia potrzeb podjęcia wyprzedzających działań o charakterze społecznym (dotyczącym rozwiązywania

problemów społecznych oraz pobudzającym aktywność lokalną), co pozwoli na przygotowanie działań rewitalizacyjnych o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i oddziaływaniu¹.

W odpowiedzi na te założenia, ustalono następującą strukturę części diagnostycznej dokumentu:

1. Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji gminy Knyszyn
2. Analiza negatywnych zjawisk i czynników w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji z odniesieniem do całej gminy,
3. Analiza negatywnych zjawisk i czynników w pozostałych sferach na obszarze rewitalizacji w kontekście całej gminy,
4. Analiza wyników spotkań z mieszkańcami,
5. Charakterystyka obszaru rewitalizacji, analiza lokalnych potencjałów obszaru rewitalizacji, kluczowych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

1. Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji gminy Knyszyn

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji opracowano diagnozę, która została przeprowadzona na podstawie wiarygodnych i mierzalnych danych zastanych pozyskanych z: Urzędu Miejskiego w Knyszynie, jak i specjalnie w tym celu wygenerowany danych przez instytucje zewnętrzne, m.in. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knyszynie, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Knyszynie oraz Komendę Powiatową Policji w Mońkach i Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Mońkach.

Dla przestrzennego określenia problemów i potencjałów gminy wyznaczono jednostki pomocnicze w podziale na sołectwa oraz miasto Knyszyn (ulice). Jest to podział naturalny dla mieszkańców gminy, obejmuje tereny zamieszkałe, mające podobną charakterystykę.

Ryc. 1 Podział Gminy Knyszyn na jednostki pomocnicze, źródło: opracowanie własne.

Podział ten umożliwia przeprowadzenie analizy zróżnicowania wewnątrzgminnego. Biorąc pod uwagę, że rewitalizacja ma w pierwszej kolejności służyć poprawie jakości życia mieszkańców, uznano, że kwestie społeczne mają kluczowe i nadrzędne znaczenie dla wyznaczania obszaru

¹ Za Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, s. 26.

zdegradowanego. Dla wyznaczonych jednostek przeprowadzono diagnozę wskaźników opisujących negatywne zjawiska **w sferze społecznej** takie jak:

- a. Średnia ilość osób bezrobotnych w Gminie na 100 mieszkańców
- b. Ilość świadczeniobiorców świadczeń MOPS na 100 mieszkańców
- c. Średnia ilość świadczeń MOPS wypłaconych ze względu na bezrobocie
- d. Ilość świadczeń MOPS wypłaconych ze względu na niepełnosprawność
- e. Średnia ilość świadczenia wychowawczego "500+" na 1-sze dziecko na 100 mieszkańców
- f. Ilościowy udział interwencji Policji związanych z przemocą w rodzinie w latach 2012-2016
- g. Ilość prowadzonych procedur "Niebieskiej karty" w Gminie
- h. Ilościowy udział wszystkich interwencji PSP w latach 2014-2016 w Gminie
- i. Średnie wyniki egzaminów gimnazjalnych [%]

Każdy ze wskaźników dla poszczególnych jednostek pomocniczych zestawiono ze średnią gminy. Wszystkie wyniki charakteryzujące się natężeniem danego zjawiska powyżej lub odpowiednio - poniżej średniej gminnej świadczyły iż dany obszar (sołectwo lud ulica w przypadku miasta Knyszyn) nosi znamiona obszaru zdegradowanego.

Jednostki pomocnicze, dla których poszczególne społeczny wskaźnik będzie gorszy wartości średnia dla gminy, mogą być potencjalnie uznane za zdegradowane, pod warunkiem występowania w nich dodatkowo co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- technicznych – w szczególności złego stanu obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, przede wszystkim w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

W przypadku gminy Knyszyn dane opisujące w/w sfery udało się zagregować do poziomu sołectw oraz ulic w mieście Knyszyn w następującym zakresie:

w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej:

- a. drogi w gminie Knyszyn wskazane do remontu,
- b. powierzchnia budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w m²),

w sferze środowiskowej:

- a. Obiekty budowlane wymagające termomodernizacji,
- b. Koncentracja budynków mieszkalnych emitująca pyły w procesie spalania opału (węgiel, drewno),
- c. Wyroby azbestowe zagrażające środowisku naturalnemu i zdrowiu człowieka.

Analogicznie, tak jak w przypadku sfery społecznej, wszystkie wyniki charakteryzujące się natężeniem danego zjawiska powyżej lub poniżej (w zależności od wskaźnika) średniej gminnej świadczyły iż dany obszar (sołectwo lud ulica w przypadku miasta Knyszyn) nosi znamiona obszaru zdegradowanego.

Tabela 2. Szczegółowy wykaz wskaźników zastosowanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w gminie Knyszyn

	Zjawisko	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Metodologia obliczania wskaźnika
Sfera społeczna	1.1 Poziom bezrobocia	Średnia ilość osób bezrobotnych w Gminie na 100 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy w Mońkach, Urząd Miejski w Knyszynie	Ilość osób bezrobotnych dzielona na ilość mieszkańców jednostki (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) pomnożona przez 100
	1.2 Opieka społeczna	Ilość świadczeniobiorców świadczeń MOPS na 100 mieszkańców	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knyszynie, Urząd Miejski w Knyszynie	Ilość osób pobierających zasiłki w MOPS w Knyszynie na ilość mieszkańców jednostki (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) pomnożona przez 100
		Ilość świadczeń MOPS wypłaconych ze względu na bezrobocie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knyszynie, Urząd Miejski w Knyszynie	Ilość świadczeń wypłacana przez MOPS na danej jednostce referencyjnej (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) w porównaniu do średniej dla całej gminy
		Ilość świadczeń MOPS wypłaconych ze względu na niepełnosprawność	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knyszynie, Urząd Miejski w Knyszynie	Ilość świadczeń wypłacana przez MOPS na danej jednostce referencyjnej (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) w porównaniu do średniej dla całej gminy
	1.3 Poziom ubóstwa	średnia ilość świadczenia wychowawczego "500+" na 1-sze dziecko na 100 mieszkańców	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knyszynie, Urząd Miejski w Knyszynie	Ilość osób pobierających Świadczenie "500+" na 1-sze i kolejne dziecko na ilość mieszkańców jednostki (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) pomnożona przez 100
	1.4 Bezpieczeństwo	ilościowy udział interwencji Policji związanych z przemocą w rodzinie w latach 2012-2016	Komenda Powiatowa Policji w Mońkach	Ilość interwencji patroli policyjnych ze względu na przemoc w rodzinie na danej jednostce referencyjnej (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) w porównaniu do średniej dla całej gminy
		ilość prowadzonych procedur "Niebieskiej karty" w Gminie	Komenda Powiatowa Policji w Mońkach, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knyszynie	Ilość prowadzonych procedur "Niebieskiej Karty" ze względu na przemoc w rodzinie na danej jednostce referencyjnej (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) w porównaniu do średniej dla całej gminy

		ilościowy udział wszystkich interwencji PSP w latach 2014-2016 w Gminie	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Mońkach	Ilość wszystkich interwencji straży pożarnej na danej jednostce referencyjnej (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) w porównaniu do średniej dla całej gminy
	1.5 Edukacja	Wyniki egzaminów gimnazjalnych [%]	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Knyszynie	Średni % wynik egzaminów kończących gimnazjum z poszczególnych przedmiotów w podziale na adresy zamieszkania uczniów odpowiadające jednostkom referencyjnym (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa)
Sfera techniczna i przestrzenno funkcjonalna	2.1 Infrastruktura drogowa	Ilość dróg w gminie wskazana do remontu	Urząd Miejski w Knyszynie	Ilościowy rozkład dróg w gminie Knyszyn przeznaczony do remontu (poprawa nawierzchni, remont, budowa chodników) w rozkładzie na jednostki referencyjne (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa).
	2.2 Budownictwo mieszkaniowe	Powierzchnia budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w m2)	Urząd Miejski w Knyszynie	Ogólna ilość powierzchni zamieszkałej na dane jednostce referencyjnej (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) w m2 podzielona na ilość mieszkańców danej jednostki
Sfera środowiskowa	3.1 Niska emisja	Obiekty budowlane wymagające termomodernizacji	Urząd Miejski w Knyszynie	Ilość wszystkich obiektów budowlanych przypadająca na jednostkę referencyjną (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) wybudowana do 1980r. wymagająca termomodernizacji
		Koncentracja budynków mieszkalnych emitująca pyły w procesie spalania opału (węgiel, drewno)	Urząd Miejski w Knyszynie	Ilość wszystkich budynków mieszkalnych zamieszkałych, w których stosuje się przestarzałe kotły węglowe, przypadająca na jednostkę referencyjną (ulice w mieście Knyszyn oraz sołectwa) w porównaniu do średniej ilości w/w budynków dla całej gminy

	3.2 Poziom azbestu	Wyroby azbestowe zagrażające środowisku naturalnemu i zdrowiu człowieka	Urząd Miejski w Knyszynie	Obecność budynków na danej jednostce referencyjnej pokrytych płytami azbestowymi
--	--------------------	---	---------------------------	--

Źródło opracowanie własne

Założono, że za obszar spełniający kryterium koncentracji problemów uznany zostanie ten, który na 14 analizowanych wskaźników spełnił co najmniej 7. Tak przeprowadzone postępowanie badawcze pozwoliło wyznaczyć obszary, które charakteryzują się koncentracją negatywnych zjawisk, tj. noszą znamiona **obszaru zdegradowanego**.

Kolejną metodą zidentyfikowania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji gminy Knyszyn były tzw. badania jakościowe. W związku z przystąpieniem gminy Knyszyn do opracowania Programu Rewitalizacji, od lipca 2016 roku do stycznia 2017r. zostały przeprowadzone badania ankietowe metodą wywiadu kwestionariuszowego, opartego na bezpośredniej rozmowie ankietera z respondentem. Mieszkańcy wskazywali w ankiecie jakie wg. nich problemy dotyczą miasto i gminę, gdzie one występują, w jakiej sferze (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej) oraz mieli możliwość wskazania, co należy zrobić aby zminimalizować wymienione problemy. Uzyskane odpowiedzi w poszczególnych kategoriach zostały zaprezentowane poniżej. Łącznie w badaniu ankietowym wzięło udział 143 respondentów reprezentujących mieszkańców całej gminy.

PYTANIE Proszę wskazać obszar Gminy, który Pani/Pana zdaniem wymaga konieczności podjęcia działań rewitalizacyjnych ze względu na kumulację problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych: (Proszę wskazać 1 obszar – do wyboru miasto Knyszyn oraz 14 sołectw + opcja "inne-jakie?").

Najczęściej udzielone odpowiedzi:

- miasto Knyszyn -91razy (63,64% wszystkich odpowiedzi)
- Knyszyn Zamek – 8 razy (5,59%)
- Jaskra – 7 razy (4,90%)

PYTANIE Proszę wskazać problemy SPOŁECZNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy- do wyboru 14 obszarów problemowych + opcja "inne-jakie?"):

Najczęściej udzielone odpowiedzi:

- Bezrobocie - 77 wskazań (53,85% wszystkich odpowiedzi)
- Emigracja mieszkańców – 49 wskazań (34,27%)
- Mała liczba miejsc oferujących zagospodarowanie czasu wolnego – 41 wskazań (28,67%)

PYTANIE Proszę wskazać problemy GOSPODARCZE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy- do wyboru 6 obszarów problemowych+ opcja "inne-jakie?")

Najczęściej udzielone odpowiedzi:

- Niedostateczna liczba podmiotów tworzących miejsca pracy – 89 wskazań (62,24% wszystkich odpowiedzi)
- Niska aktywność przedsiębiorcza mieszkańców – 48 wskazań (33,57%)
- Niedostateczna promocja walorów turystycznych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych obszaru - 45wskazań (31,47%)

PYTANIE Proszę wskazać problemy ŚRODOWISKOWE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy – do wyboru 5 obszarów problemowych + opcja "inne-jakie?"):

Najczęściej udzielone odpowiedzi:

- a. Niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii – 97 wskazań (67,83% wszystkich odpowiedzi)
- b. Niska jakość wód - 26 wskazań (18,18%)
- c. Zanieczyszczenie powietrza - 21 wskazań (14,69%)

PYTANIE Proszę wskazać problemy PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy– do wyboru 8 obszarów problemowych + opcja "inne-jakie?"):

Najczęściej udzielone odpowiedzi:

- a. Brak miejsc noclegowych/słaba baza noclegowa - 62 wskazania (43,36% wszystkich odpowiedzi)
- b. Zły stan infrastruktury drogowej - 55 wskazań (38,46%)
- c. Niedostateczna ilość i stan terenów rekreacyjno-wypoczynkowych - 50 wskazań (34,97%)

PYTANIE Proszę wskazać problemy TECHNICZNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy - do wyboru 3 obszary problemowe + opcja "inne-jakie?"):

Najczęściej udzielone odpowiedzi:

- a. Mała liczba obiektów dostosowanych do norm dotyczących energooszczędności i ochrony środowiska – 70 wskazań (48,95% wszystkich odpowiedzi)
- b. Zły stan zabytków, degradacja techniczna zabytków, obiektów cennych historycznie - 49 wskazań (34,27%)
- c. Zły stan budynków użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, świetlice, kościoły, itp.)- 24 wskazania (16,78%)

Ostatnim pytaniem w ankiecie było: „Proszę wskazać jakie przedsięwzięcia/projekty należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych powyżej problemów?” Respondenci mogli udzielić odpowiedzi bez ograniczeń ilościowych. Najczęściej podawali następujące rozwiązania:

1. **Modernizacja/przebudowa/zagospodarowanie terenu parku miejskiego w Knyszynie – 78% ankietowanych**
2. Zagospodarowanie budynku tzw. „starej przychodni” w Knyszynie – 66% ankietowanych
3. Zagospodarowanie budynku po byłym internacie w Knyszynie na bazę noclegową – 62% ankietowanych
4. Budowa siłowni zewnętrznej – 62% ankietowanych
5. Budowa placu zabaw – 59% ankietowanych
6. Stworzenie bazy noclegowo turystycznej oraz plaży miejskiej z zalewem jako miejsca do wypoczynku i rekreacji – 58% ankietowanych
7. Modernizacja terenów targowicy miejskiej- 56%
8. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (np. kolektory słoneczne)- 53%.

W wyniku przeprowadzonej analizy ilościowej (wskaźnikowej) i jakościowej (badania ankietowe) za **obszar zdegradowany w gminie Knyszyn** można uznać: w mieście Knyszyn ulice: Starodworna, Szkolna, Grodzieńska, Białostocka, Mickiewicza oraz teren Rynku Miejskiego i sołectwa: Zofiówka, Kalinówka Kościelna, Knyszyn Zamek.

Ostatnim etapem diagnozy było wskazanie **obszaru do rewitalizacji**, który wykazuje kumulację negatywnych zjawisk społecznych, a dodatkowo w analizowanych czynnikach techniczno-środowiskowo-przestrzennych wykazuje nagromadzenie negatywnych cech. Spełnia on również przesłanki wynikające z Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. 2015 poz. 1777), w myśl której:

- obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk;
- obszar rewitalizacji to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego;
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Przyjęte założenia ustawowe oraz wyżej opisana procedura badawcza pozwoliła określić, że wszystkie powyższe warunki obszaru rewitalizacji spełnia następująca część terenów wcześniej scharakteryzowanych jako tereny zdegradowane. Są to: ul. Grodzieńska oraz ul. Białostocka w Knyszynie wraz z terenem Rynku Miejskiego oraz sołectwa: Knyszyn Zamek, Zofiówka i Kalinówka Kościelna. Wytypowany teren stanowi 1,91km² powierzchni gminy (1,5% całkowitej powierzchni Gminy) oraz jest zamieszkały przez 1205 osób (25,01% ogółu mieszkańców Gminy Knyszyn).

2. Analiza negatywnych zjawisk w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji z odniesieniem do całej gminy

Pogłębiona analiza obserwowalnych na obszarze rewitalizacji, negatywnych zjawisk w sferze społecznej obejmuje przede wszystkim dane dotyczące problemów: bezrobocia, demografii, zakresu pomocy społecznej i przestępczości, a także poziomu edukacji oraz kapitału społecznego.

Bezrobocie

Jednym z najistotniejszych wskaźników, warunkujących jakość życia – zarówno na terenie całej gminy, jak i wyznaczonego obszaru rewitalizacji – jest poziom bezrobocia, a szczególnie bezrobocia długotrwałego. Przedłużający się stan pozostawania bez pracy powodować może nie tylko negatywny wpływ na stan zdrowia psychofizycznego osób bezrobotnych, ale także prowadzić do rozwoju patologii i stopniowej izolacji społecznej tej grupy osób. W efekcie wyrwanie się z bierności zawodowej może stać się nie tylko trudne, ale wręcz niemożliwe.

Łączna liczba osób bezrobotnych z obszaru Gminy Knyszyn, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mońkach na koniec I kwartału 2017 r. wyniosła 219 osób. Z danych dostępnych na stronie Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach wynika iż największe bezrobocie w Gminie dotyka miasto Knyszyn. Na koniec marca 2017 roku zarejestrowanych było 140 mieszkańców miasta, stanowiąc 64% wszystkich bezrobotnych w Gminie. 36% bezrobotnych zamieszkuje tereny wiejskie Gminy Knyszyn. W analizowanym okresie widoczny jest także relatywnie wysoki odsetek liczby osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do całkowitej liczby bezrobotnych. W gminie Knyszyn udział ten wyniósł 46,12% co wyróżnia go na tle powiatu (42,10%) i województwa (45,19%).

Tabela 3. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej licznie bezrobotnych na tle powiatu i województwa.

	I kwartał 2017		
	ogółem	pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok	% udział osób pozostających bez pracy pow. 12 m-cy w ogólnej liczbie bezrobotnych
PODLASKIE	47800	21603	45,19%
Powiat moniecki	1323	557	42,10%
Gmina Knyszyn	219	101	46,12%
Knyszyn miasto	140	61	43,57%
Tereny wiejskie	79	40	50,63%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach i BDL GUS

Według danych BDL GUS na koniec 2016r. widoczny jest także relatywnie wysoki odsetek liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Knyszyn w stosunku do powiatu monieckiego i województwa podlaskiego. W 2016 roku wynosił on 7,6% wobec zaledwie 5,4% dla powiatu oraz 6,5% dla województwa.

Tabela 4. Odsetek liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Knyszyn na tle powiatu i województwa

	% udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
PODLASKIE	6,5
Powiat moniecki	5,4
Gmina Knyszyn	7,6

Źródło BDL GUS

Łączna liczba osób bezrobotnych z obszaru Gminy Knyszyn, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mońkach na koniec grudnia 2016 r. wyniosła 237 osób. Wyraźny obraz rozkładu terytorialnego wskaźnika na poszczególnych jednostkach referencyjnych uzyskano dzięki danym szczegółowym zagregowanym do poziomu ulic w mieście Knyszyn oraz sołectw.

Analizując wyznaczony obszar rewitalizacji zauważamy iż jest on w dużej mierze dotknięty problemem osób bezrobotnych. Wskaźnik osób pozostających bez pracy na 100 mieszkańców dla obszaru rewitalizacji wyniósł 6,48 osoby i jest wyższy od średniej gminnej (4,85/100 osób). Największe nasilenie tego wskaźnika wystąpiło na ul. Grodzieńskiej (7,22/100 mieszk.) i Białostockiej (7,33/100 mieszk.) oraz w Knyszynie Zamku gdzie blisko 11 osób na 100 mieszkańców pozostaje bez pracy.

Jedynie w przypadku sołectwa Zofiówka i Kalinówka Kościelna wskaźnik zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców wyniósł mniej niż średnia gminna.

Największy problem z punktu widzenia społecznego mają osoby bezrobotne tzw. w trudnej sytuacji (pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, oraz w wieku do 25 lat i powyżej 50 roku życia) gdyż im najtrudniej odnaleźć się na rynku pracy lub do niego powrócić. Natężenie wskaźnika osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 miesięcy) na wyznaczonym terenie rewitalizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców jest największe w mieście Knyszyn (ul. Białostocka i Grodzieńska – średnia 4,4/100 mieszk.) oraz w sołectwie Knyszyn Zamek (7,2/100 mieszk.) przy średniej gminnej 2,57/100 mieszk.

Wyższy niż średnia gminna (0,6/100 mieszk.) problem ze znalezieniem pracy na terenach rewitalizowanych mają bezrobotni mieszkańcy do 25r. życia w mieście Knyszyn (ul. Grodzieńska 1,61/100 i Białostocka 3,02/100) oraz w sołectwach Knyszyn Zamek (0,99/100) i Kalinówka Kościelna (1,16/100).

Z kolei większe natężenie braku pracy wśród osób powyżej 50 roku ma miejsce wśród mieszkańców ul. Grodzieńskiej (2,02/100 mieszk.) i w sołectwie Knyszyn Zamek (3,64/100 mieszk.) przy średniej gminnej 1,37 osoby/100 mieszkańców.

Tabela 5. Struktura osób bezrobotnych na obszarze rewitalizowanym na tle gminy Knyszyn na 100 mieszkańców.

		Ilość bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Mońkach	Średni wskaźnik ilości bezrobotnych na 100 mieszkańców	Ilość osób długotrwale bezrobotnych /100 mieszkańców	Wiek do 25 lat /100 mieszkańców	Wiek powyżej 50 lat/100 mieszkańców
GMINA KNYSZYN		237	4,85	2,57	0,60	1,37
OBSZAR ZDEGRADOWANY - Miasto Knyszyn						
1.	STARODWORNA	12	6,28	2,09	0,00	2,09
2.	SZKOLNA	14	9,27	4,64	0,00	2,65
3.	GRODZIĘSKA	18	7,26	4,84	1,61	2,02
4.	BIĄŁOSTOCKA	17	7,33	3,88	3,02	0,86
5.	MICKIEWICZA	7	7,45	5,32	0,00	5,32
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D				
OBSZAR DO REWITALIZACJI - Miasto Knyszyn						
1.	GRODZIĘSKA	18	7,26	4,84	1,61	2,02
2.	BIĄŁOSTOCKA	17	7,33	3,88	3,02	0,86
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D				
OBSZAR ZDEGRADOWANY I DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA						
1.	ZOFIÓWKA	7	2,79	1,20	0,40	1,20
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	7	4,07	1,16	1,16	0,58
3.	KNYSZYN ZAMEK	33	10,93	7,28	0,99	3,64
OBSZAR DO REWITALIZACJI RAZEM		82	6,48	3,67	1,44	1,66

Źródło Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Mońkach.

Bezrobocie stanowi także jedną z głównych przyczyn korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy Knyszyn. Z tego powodu MOPS w Knyszynie udzielił w 2016 roku 1205 świadczeń na 33 jednostki referencyjne (suma ulic w Knyszynie i sołectw zamieszkiwanych przez beneficjentów pomocy społecznej) z czego aż 874 świadczeń przypadło mieszkańcom miasta Knyszyn. Średnia ilość świadczeń z tego tytułu w gminie Knyszyn wyniosła 35,44/jednostkę referencyjną. Obszary kryzysowe znacznie przekraczające średni wskaźnik dla gminy to ul: Białostocka (średnia 179 świadczeń/jednostkę referencyjną) oraz Grodzieńska i Szkolna (109 świadczeń), oraz tereny wiejskie-Knyszyn Zamek (158 świadczeń).

Tabela 6. Świadczenia wypłacone przez MOPS w Knyszynie w 2016r. ze względu na bezrobocie na tle średniej gminnej

		Ilość świadczeń wypłaconych przez MOPS ze względu na bezrobocie	średnia ilość świadczeń
Gmina Knyszyn		1205	35,44
miasto Knyszyn		874	46,00
1.	GONIĄDZKA	40	35,44

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

2.	STARODWORNA	74	35,44
3.	LEGIONOWA	28	35,44
4.	SZKOLNA	109	35,44
5.	TYKOCKA	82	35,44
6.	KOŚCIELNA	45	35,44
7.	ŁĄKOWA	16	35,44
8.	OBOZOWA	57	35,44
9.	RYNEK	44	35,44
10.	GRODZIĘŃSKA	109	35,44
11.	BIAŁOSTOCKA	175	35,44
12.	MICKIEWICZA	25	35,44
13.	JAGIEŁŁY	12	35,44
14.	KRÓLOWEJ BONY	25	35,44
15.	ZYGMUNTA AUGUSTA	-	35,44
16.	POCZTOWA	-	35,44
17.	NOWA	27	35,44
18.	JAGIELLOŃSKA	6	35,44
19.	SIENKIEWICZA	-	35,44
	SOŁECTWA	331	22,07
1.	CZECHOWIZNA	23	35,44
2.	WODZIŁÓWKA	10	35,44
3.	GRĄDY	27	35,44
4.	NOWINY KASJERSKIE	9	35,44
5.	NOWINY ZDROJE	16	35,44
6.	ZOFIÓWKA	-	35,44
7.	JASKRA	-	35,44
8.	WOJTÓWCE	20	35,44
9.	GUZY	20	35,44
10.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	16	35,44
11.	OGRODNIKI	26	35,44
12.	PONIKLICA	6	35,44
13.	CHOBOTKI	0	35,44
14.	KNYSZYN ZAMEK	158	35,44

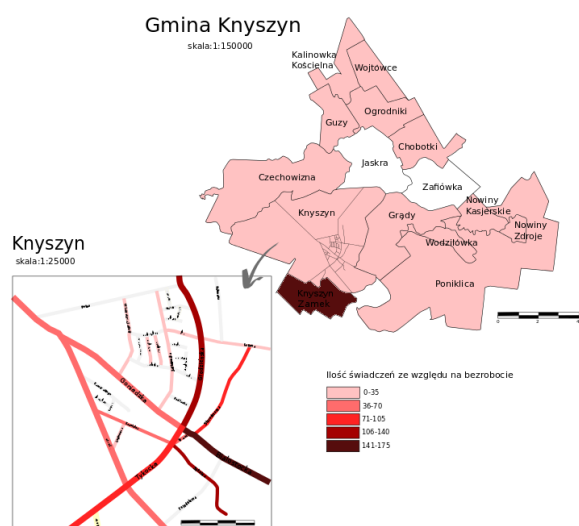
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knyszynie

Koncentracja problemu pomocy społecznej ze względu na bezrobocie w znacznym stopniu pokrywa się z uprzednio zdiagnozowanymi terenami zdegradowanymi i do rewitalizacji. Stan kryzysu w wyznaczonych terenach do rewitalizacji w gminie Knyszyn jest szczególnie zaobserwowany w mieście Knyszyn ul. Białostocka (175 świadczeń) oraz ul. Grodzieńska (109 świadczeń) oraz w sołectwie Knyszyn Zamek (158 świadczeń). W ujęciu ilościowym na obszarze rewitalizacji wypłacono ogółem aż 458 zasiłków ze względu na bezrobocie co w odniesieniu do całej gminy Knyszyn (1205 świadczeń) stanowi blisko 40%. Jest to bardzo duże obciążenie niosące za sobą negatywne skutki ekonomiczne jak i społeczne.

Tabela 7. Ilość świadczeń wypłaconych przez MOPS w Knyszynie ze względu na bezrobocie w odniesieniu do gminy Knyszyn oraz terenów zdegradowanych i do rewitalizacji.

		Ilość świadczeń wypłaconych przez MOPS ze względu na bezrobocie	średnia ilość świadczeń ze względu na bezrobocie
Gmina Knyszyn		1205	35,44
OBSZAR ZDEGRADOWANY – MIASTO KNYSZYN		492	
1.	STARODWORNA	74	35,44
2.	SZKOLNA	109	35,44
3.	GRODZIĘSKA	109	35,44
4.	BIAŁOSTOCKA	175	35,44
5.	MICKIEWICZA	25	35,44
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D	N/D
OBSZAR REWITALIZACJI– MIASTO KNYSZYN		284	
1.	GRODZIĘSKA	109	35,44
2.	BIAŁOSTOCKA	175	35,44
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D	N/D
OBSZAR ZDEGRADOWANY I REWITALIZACJI-SOŁECTWA		174	
1.	ZOFIÓWKA	-	35,44
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	16	35,44
3.	KNYSZYN ZAMEK	158	35,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knyszynie

Ryc2. Ilość świadczeń MOPS w Knyszynie ze względu na bezrobocie, źródło: opracowanie własne

Demografia

Ze względu na szeroko dyskutowane problemy demograficzne związane z wyludnianiem się oraz ze starzeniem się społeczeństwa w pogłębionej analizie zjawisk społecznych uwzględniono również trzy aspekty z tej dziedziny: dynamikę zmian w liczbie ludności, wskaźnik obciążenia demograficznego oraz udziału osób starszych.

W poniższej tabeli przedstawiono dynamikę zmian w liczbie ludności zamieszkującej Gminę Knyszyn w podziale na poszczególne jednostki administracyjne. Dysponowano pełnym zakresem danych za lata 2010 - 2016. Dane za rok 2011-2015 stanowią wynik zmiany liniowej wielkości z 2010r. postępującej zgodnie z trendem do roku 2016 w poszczególnych jednostkach referencyjnych. Dlatego też analizę zmian przeprowadzono porównując dane wyłącznie z roku 2010 do roku 2016.

Problem depopulacji (wyludniania się) się podobnie jak i w innych częściach Polski dotyka również i gminę Knyszyn. W roku 2016 porównując z 2010 odnotowano 4% spadek mieszkańców gminy. Analizując w/w aspekt w kontekście wyznaczonych obszarów zdegradowanych i rewitalizacji zauważamy iż problem wyludniania się tych terenów jest niemalże 4-krotnie większy w skali całej gminy. W analizowanym okresie ubytek mieszkańców na terenach rewitalizacji jest aż 14%. W najbardziej dramatycznej sytuacji jest ul. Grodzieńska w Knyszynie gdzie w 2016r. było aż 1/3 mieszkańców mniej w porównaniu z 2010 rokiem.

Tabela 8 Poziom depopulacji na terenach zdegradowanych i do rewitalizacji gminy Knyszyn na tle całej gminy

	ILOŚĆ MIESZKAŃCÓW 2010	ILOŚĆ MIESZKAŃCÓW 2016	Wzrost/spadek liczby mieszkańców w 2016r do 2010r
GMINA KNYSZYN	5019	4818	-4,00%
TERENY ZDEGRADOWANE - MIASTO KNYSZYN			
BIAŁOSTOCKA	251	232	-7,57%
GRODZIĘSKA	373	248	-33,51%
STARODWORNA	209	191	-8,61%
SZKOLNA	166	151	-9,04%
MICKIEWICZA	92	94	2,17%
TERENY REWITALIZACJI - MIASTO KNYSZYN			
BIAŁOSTOCKA	251	232	-7,57%
GRODZIĘSKA	373	248	-33,51%
TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA			
KALINÓWKA KOŚCIELNA	191	172	-9,95%
ZOFIÓWKA	264	251	-4,92%
KNYSZYN ZAMEK	327	302	-7,65%
TERENY DO REWITALIZACJI ŁĄCZNIE	1406	1205	-14,30%

Źródło Opracowanie własne

Zgodnie z danymi z Ewidencji Ludności Urzędu Miejskiego w Knyszynie Gminę Knyszyn na koniec maja 2017r. zamieszkiwało 4819 osób z czego większość to mieszkańcy miasta Knyszyn (2820, tj. około 60%). Pozostała ludność to mieszkańcy terenów wiejskich Gminy (1999).

Tabela 9 Ekonomiczne grupy wieku obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji na tle gminy Knyszyn – maj 2017r.

		Ilość mieszkańców	kobiety	mężczyźni	Przedział wiekowy kobiety					Przedział wiekowy mężczyzn				
					0-18	19-24	25-44	45-64	65-103	0-18	19-24	25-44	45-64	65-103
Gmina Knyszyn		4819	2435	2384	426	182	727	617	483	447	211	811	619	296
OBSZAR ZDEGRADOWANY – MIASTO KNYSZYN														
1.	STARODWORNA	192	99	93	20	7	25	28	19	12	5	38	23	15
2.	SZKOLNA	151	81	70	10	4	22	21	24	10	4	25	21	10
3.	GRODZIĘSKA	343	172	171	19	12	51	52	38	28	23	52	47	21
4.	BIAŁOSTOCKA	229	119	110	17	10	33	33	26	20	11	33	32	14
5.	MICKIEWICZA	96	45	51	9	0	17	15	4	11	1	23	13	3
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D												
OBSZAR REWITALIZACJI – MIASTO KNYSZYN														
1.	GRODZIĘSKA	343	172	171	19	12	51	52	38	28	23	52	47	21
2.	BIAŁOSTOCKA	229	119	110	17	10	33	33	26	20	11	33	32	14
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D												
OBSZAR ZDEGRADOWANY i REWITALIZACJI-SOŁECTWA														
1.	ZOFIÓWKA	251	128	123	24	18	33	25	28	21	19	29	37	17
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	172	89	83	13	8	25	21	22	12	7	24	30	10
3.	KNYSZYN ZAMEK	302	148	154	28	12	47	42	19	32	13	63	34	12
OBSZAR REWITALIZACJI RAZEM		1297	656	641	101	60	189	173	133	113	73	201	180	74

Źródło Opracowanie własne

W ujęciu według tzw. ekonomicznych grup wieku w Gminie Knyszyn największy odsetek stanowią mieszkańcy w **wieku produkcyjnym** w przedziale wiekowym 18 – 64 lata (3167 osób, tj. 66% wszystkich mieszkańców Gminy). Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w wieku produkcyjnym to 876 osób, tj. 67% ogółu ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji oraz 28% wszystkich mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie.

Coraz bardziej istotne stają się relacje między poszczególnymi grupami wieku ekonomicznego ludności, co obrazuje **współczynnik obciążenia demograficznego**. Obecnie w Gminie Knyszyn na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 52 osoby w wieku pozaprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Analizując problem obciążenia demograficznego na wyznaczonym obszarze zdegradowanym i rewitalizacji na tle gminy można stwierdzić iż najbardziej niekorzystna sytuacja dotyczy mieszkańców ul. Starodwornej i Szkolnej w Knyszynie (obszar zdegradowany) oraz sołectwa Zofiówka (obszar rewitalizacji) gdzie widać niekorzystną tendencję nadmiernego obciążenia ludności

w wieku produkcyjnym (powyżej średniej dla gminy). Równie alarmujący jest wskaźnik **udziału osób starszych** (65+) w społeczeństwie. Średnio w gminie Knyszyn na 100 mieszkańców przypadają 34 osoby starsze. Powyżej średniej gminnej w tym przypadku ponownie zauważamy mieszkańców ul. Szkolnej i Starodwornej w Knyszynie (obszar zdegradowany) oraz ludność ze wsi Zofiówka (obszar rewitalizacji).

Przy rosnącym udziale osób starszych w społeczeństwie zatrważająca jest sytuacja udziału dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) w społeczeństwie gminy Knyszyn na przełomie lat 2010-2016. Spadek ilości dzieci w tej grupie wiekowej dla województwa podlaskiego wyniósł w badanym okresie (-) 1,58%. Niestety dane uzyskane z BDL GUS dla powiatu monieckiego i gminy Knyszyn są o wiele bardziej dramatyczne i wyniosły odpowiednio (-)11,49% i (-)20,99%. W najgorszej sytuacji są mieszkańcy terenów wiejskich gminy gdyż tam w 2016r. odnotowano blisko (-) 31% ubytek dzieci w wieku przedszkolnym w porównaniu z 2010 rokiem.

Tabela 10 Dynamika zmian w grupie dzieci w wieku przedszkolnym w gminie Knyszyn na tle powiatu i województwa.

	dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat)							Wzrost/ubytek w 2016r do 2010r
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
PODLASKIE	45546	47 229	48 685	49 158	42 280	47 100	44828	-1,58%
Powiat moniecki	1567	1 610	1 597	1 590	1 340	1 412	1387	-11,49%
Gmina Knyszyn	181	197	187	174	143	152	143	-20,99%
Knyszyn - miasto	102	109	98	90	82	86	88	-13,73%
Knyszyn - obszar wiejski	79	88	89	84	61	66	55	-30,38%

Źródło BDL GUS

Wzrost udziału osób starszych przy jednoczesnym zmniejszającym się udziale dzieci ma wpływ praktycznie na wszystkie dziedziny życia społeczno-ekonomicznego, dlatego tak ważne jest szukanie nowych rozwiązań problemów rodziców i osób w starszym wieku i badanie zjawiska obciążenia demograficznego na przestrzeni kolejnych lat. Z punktu widzenia opieki nad osobami starszymi istotny jest niedobór wykwalifikowanych opiekunów osób starszych i niepełnosprawnych, miejsc świadczących usługi opiekuńcze dla tej grupy społecznej oraz lekarzy geriatrów. Należy również podkreślić iż zwiększenie się współczynnika obciążenia demograficznego spowoduje w przyszłości większe obciążenia fiskalne osób w wieku produkcyjnym, ponieważ władze będą musiały zapewnić odpowiedni poziom emerytur i rent oraz opieki medycznej i społecznej. Zmniejszanie się zasobów siły roboczej będzie skutkowało niedoborem pracowników w niektórych branżach. Z kolei brak najmniejszych członków społeczności gminnej pociągnie za sobą kolejne problemy z zamykaniem szkół i przedszkoli jako placówek nierentownych, co w konsekwencji spowoduje lawinowy odpływ osób młodych do większych ośrodków miejskich.

Tabela 11. Współczynnik obciążenia demograficznego oraz udział osób starszych w ramach wyznaczonego obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji na tle gminie Knyszyn.

		ilość mieszkańców	kobiety	mężczyźni	wiek pozaprodukcyjny	wiek produkcyjny	Współczynnik obciążenia demograficznego	Udział osób starszych
Gmina Knyszyn		4819	2435	2384	1652	3167	52,16	34,28
OBZAR ZDEGRADOWANY – MIASTO KNYSZYN								
1.	STARODWORNA	192	99	93	66	126	52,38	34,38
2.	SZKOLNA	151	81	70	54	97	55,67	35,76
3.	GRODZIEŃSKA	343	172	171	106	237	44,73	30,90
4.	BIAŁOSTOCKA	229	119	110	77	152	50,66	33,62
5.	MICKIEWICZA	96	45	51	27	69	39,13	28,13
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D						
OBZAR REWITALIZACJI – MIASTO KNYSZYN								
1.	GRODZIEŃSKA	343	172	171	106	237	44,73	30,90
2.	BIAŁOSTOCKA	229	119	110	77	152	50,66	33,62
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D						
OBZAR ZDEGRADOWANY I REWITALIZACJI-SOŁECTWA								
1.	ZOFIÓWKA	251	128	123	90	161	55,90	35,86
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	172	89	83	57	115	49,57	33,14
3.	KNYSZYN ZAMEK	302	148	154	91	211	43,13	30,13
OBZAR REWITALIZACJI RAZEM		1297	656	641	421	876	48,06	32,46

Źródło Opracowanie własne

Pomoc społeczna

Negatywne efekty transformacji gospodarczej zachodzącej na terenie gminy Knyszyn przełożyły się na

nawarstwienie się problemów społecznych. Redukcja etatów oraz powiązany z nimi spadek dochodów znacznej części mieszkańców doprowadziły do pojawienia się na mapie gminy obszarów o szczególnej koncentracji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, przede wszystkim z powodu wysokiego poziomu bezrobocia. Utrzymujące się przez lata trudności w znalezieniu pracy oraz stopniowa marginalizacja społeczna sprawiły, że wielu mieszkańców zaprzestało poszukiwania powrotu do życia społecznego, pośrednio akceptując swoją sytuację materialną i bytową, co w konsekwencji przekłada się na niższy poziom aktywności społecznej i zawodowej, bezradność oraz większą zależność od pomocy państwa.

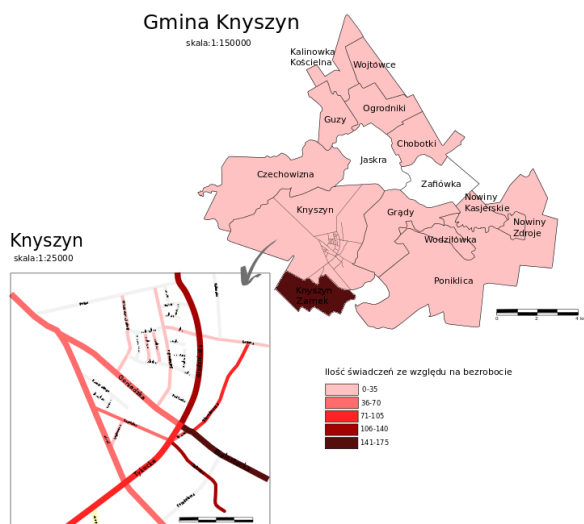
Skalę wsparcia społeczeństwa w gminie Knyszyn i powodów jego występowania zdiagnozować można poprzez dokonanie analizy świadczeń, jakie na mocy przepisów prawa otrzymują osoby znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej.

Według danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knyszynie w 2016 roku z pomocy społecznej skorzystało łącznie 604 osoby z 227 rodzin co stanowi 12,69% ogółu społeczeństwa gminy. Analizując rozkład świadczeniobiorców z obszaru zdegradowanego i rewitalizacji gminy Knyszyn zauważamy iż wszystkie jednostki w tym obszarze cechuje ponadprzeciętna koncentracja problemu związanego ze wsparciem państwa. Podkreślić należy, że w całym wyznaczonym obszarze rewitalizacji liczba osób otrzymujących zasiłek na 100 mieszkańców jest zdecydowanie wyższa od średniej dla całej gminy. Największe obszary kryzysowe w tym zakresie to ul. Białostocka w Knyszynie oraz sołectwo Knyszyn Zamek gdzie na 5 najważniejszych powodów przyznawania pomocy społecznej (bezrobocie, niepełnosprawność, ubóstwo, ochrona macierzyństwa oraz długotrwała i ciężka choroba) mieszkańcy aż w 4 kategoriach potrzebują wsparcia.

Tabela 12. Struktura zasiłków wypłacanych przez MOPS w Knyszynie na tle średniej gminnej

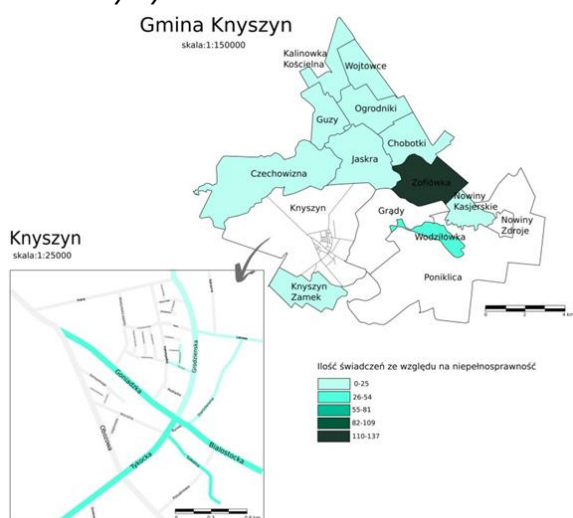
		Liczba osób objęta świadczeniem z MOPS	Ilość świadczeniobiorców na 100 mieszkańców	Ilość świadczeń Bezrobocie	Średnia ilość świadczeń	Ilość świadczeń Niepełnosprawność	Średnia	Ilość świadczeń Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	Średnia	Ilość świadczeń Ubóstwo	Średnia	Ilość świadczeń Długotrwała i ciężka choroba	Średnia
Gmina Knyszyn		604	13,72	1205	35,44	481	14,15	253	7,44	170	5,00	133	3,91
OBZAR ZDEGRADOWANY– MIASTO KNYSZYN													
1.	STARODWORNA	27	14,14	74	35,44	22	14,15	-	7,44	-	5	14	3,91
2.	SZKOLNA	22	14,57	109	35,44	30	14,15	-	7,44	-	5	-	3,91
3.	GRODZIĘSKA	55	22,18	109	35,44	12	14,15	10	7,44	1	5	1	3,91
4.	BIĄŁOSTOCKA	75	32,33	175	35,44	36	14,15	-	7,44	26	5	27	3,91
5.	MICKIEWICZA	15	15,96	25	35,44		14,15	-	7,44	-	5	6	3,91
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D											
OBZAR REWITALIZACJI– MIASTO KNYSZYN													
1.	GRODZIĘSKA	55	22,18	109	35,44	12	14,15	10	7,44	1	5	1	3,91
2.	BIĄŁOSTOCKA	75	32,33	175	35,44	36	14,15	-	7,44	26	5	27	3,91
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D											
TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA													
1.	ZOFIÓWKA	43	17,13		35,44	137	14,15	52	7,44	1	5	3	3,91
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	27	15,70	16	35,44	26	14,15	18	7,44	26	5	1	3,91
3.	KNYSZYN ZAMEK	74	24,50	158	35,44	11	14,15	12	7,44	10	5	22	3,91

Źródło Opracowanie własne

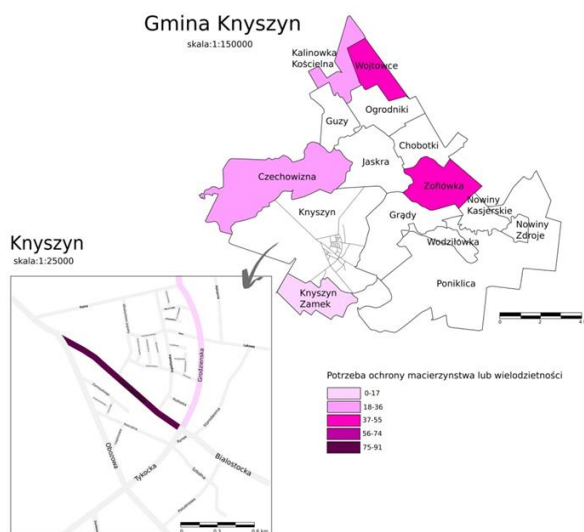
Ryc. 3 Ilość świadczeń ze względu na bezrobocie w Gminie Knyszyn

Świadczenia z powodu bezrobocia- jest to największa grupa świadczeń wypłacanych przez MOPS w Knyszynie. Najbardziej potrzebujący w tym zakresie zamieszkują wyznaczone obszary zdegradowane: ul. Grodzieńską i Białostocką w Knyszynie oraz sołectwo Knyszyn – Zamek. Ilość wypłacanych świadczeń z powodu braku pracy na tym terenie kilkukrotnie przekracza średnią gminną (22,37 / 100 mieszkańców przy średniej dla gminy 13,72/100 mieszk). Jednocześnie suma świadczeń wypłaconych mieszkańcom terenów rewitalizacji z powodu braku zatrudnienia stanowi aż 38% wszystkich wypłaconych z tego tytułu świadczeń w gminie.

Ryc. 4 Świadczenia z powodu niepełnosprawności wypłacone przez MOPS w Knyszynie

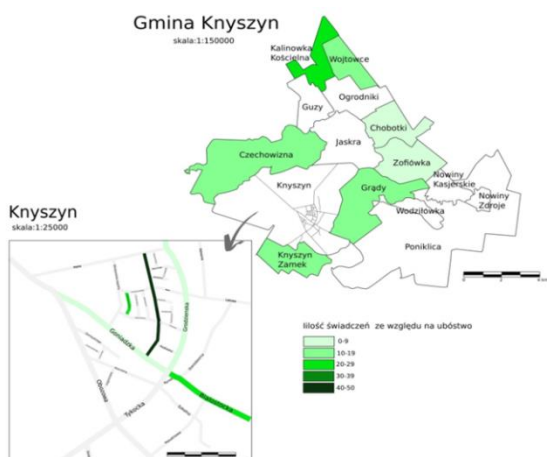
Świadczenia z powodu niepełnosprawności – w głównej mierze dotyczą mieszkańców rewitalizowanego sołectwa Zofiówka gdzie wskaźnik w porównaniu do średniej gminnej został przekroczony ponad 9-cio krotnie. Obszar kryzysowy w tym zakresie widzimy również na pozostałym obszarze rewitalizacji: we wsi Kalinówka Kościelna oraz wśród mieszkańców ul. Białostockiej. Suma świadczeń wypłaconych mieszkańcom terenów rewitalizacji z powodu niepełnosprawności stanowi 46% wszystkich wypłaconych z tego tytułu świadczeń w gminie.

Ryc 5 świadczenia z powodu ochrony macierzyństwa

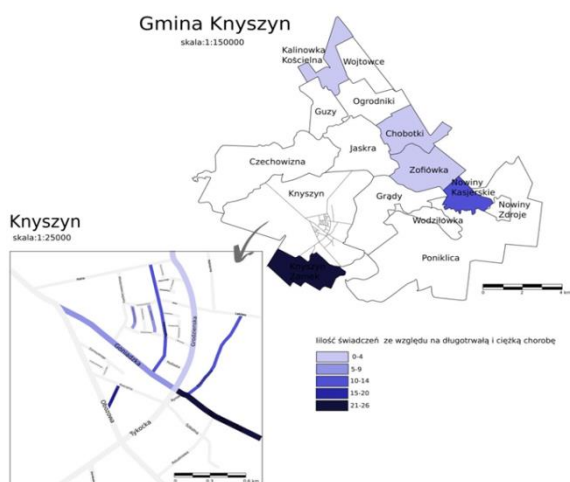
Ochrona macierzyństwa- stanowi kolejną grupę świadczeń pod względem liczebności w gminie. Ze względu na ochronę macierzyństwa ze wsparcia państwa na terenach wyznaczonych do rewitalizacji skorzystało najwięcej osób zamieszkujących ul. Grodzieńską w Knyszynie oraz sołectwa Knyszyn Zamek, Zofiówka i Kalinówka Kościelna przekraczając jednocześnie średnią gminną. Świadczenia z tego tytułu na terenach rewitalizowanych stanowią 36% wszystkich wypłaconych w tym zakresie świadczeń w gminie.

wypłacone przez MOPS w Knyszynie

Ryc. 6 świadczenia z powodu ubóstwa wypłacone przez MOPS w Knyszynie

Ubóstwo- z tym problemem w zakresie obszaru rewitalizacji najbardziej zmagają się mieszkańcy ul. Grodzieńskiej w Knyszynie oraz ponownie sołectwa Knyszyn Zamek, Zofiówka i Kalinówka Kościelna. Ilość wypłacanych świadczeń z powodu ubóstwa na tym terenie przekracza średnią gminną min. dwukrotnie. Jednocześnie suma świadczeń wypłaconych mieszkańcom terenów rewitalizacji z powodu ubóstwa stanowi blisko 38% wszystkich wypłaconych z tego tytułu świadczeń w gminie.

Ryc. 6 świadczenia z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby wypłacone przez MOPS w Knyszynie

Długotrwała i ciężka choroba- z potrzebą uzyskania wsparcia państwa w tym zakresie zмага się relatywnie najmniejsza grupa beneficjentów MOPS-u. Jednocześnie najbardziej zauważalny problem w ramach terenów rewitalizowanych występuje w Knyszynie na ul. Białostockiej i w Knyszynie Zamku. Mieszkańcy wszystkich terenów rewitalizowanych pobierają łącznie blisko 41% z puli wsparcia w zakresie długotrwałej i ciężkiej choroby na tle całej gminy Knyszyn.

Adekwatnym wskaźnikiem obrazującym poziom zamożności społeczeństwa jest liczba wniosków złożonych w ramach programu rządowego „Rodzina 500+” realizowanego od kwietnia 2016r. Zgodnie ze stanem na 17.02.2017r. łącznie na terenie Gminy Knyszyn ze świadczenia „500+” korzystają 322 rodziny (550 świadczeń). Najwięcej rodzin w całej Gminie pobierających świadczenie ze względu na niski dochód w rodzinie (świadczenie na 1-sze i kolejne dziecko) przypada na miasto Knyszyn (140 rodzin, 43,48% wszystkich rodzin pobierających świadczenie wychowawcze w Gminie). Średnia wskaźnik dla Gminy na 100 mieszkańców wyniósł 5,66 rodziny.

Sytuacja na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w tym zakresie jest gorsza od średniej gminnej ze wskaźnikiem 5,67 rodziny pobierająca zasiłek „500+” ze względu na niski dochód/100 mieszkańców. Jest to 69 rodzin na 267 wszystkich rodzin pobierających świadczenie 500+ ze względu na niski dochód, co stanowi 26%. Najbardziej niepokojąca sytuacja wśród mieszkańców terenów rewitalizacji zauważalna jest w Knyszynie na ul. Białostockiej oraz w sołectwach Zofiówka i Knyszyn Zamek.

Tabela 13. Ilość rodzin z obszarów zdegradowanych i do rewitalizacji w gminie Knyszyn pobierająca świadczenie wychowawcze na pierwsze i kolejne dziecko na tle gminy.

		Ilość rodzin pobierająca świadczenie wychowawcze na PIERWSZE i kolejne dziecko	Średnia ilość rodzin pobierająca świadczenie wychowawcze na PIERWSZE i kolejne dziecko na 100 mieszkańców
Gmina KNYSZYN		267	5,66
TERENY ZDEGRADOWANE miasto KNYSZYN		140	5,19
1.	STARODWORNA	6	3,14
2.	SZKOLNA	9	5,96
3.	GRODZIĘŃSKA	13	5,24
4.	BIAŁOSTOCKA	14	6,03
5.	MICKIEWICZA	8	8,51
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D	N/D
TERENY DO REWITALIZACJI - miasto KNYSZYN			
1.	GRODZIĘŃSKA	13	5,24
2.	BIAŁOSTOCKA	14	6,03
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D	N/D
TERENY ZDEGRADOWANE i DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA			
1.	ZOFIÓWKA	16	6,37
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	8	4,65
3.	KNYSZYN ZAMEK	18	5,96

Źródło Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knyszynie

Przestępczość

Analizując poziom bezpieczeństwa w Gminie Knyszyn wzięto pod uwagę dane historyczne na temat skali przestępstw odnotowanych w Krajowym Systemie Informacji Policji (KSIP) w podziale na miasto Knyszyn oraz tereny wiejskie. Jak widać z poniższej tabeli przestępczość w Gminie w latach 2010 – 2014 miała tendencję zdecydowanie wzrostową po czym zmalała w 2015 roku by ponownie przybrać na sile w 2016r. Jest to jednak poziom w dalszym ciągu mniejszy w porównaniu z rokiem 2014 gdzie ilość popełnionych przestępstw była największa (27). Jednocześnie ilość przestępstw od 2012 roku jest częściej popełniana w mieście w stosunku do terenów wiejskich.

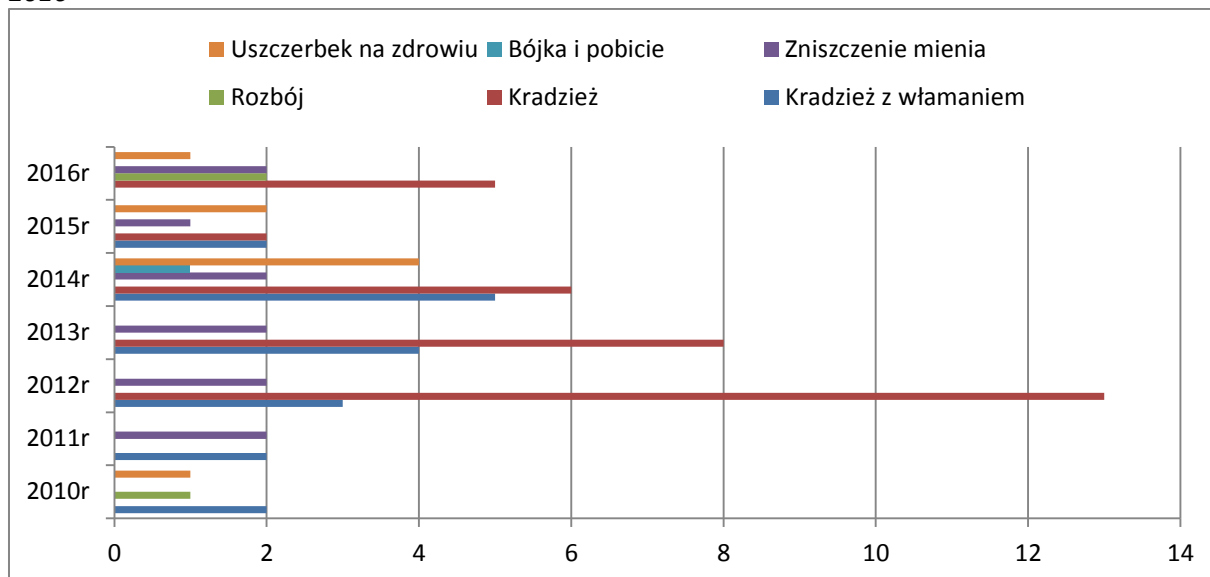
Tabela 14. Ilość przestępstw w Gminie Knyszyn w latach 2010-2016

	2010r	2011r	2012r	2013r	2014r	2015r	2016r
Gmina Knyszyn	7	12	23	23	27	11	18
Miasto Knyszyn	4	4	18	14	18	7	10
Sołectwa	3	8	5	9	9	4	8

Źródło Krajowy System Informacji Policji za: Komenda Powiatowa Policji w Mońkach

W mieście Knyszyn najwięcej przestępstw w latach 2010-2016 popełniono na tle rabunkowym. W tym okresie odnotowano 52 kradzieże, w tym 18 z włamaniem. Najmniejszą ilość przestępstw stanowiły bójki z pobiciem (1).

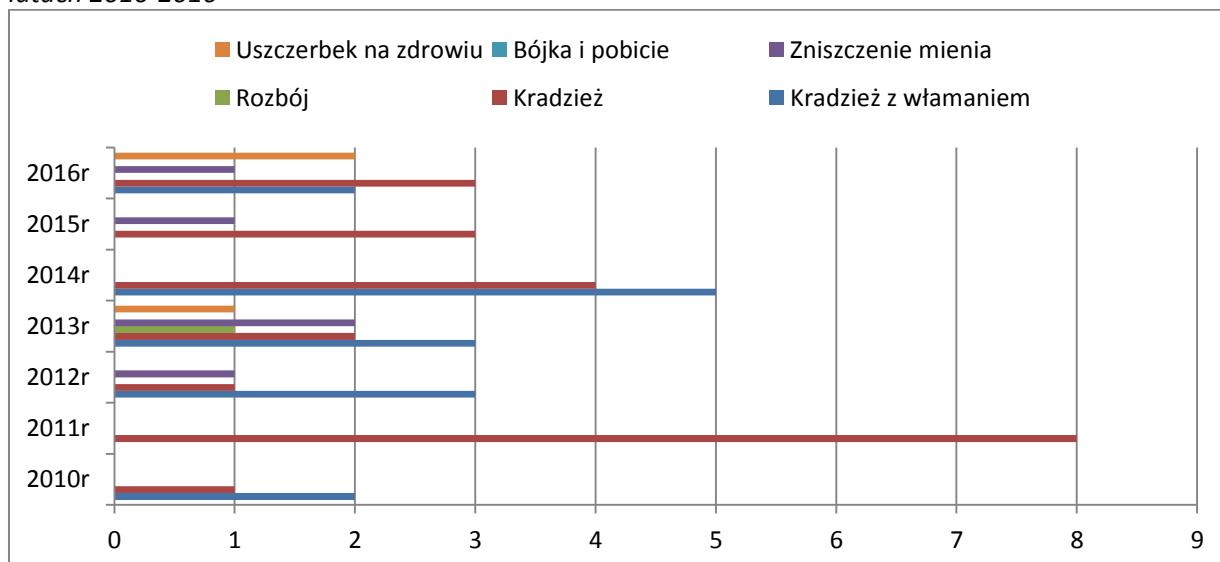
Wykres 1. Analiza przestępstw zarejestrowanych w KSIP na terenie miasta Knyszyn w latach 2010-2016

Źródło Krajowy System Informacji Policji za: Komenda Powiatowa Policji w Mońkach

Analizując przestępstwa popełnione na terenach wiejskich Gminy Knyszyn w adekwatnym okresie (lata 2010-2016) najczęściej dochodziło do kradzieży – 37 razy w tym 15 razy były to kradzieże z włamaniem. Pozostałe przestępstwa miały charakter incydentalny.

Wykres 2 Analiza przestępstw zarejestrowanych w KSIP na terenach wiejskich Gminy Knyszyn w latach 2010-2016

Źródło: Krajowy System Informacji Policji za: Komenda Powiatowa Policji w Mońkach

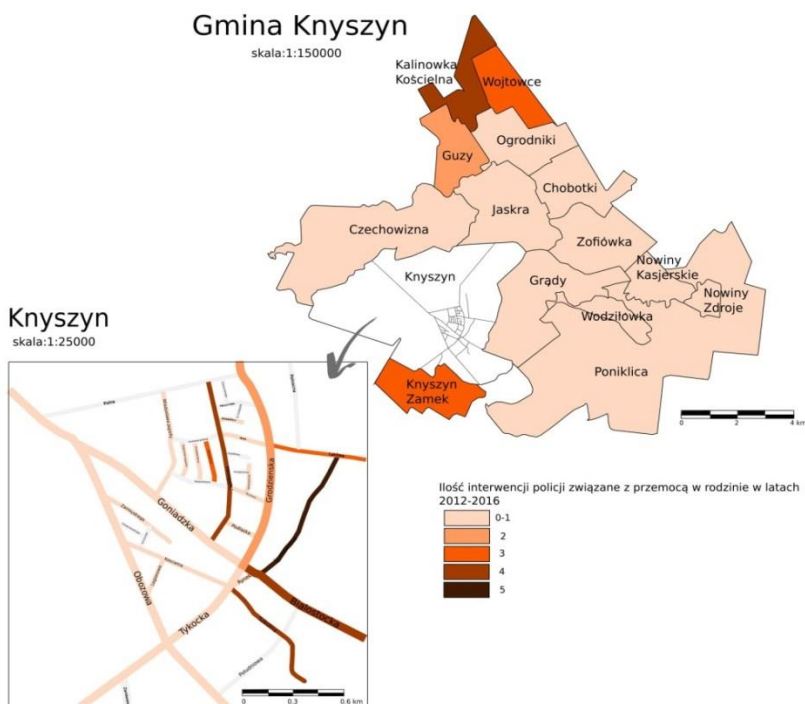
Nawarstwianie się problemów społecznych na określonym terytorium może prowadzić do wzrostu odnotowanych zachowań dewiacyjnych, w tym przestępczych na tle przemocy w rodzinie. Negatywne tendencje w tym zakresie dostrzegalne są także na obszarze rewitalizacji wyznaczonym w

gminie Knyszyn. Analizując interwencje Policji związane z przemocą w rodzinie zaistniałe na terenie miasta Knyszyn w latach 2012 – 2016 patrole interweniowały średnio 1,21 średniorocznie. Najwięcej interwencji w mieście Knyszyn odnotowano na ul. Starodwornej (5 razy) oraz na ulicach Szkolnej, Białostockiej (po 4 interwencje). Na terenach wiejskich największy wskaźnik interwencji w analizowanym przedziale czasowym odnotowano w Kalinówce Kościelnej (4 razy) oraz w miejscowościach Knyszyn Zamek (3 razy). Zakres terytorialny interwencji policji pokrywa się w z wyznaczonym obszarem zdegradowanym (ul. Starodworna, Szkolna i Białostocka w Knyszynie oraz Kalinówka i Kościelna Knyszyn Zamek) i do rewitalizacji (ul. Białostocka w Knyszynie oraz Kalinówka i Kościelna Knyszyn Zamek).

Tabela 15. Interwencje Policji związane z przemocą w rodzinie w Gminie Knyszyn w latach 2012-2016 oraz na wyznaczonym terenie zdegradowanym i do rewitalizacji.

		Interwencje policji związane z przemocą w rodzinie					Ilość interwencji 2012-2016
		2012	2013	2014	2015	2016	
GMINA KNYSZYN - średnia							1,13
MIASTO KNYSZYN – TERENY ZDEGRADOWANE							
1.	STARODWORNA				3	2	5,00
2.	SZKOLNA	2		1	1		4,00
3.	GRODZIĘSKA		1		1		2,00
4.	BIAŁOSTOCKA	2			1	1	4,00
5.	MICKIEWICZA			3			3,00
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D					
MIASTO KNYSZYN – TERENY DO REWITALIZACJI							
1.	GRODZIĘSKA		1		1		2,00
2.	BIAŁOSTOCKA	2			1	1	4,00
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D					
TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA		2012	2013	2014	2015	2016	ilość interwencji 2012-2016
1.	ZOFIÓWKA				1		1,00
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA		2		1	1	4,00
3.	KNYSZYN ZAMEK		1		2		3,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Mońkach

Ryc. 7. Ilość interwencji Policji związana z przemocą w rodzinie w Gminie Knyszyn w latach 2012-2016, źródło: opracowanie własne

O poziomie bezpieczeństwa na danym terenie świadczy również ilość wydanych tzw. „Niebieskich Kart”. Jest to instytucjonalne narzędzie służące do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Na podstawie danych MOPS-u w Knyszynie przedstawiających stan „Niebieskich Kart” na grudzień 2016r w Gminie Knyszyn można zauważyć iż problem ten w znacznym stopniu dotyczy wyznaczonych terenów zdegradowanych i do rewitalizacji w gminie Knyszyn (ul. Grodzieńska i Białostocka oraz Kalinówka Kościelna), przekraczając za każdym razem średnią gminną.

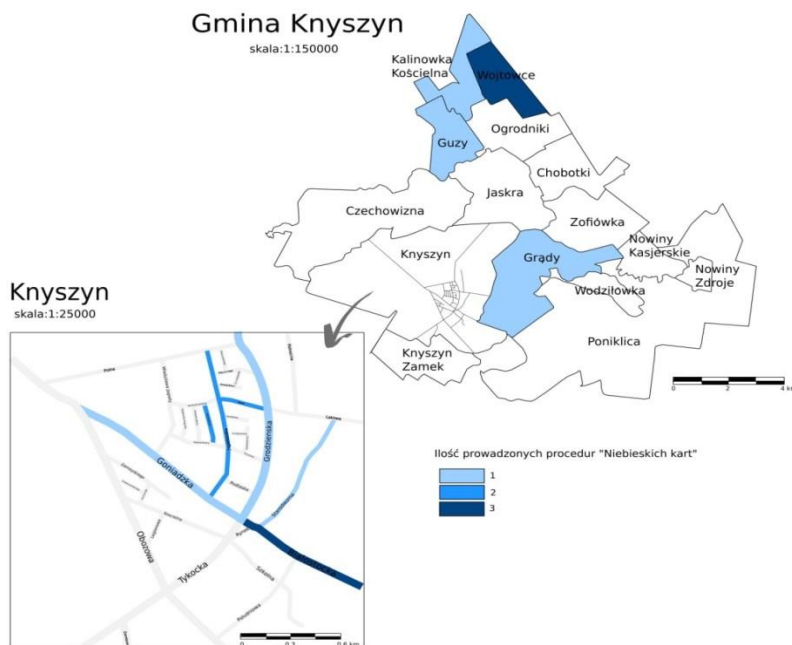
Tabela 16. Szczegółowy rozkład prowadzonych procedur Niebieskiej Karty na terenach zdegradowanych i do rewitalizacji w gminie Knyszyn – stan na grudzień 2016r.

		Ilość prowadzonych procedur "Niebieskich Kart"
GMINA KNYSZYN - średnia		0,53
MIASTO KNYSZYN – TERENY ZDEGRADOWANE		
1.	STARODWORNA	1
2.	SZKOLNA	0
3.	GRODZIĘSKA	1
4.	BIAŁOSTOCKA	3
5.	MICKIEWICZA	2
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D
MIASTO KNYSZYN – TERENY DO REWITALIZACJI		
1.	GRODZIĘSKA	1
2.	BIAŁOSTOCKA	3
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D
TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA		

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

1.	ZOFIÓWKA	0
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	1
3.	KNYSZYN ZAMEK	0

Źródło: Opracowanie własne na bazie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knyszynie

Ryc. 8 Ilość prowadzonych procedur Niebieskiej Karty w gminie Knyszyn – stan na grudzień 2016r., źródło: opracowanie własne.

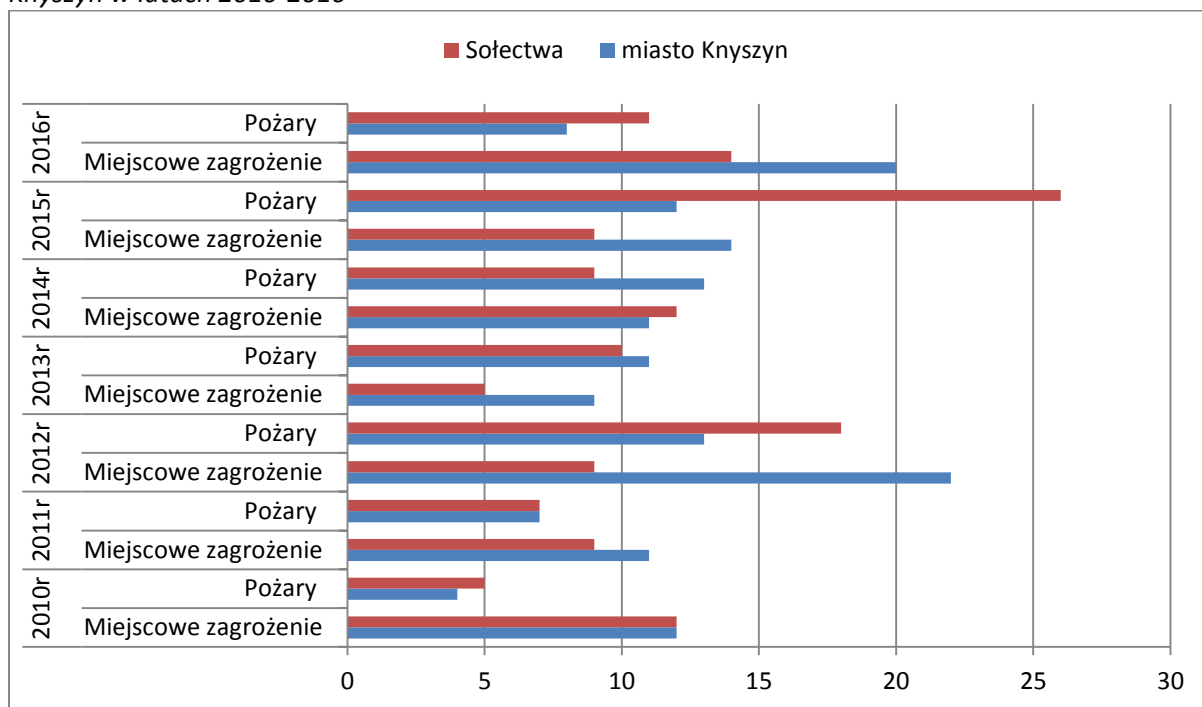
Poziom bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Knyszyn wyraża również zestawienie miejscowych zagrożeń oraz pożarów w których brały udział jednostki ochrony przeciwpożarowej, w latach 2010-2016. Pod pojęciem miejscowych zagrożeń należy rozumieć np.: usuwanie skutków wypadków drogowych, działania związane z usuwaniem połamanych drzew po wichurze, zalania nieruchomości, ratownictwo chemiczne, ratownictwo wodno – nurkowe. W sumie w latach 2010-2016 odnotowano 323 zagrożenia z czego 167 dotyczyło miasta Knyszyn a 156 pozostałych terenów Gminy Knyszyn. Największy odsetek dotyczył miejscowych zagrożeń w mieście Knyszyn (99 zdarzeń – 30,65% wszystkich zdarzeń w Gminie Knyszyn).

Tabela . 17 Ilość zdarzeń na terenie Gminy Knyszyn w latach 2010- 2016

	ILOŚĆ ZDARZEŃ NA TERENIE GMINY KNYSZYN W LATACH 2010 – 2016	% WSZYSTKICH ZDARZEŃ W LATACH 2010-2016
pożary Sołectwa	86	26,63%
pożary - miasto Knyszyn	68	21,05%
miejscowe zagrożenia Sołectwa	70	21,67%
miejscowe zagrożenia - miasto Knyszyn	99	30,65%
RAZEM:	323	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Mońkach

Wykres 3 . Szczegółowy rozkład zdarzeń z udziałem jednostek ratowniczo-gaśniczych w Gminie Knyszyn w latach 2010-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Mońkach

Analizując szczegółowo sytuację bezpieczeństwa mieszkańców terenów rewitalizacji w gminie Knyszyn w latach 2014-2016 służby ratowniczo-gaśnicze interweniowały zdecydowanie częściej na ul. Grodzieńskiej w Knyszynie oraz w sołectwach Kalinówka Kościelna i Knyszyn Zamek. O ile w przypadku interwencji przy ul. Grodzieńskiej przeważającym powodem były zagrożenia miejscowe (9 z 12 interwencji) to w przypadku terenów wiejskich straż pożarna zdecydowanie częściej wyjeżdżała do pożarów (Kalinówka Kościelna 13/20 wyjazdów i Knyszyn Zamek 9/15 interwencji).

Tabela 18. Interwencje służb ratowniczo-gaśniczych na wyznaczonych terenach zdegradowanych i do rewitalizacji w Gminie Knyszyn w latach 2014-2016

		Ilość wszystkich zdarzeń w latach 2014-2016
Gmina Knyszyn - średnia		4,11
OBSZAR ZDEGRADOWANY – MIASTO KNYSZYN		
1.	STARODWORNA	2
2.	SZKOLNA	3
3.	GRODZIŃSKA	12
4.	BIAŁOSTOCKA	2
5.	MICKIEWICZA	0
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	3
OBSZAR REWITALIZACJI – MIASTO KNYSZYN		
1.	GRODZIŃSKA	12
2.	BIAŁOSTOCKA	2
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	3

OBSZAR ZDEGRADOWANY I REWITALIZACJI-SOŁECTWA		
1.	ZOFIÓWKA	5
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	20
3.	KNYSZYN ZAMEK	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Mońkach

W obliczu nagromadzenia negatywnych zjawisk społecznych, przede wszystkim z zakresu ubóstwa, bezrobocia i przestępczości, a także niekorzystnej struktury demograficznej szczególne znaczenie na wyznaczonym obszarze rewitalizacji będzie miała realizacja projektów i przedsięwzięć ukierunkowanych na integrację różnych form pomocy i wsparcia dla wszystkich grup wiekowych. Obejmować one powinny swoim zakresem działania nie tylko dotyczące szeroko rozumianej aktywizacji społecznej, poprawy bezpieczeństwa i rynku pracy, ale także z zakresu edukacji i kształtowania kapitału społecznego. To właśnie te dwa ostatnie zagadnienia stanowią kolejne elementy diagnozy, które zostały przeanalizowane na potrzeby zaprojektowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Knyszyn.

Edukacja

Na terenie gminy Knyszyn zlokalizowane są 3 placówki oświatowe, w tym 2 zespoły szkół samorządowych:

- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Knyszynie - w skład zespołu wchodzi: Szkoła Podstawowa i Gimnazjum,
- Zespół Szkół w Kalinówce Kościelnej- w skład zespołu wchodzi: Przedszkole Samorządowe, Szkoła Podstawowa i Gimnazjum
- Przedszkole Samorządowe w Knyszynie.

Jednym z dwóch podstawowych wskaźników stosowanych do badania poziomu edukacji jest tzw. poziom skolaryzacji. Według danych Banku Danych Lokalnych GUS za rok 2015 współczynnik skolaryzacji w gminie Knyszyn (odsetek osób uczących się obliczany w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym, według podziału na odpowiednie etapy kształcenia: 7-13 lat- szkoła podstawowa i 13-16 lat- gimnazjum) wyniósł odpowiednio- dla szkoły podstawowej 94,01% i gimnazjum – 94,2%. Jest on wyższy od wskaźnika dla całego powiatu monieckiego oraz województwa podlaskiego (w przypadku szkół podstawowych). Nieznacznie gorzej plasuje się poziom uczęszczania do gimnazjów w gminie Knyszyn na tle woj. podlaskiego (odpowiednio 94,2% do 95,3%). Jednakże jest on nadal wyższy od średniej dla powiatu który wynosi 91,07%. Tak dobry wynik daje obraz gminy Knyszyn o wysokim kapitale społecznym.

Tabela 19 Współczynnik skolaryzacji (szkoły podstawowe i gimnazja) w gminie Knyszyn na tle powiatu i województwa w 2015r.

	współczynnik skolaryzacji [%]	
	szkoły podstawowe	gimnazja
PODLASKIE	89,16	95,3
Powiat moniecki	81,74	91,07
Gmina Knyszyn	94,01	94,2

Źródło BDL GUS

Nieco gorsza sytuacja ma miejsce w zakresie objęcia dzieci w wieku 3-6 lat wychowaniem przedszkolnym. Na podstawie analizy danych BDL GUS za 2016r. oraz danych przekazanych przez Dyрекcję Przedszkola Samorządowego w Knyszynie oraz w Kalinówce Kościelnej zauważalny jest znacznie obniżony poziom dzieci uczęszczających do przedszkola w gminie Knyszyn (56,8%) na tle powiatu monieckiego (64,1%) oraz woj. podlaskiego (83,3%). O ile sytuacja w mieście Knyszyn pokazuje iż objęcie wychowaniem przedszkolnym jest na bardzo wysokim poziomie (85,2%) to bardzo niekorzystną sytuację w tym zakresie mają dzieci z terenów wiejskich gminy Knyszyn gdzie jedynie co trzecie dziecko korzysta z zajęć przedszkolnych. Niemniej jednak należy podkreślić poprawę sytuacji dzieci ze wsi w ostatnich latach w porównaniu z rokiem bazowym 2010 gdzie jedynie 16,5% dzieci z terenów wiejskich uczęszczała do przedszkola. Spowodowane jest to otwarciem drugiego przedszkola w gminie w Kalinówce Kościelnej w 2014r.

Tabela 20 Odsetek dzieci w gminie Knyszyn w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym.

	(% odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (3-6 lat))						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
PODLASKIE	63,6	68,6	69,7	72,3	78,8	81,6	83,3
Powiat moniecki	48,1	50,6	55,8	60,2	61,8	62,7	64,1
Gmina Knyszyn	45,3	46,2	51,3	57,5	58,7	57,5	56,8
Knyszyn - miasto	67,6	73,4	83,7	92,2	79,3	86	85,2
Knyszyn - obszar wiejski	16,5	12,5	15,7	20,2	31,1	29,1	28,4

Źródło BDL GUS, Przedszkola Samorządowe w Knyszynie oraz w Kalinówce Kościelnej

Szczegółową ocenę poziomu edukacji oraz kapitału społecznego mieszkańców terenów rewitalizacji na tle gminy Knyszyn określono na podstawie wskaźnika, jakim jest średni wynik egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2016 roku w Gimnazjum w Knyszynie które działa w ramach Zespołu Szkół Ogólnokształcących.

Gimnazjaliści w liczbie 38 osób przystąpili w 2016 roku do egzaminów z następujących przedmiotów: J. Polski, Historia, Matematyka, Przedmioty przyrodnicze, J. Angielski -poziom podstawowy, J. Angielski- poziom rozszerzony oraz J. Rosyjski. Najniższe wyniki egzaminów po III klasie gimnazjum uzyskali uczniowie zamieszkujący tereny wcześniej wyznaczone jako zdegradowane (ul. Szkolna, Grodzieńska i Mickiewicza w Knyszynie oraz sołectwo Knyszyn Zamek) uzyskując niższą niż średnia szkoły ilość pozytywnych odpowiedzi. Dla pozostałych terenów zdegradowanych i do rewitalizacji (ul. Białostocka w Knyszynie oraz Zofiówka i Kalinówka Kościelna) nie uzyskano danych z powodu braku uczniów zdających egzamin gimnazjalny w Gimnazjum w Knyszynie.

Tabela 21. Wyniki egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2016 r. w Gimnazjum w Knyszynie

Miejsce zamieszkania ucznia		Średni wynik egzaminu w %
Średni wynik egzaminu		52,66
OBSZAR ZDEGRADOWANY – MIASTO KNYSZYN		
1.	STARODWORNA	53,66
2.	SZKOLNA	29,67
3.	GRODZIĘŃSKA	40,72
4.	BIAŁOSTOCKA	-
5.	MICKIEWICZA	36,23
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	-
OBSZAR REWITALIZACJI – MIASTO KNYSZYN		
1.	GRODZIĘŃSKA	40,72

2.	BIAŁOSTOCKA	-
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	-
OBSZAR ZDEGRADOWANY I REWITALIZACJI-SOŁECTWA		
1.	ZOFIÓWKA	-
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	-
3.	KNYSZYN ZAMEK	50,49

Źródło Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Knyszynie

Kapitał społeczny możemy również wyrazić poziomem uczestnictwa w życiu publicznym przedstawionym za pomocą frekwencji w Wyborach Samorządowych w 2014 r. Uznano, iż wskaźnik uczestnictwa w wyborach (frekwencja), jest minimalnym poziomem uczestnictwa w życiu społecznym i publicznym, jaki każdy mieszkaniec powinien wykazywać. Świadczy on bowiem o poczuciu świadomości i odpowiedzialności społecznej.

Analizując dane statystyczne odnośnie frekwencji w Wyborach Samorządowych w Gminie Knyszyn w 2014 roku – łączna ilość uprawnionych do głosowania to 4007 osób z czego wydanych kart do głosowania było 2223. Dało to frekwencję wyborczą w Gminie na poziomie 55,48%. Niższą niż średnia gminna oraz najniższą frekwencję we wszystkich 3 Obwodach odnotowano w obwodzie wyborczym nr 2 w Knyszyńskim Ośrodku Kultury w Knyszynie (53,72%). Jednak w dalszym ciągu jest ona wyższa od średniej dla całego powiatu monieckiego (48,79%).

Tabela 22. Frekwencja w Gminie Knyszyn na Wyborach Samorządowych w 2014r.

	Nazwa Obwodu Wyborczego	Frekwencja %
	POWIAT MONIECKI	48,79%
	GMINA KNYSZYN	55,48%
1.	Urząd Miejski w Knyszynie	57,33
2.	Knyszyński Ośrodek Kultury	53,72
3.	Zespół Szkół w Kalinówce Kościelnej	55,03

Źródło Państwowa Komisja Wyborcza

Analizując poziom zaangażowania wyborczego mieszkańców terenów objętych rewitalizacją to średnia frekwencja w wyborach w 2014 r dla tego obszaru wyniosła 53,98%. W kontekście powiatu (48,79%) i gminy Knyszyn (55,48%) nie możemy zatem mówić o niskiej aktywności społecznej mieszkańców. Oznaczać to może duże zaangażowanie obywateli w sprawy publiczne oraz większe poczucie wspólnoty. Mieszkańcy wyznaczonego obszaru rewitalizacji mogą tym samym wykazywać większe zaangażowanie w realizację przedsięwzięć zapisanych w Gminnym Programie Rewitalizacji – charakteryzuje ich bowiem relatywnie wysokie poczucie odpowiedzialności za swoją społeczność.

Tabela 23. Wykaz gminnych terenów zdegradowanych i do rewitalizacji w odniesieniu do frekwencji w Wyborach Samorządowych w 2014r.

	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014r. (%)	
POWIAT MONIECKI	48,79%	
GMINA KNYSZYN	55,48%	
OBSZAR ZDEGRADOWANY – MIASTO KNYSZYN		
1.	STARODWORNA	53,72

2.	SZKOLNA	57,33
3.	GRODZIĘSKA	53,72
4.	BIAŁOSTOCKA	53,72
5.	MICKIEWICZA	57,33
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	-
OBSZAR REWITALIZACJI– MIASTO KNYSZYN		
1.	GRODZIĘSKA	53,72
2.	BIAŁOSTOCKA	53,72
3.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	-
OBSZAR ZDEGRADOWANY I REWITALIZACJI-SOŁECTWA		
1.	ZOFIÓWKA	53,72
2.	KALINÓWKA KOŚCIELNA	55,03
3.	KNYSZYN ZAMEK	53,72
OBSZAR REWITALIZACJI ŁĄCZNIE		53,98%

Źródło: Urząd Miejski w Knyszynie i Państwowa Komisja Wyborcza

Aktywność społeczności lokalnej może mieć istotny wpływ na zmiany zachodzące w ich otoczeniu. Jednym z przejawów aktywności mieszkańców jest też liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Wyrażony liczbą fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wskaźnik rozwoju podmiotów trzeciego sektora w gminie Knyszyn jest niższy niż w przypadku powiatu monieckiego oraz zdecydowanie odbiega od średniej dla województwa podlaskiego.

Tabela 24 Aktywność stowarzyszeń w gminie Knyszyn na tle powiatu i województwa

	Średnia ilość na 1 tys. mieszkańców	
	2017r.	
PODLASKIE	3 885	13,11
Powiat moniecki	101	2,35
Gmina Knyszyn	10	2,08
Knyszyn - miasto	5	1,77
Knyszyn - obszar wiejski	5	2,51

Źródło Krajowy Rejestr Sądowy oraz Urząd Miejski w Knyszynie

Według danych pochodzących z Krajowego Rejestru Sądowego na terenie gminy Knyszyn w maju 2017r. zarejestrowanych było 10 organizacji pozarządowych z czego 5 z nich działa na wyznaczonym terenie rewitalizowanym. Na szczególną uwagę zasługuje ponadnormatywna aktywność NGO w sołectwie Zofiówka (teren rewitalizacji) gdzie działają aż 4 organizacje typu non profit.

Tabela 25 Organizacje pozarządowe w gminie Knyszyn, stan na maj 2017r.

	Nazwa	Miejscowość	Obszar zdegradowany	Obszar rewitalizacji
1.	SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ IM. DR E.JELSKIEGO	KNYSZYN, ul Grodzieńska	+	+
2.	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W KNYSZYNIE	KNYSZYN, ul. Rynek	-	-

3.	KNYSZYŃSKIE TOWARZYSTWO REGIONALNE IM. ZYGMUNTA AUGUSTA	KNYSZYN, ul. Rynek	-	-
4.	STOWARZYSZENIE "STUDIUM PROJEKTÓW OBYWATELSKICH KNYSZYNA I OKOLIC"	KNYSZYN, ul. Rynek	-	-
5.	FUNDACJA LAMPA	KNYSZYN, ul. Legionowa	-	-
6.	"STOWARZYSZENIE KRZEWIENIE TRADYCJI WSI GUZY"	GUZY	-	-
7.	STOWARZYSZENIE POMOCY BLIŹNIEMU "PURMIA"	ZOFIÓWKA	+	+
8.	STOWARZYSZENIE POMOCY OSOBOM STARSZYM "SERCE ZA SERCE"	ZOFIÓWKA	+	+
9.	STOWARZYSZENIE POMOCY STARSZYM "SENIOR"	ZOFIÓWKA	+	+
10.	STOWARZYSZENIE "AUXILIUM"	ZOFIÓWKA	+	+

Źródło Krajowy Rejestr Sądowy

3. Analiza negatywnych zjawisk i czynników w pozostałych sferach na obszarze rewitalizacji z odniesieniem do całej Gminy.

Sfera gospodarcza

Według danych BDL GUS na terenie gminy Knyszyn w 2016r. zarejestrowanych było 316 podmiotów gospodarczych z czego 244 (72%) na terenie miasta Knyszyn a 72 (28%) na terenach wiejskich gminy. Podmioty gospodarcze gminy Knyszyn stanowiły 13% wszystkich podmiotów w powiecie monieckim oraz niespełna 0,3% w stosunku do województwa podlaskiego. Zdecydowana większość przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie gminy Knyszyn w 2016r. to mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników (311 z 316 podmiotów; 98% ogółu).

Tabela 26 Udział podmiotów gospodarczych gminy Knyszyn w 2016r na tle powiatu i województwa oraz wielkość zatrudnienia

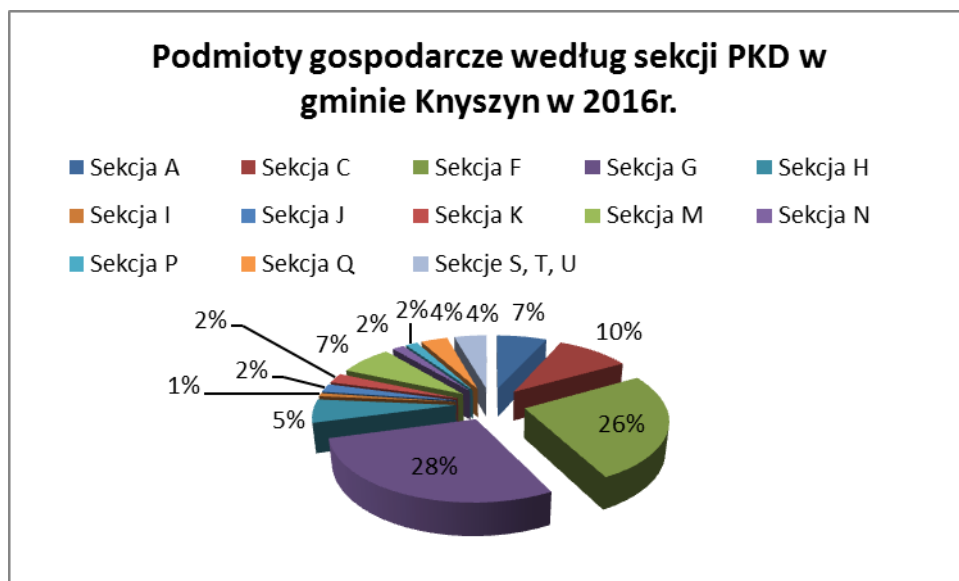
	ogółem	0 - 9 pracowników	10 - 49	50 - 249	250 - 999	1000 i więcej
PODLASKIE	99 956	96 097	3 049	720	72	18
Powiat moniecki	2 392	2 307	68	15	2	0
Gmina Knyszyn	316	311	4	1	0	0
Knyszyn - miasto	244	240	3	1	0	0
Knyszyn - obszar wiejski	72	71	1	0	0	0

Źródło BDL GUS

Biorąc po uwagę Polską Klasyfikację Działalności najwięcej podmiotów gospodarczych w gminie Knyszyn według danych BDL GUS funkcjonowało w następujących sekcjach:

- **sekcja G** – obejmuje sprzedaż hurtową i detaliczną (tj. sprzedaż niewymagającą przetworzenia) wszystkich rodzajów towarów, świadczenie usług związanych ze sprzedażą towarów, naprawy pojazdów samochodowych i motocykli (28%)
- **sekcja F** - budownictwo (26%)
- **sekcja C** – przetwórstwo przemysłowe (10%)
- **sekcja M**- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (7%)

- **sekcja A** – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (7%)
- pozostałe sekcje reprezentowane przez mniej niż 5% całości

Źródło BDL GUS

Koncentracja wskaźnika nasycenia firm na 100 mieszkańców na wyznaczonym terenie do rewitalizacji (3,96 / 100 mieszkańców) jest zdecydowanie niższy niż średnia dla całej gminy Knyszyn (6,56/100 mieszkańców). Oznacza to, że na obszarze rewitalizacji obserwowalny jest znacznie niższy wskaźnik dynamiki rozwoju przedsiębiorczości niż w przypadku całej gminy. Na samym obszarze rewitalizacji w maju 2017 roku zarejestrowanych było jedynie 50 podmiotów gospodarczych.

Tabela 27 Wskaźnik poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji na tle gminy Knyszyn- stan na maj 2017r.

	Ilość przedsiębiorstw	Ilość mieszkańców	ilość firm na 100 mieszkańców
Gmina Knyszyn	316	4819	6,56
TERENY DO REWITALIZACJI - MIASTO KNYSZYN			
ul. Grodzieńska	26	248	10,48
ul. Białostocka	10	232	4,31
TERENY DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA			
Zofiówka	5	264	1,89
Kalinówka Kościelna	5	191	2,62
Knyszyn Zamek	4	327	1,22
TERENY DO REWITALIZACJI OGÓŁEM	50	1262	3,96

Źródło opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG oraz Urzędu Miejskiego w Knyszynie

Sfera techniczna

Istotnym wskaźnikiem technicznym, mającym jednocześnie kluczowe znaczenie dla badania jakości życia mieszkańców mogą być także warunki mieszkaniowe. Mieszkanie jest bowiem najważniejszą częścią majątku gospodarstwa domowego – jego stan i wyposażenie w dużej mierze świadczą o pozycji majątkowej, poziomie osiągniętych dochodów i stanie zamożności.

Tabela 28 Zasoby mieszkaniowe gminy Knyszyn na tle powiatu oraz województwa.

Jednostka terytorialna	zasoby mieszkaniowe				przeciętna powierzchnia użytkowa (m ²)			
	ogółem		na 1 tys. mieszkańców		mieszkania		na 1 mieszkańca	
	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015
PODLASKIE	420 377	440 829	349,3	370,8	74,9	76,1	26,2	28,2
Powiat moniecki	13 313	13 519	309,5	325,4	88,7	90	27,5	29,3
Gmina Knyszyn	1 582	1 618	317,5	330,7	86,9	88,9	27,6	29,4
Knyszyn - miasto	927	955	324,8	336,3	91,9	94,2	29,9	31,7
Knyszyn - obszar wiejski	655	663	307,7	322,9	79,7	81,2	24,5	26,2

Źródło opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

W analizowany okresie, podobnie jak w powiecie oraz województwie, zasoby mieszkaniowe gminy Knyszyn uległy nieznacznemu zwiększeniu (o 2%) z 1582 w 2010r do 1618 w 2015. Również tendencja wzrostowa dotyczy wskaźnika mieszkań na 1tys. mieszkańców gdzie w 2010 roku w gminie Knyszyn przypadało 317,5 mieszkania /1 tys. mieszkańców a w 2015 – 330,7/1 tys. mieszkańców. Wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania również odnotował tendencje wzrostowe z 86,9 m² (2010) do 88,9m² (2015). Jednakże jest on niższy niż w powiecie monieckim gdzie mieszkańcy w 2015r mieli do dyspozycji średnio o 1,1m² więcej. Również w analizowanym okresie zwiększeniu uległ średni metraż przypadający na 1 mieszkańca. Mieszkańcy na przestrzeni analizowanego okresu zwiększyli pow. mieszkalną do ich dyspozycji średnio o 1,8m². Wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca w gminie Knyszyn był również wyższy niż średnia powiatowa i wojewódzka.

Tabela 29 Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne w gminie Knyszyn na tle powiatu i województwa w 2015r.

Jednostka terytorialna	wodociąg	ustęp spłukiwany	łazienka	gaz sieciowy
PODLASKIE	93,03%	88,48%	86,42%	31,18%
Powiat moniecki	85,95%	78,55%	75,89%	0,04%
Gmina Knyszyn	85,91%	76,21%	72,99%	0,00%
Knyszyn - miasto	89,32%	83,04%	79,48%	0,00%
Knyszyn - obszar wiejski	81,00%	66,37%	63,65%	0,00%

Źródło opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Mieszkania znajdujące się na terenie gminy mają ponadto nieco niższy standard, szczególnie na tle całego województwa, ale też na tle powiatu monieckiego – mniejszy odsetek mieszkań w gminie Knyszyn zaopatrzonych jest w wodociąg, ustęp spłukiwany oraz łazienkę. Najbardziej niekorzystny

jest wskaźnik zaopatrzenia mieszkań w gaz sieciowy – mieszkańcy gminy Knyszyn nie mają dostępu do sieci gazowej, gdyż taka nie istnieje.

Według danych BDL GUS za 2015 rok 3018 mieszkańców gminy Knyszyn korzystało z sieci kanalizacyjnej. O ile sytuację w mieście Knyszyn można ocenić jako dobrą (89% mieszkańców korzystających z kanalizacji) o tyle sytuacja na terenach wiejskich jest bardzo zła gdzie jedynie 494 osoby mają dostęp do kanalizacji co 25% społeczności wiejskiej w gminie.

Uwzględniając wskaźnik średniego metrażu powierzchni mieszkalnej na terenach zdegradowanych i do rewitalizacji jest on niższy niż średnia dla gminy Knyszyn (odpowiednio 26,31m²/1 mieszkańca na terenach rewitalizacji do 29,4m²/1 mieszkańca na terenie gminy Knyszyn). Zdecydowanie gorsza sytuacja mieszkaniowa dotyczy mieszkańców części wiejskiej terenów rewitalizowanych gdzie wskaźnik waha się od 10,82m²/mieszkańca w Knyszyn Zamek do 20,33m²/mieszkańca w Kalinówce Kościelnej.

Tabela 30 Średni metraż [m²] na 1 mieszkańca z terenów do rewitalizacji na tle gminy Knyszyn

		średni metraż[m ²] na 1 mieszkańca
	Gmina Knyszyn	29,4
TERENY ZDEGRADOWANE-MIASTO KNYSZYN		
1.	MICKIEWICZA	26,51
2.	BIAŁOSTOCKA	34,18
3.	GRODZIĘSKA	49,75
4.	STARODWORNA	32,49
5.	SZKOLNA	18,36
6.	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D
TERENY DO REWITALIZACJI - MIASTO KNYSZYN		
1	BIAŁOSTOCKA	34,18
2	GRODZIĘSKA	49,75
3	TEREN RYNKU MIEJSKIEGO	N/D
TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI - SOŁECTWA		
1	Knyszyn Zamek	10,82
2	Zofiówka	16,47
3	Kalinówka Kościelna	20,33
	TERENY DO REWITALIZACJI - OGÓŁEM	26,31

Źródło Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS i Urzędu Miejskiego w Knyszynie

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji w zakresie czynników kryzysowych w sferze przestrzenno funkcjonalnej przeanalizować można takie zjawiska, jak: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych.

Infrastruktura drogowa w gminie Knyszyn

Istniejący układ drogowy na terenie Gminy Knyszyn obejmuje cztery kategorie dróg publicznych tj. drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz drogi wewnętrzne nie zaliczone do żadnej z kategorii dróg publicznych.

Najliczniejszą grupę stanowią drogi gminne. Drogi te pozostają w bezpośrednim zarządzie Burmistrza Knyszyna. Funkcjonalnie drogi te uzupełniają układ dróg krajowych wojewódzkich i powiatowych oraz stanowią ich rozwinięcie, umożliwiając dojazd do wszystkich istotnych miejsc w gminie. Sieć drogowa

dróg krajowych na obszarze Gminy Knyszyn znajduje się w zarządzie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Białymstoku i obejmuje drogę nr 65 Białystok – Knyszyn – Mońki – Ełk. łączna długość drogi krajowej na terenie gminy wynosi 10,55 km i jest w całości utwardzona.

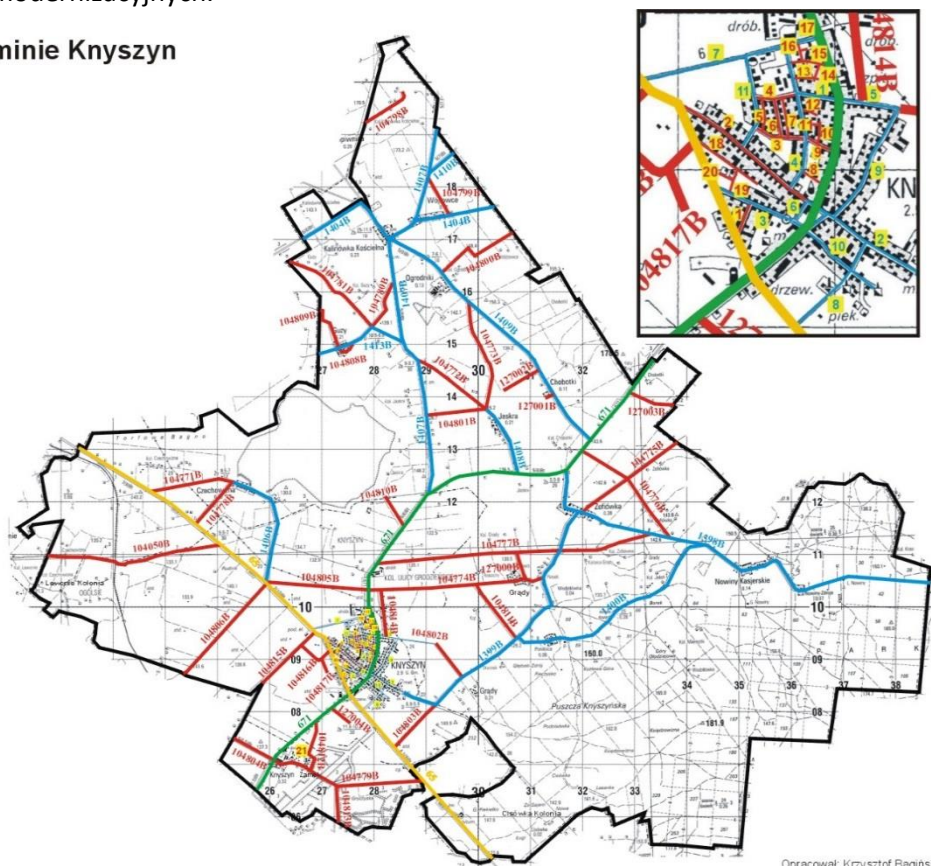
Układ dróg wojewódzkich znajdujących się w zarządzie Podlaskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Białymstoku obejmuje drogę wojewódzką nr 671 Krypno – Knyszyn – Korycin przebiegającą ulicami Tykocka, Grodzieńska o łącznej długości na terenie gminy ok. 12,34 km. Praktycznie większość dróg gminnych, z uwagi na wieloletnie użytkowanie i znaczne zaległości w zakresie odnowień, wymagają renowacji, modernizacji i remontów. W przypadku dróg o nawierzchni twardej zakres robót obejmie ich remont bądź modernizację, natomiast w przypadku dróg o nawierzchni żwirowej niezbędne będzie podjęcie prac modernizacyjnych.

Drogi publiczne w gminie Knyszyn

LEGENDA	
—	droga krajowa Nr 65
—	droga wojewódzka Nr 671
—	drogi powiatowe
—	drogi gminne

Ulic gminne w mieście Knyszyn	
1.	ul. Legionowa, Nr 104788B
2.	ul. Goniądzka, Nr 104791B
3.	ul. Barbary Radziwiłłówny, Nr 104787B
4.	ul. Królowej Jadwigi, Nr 104785B
5.	ul. Zygmunta Augusta, Nr 104783B
6.	ul. Królowej Bony, Nr 104784B
7.	ul. Adama Mickiewicza, Nr 104788B
8.	ul. Podlaska, Nr 104797B
9.	ul. Pocztowa, Nr 104792B
10.	ul. Henryka Sienkiewicza, Nr 104790B
12.	ul. Osiedlowa, Nr 104789B
13.	ul. Romana Dmowskiego, Nr 104796B
14.	ul. Daszyńskiego, Nr 104793B
15.	ul. Piłsudskiego, Nr 104794B
16.	ul. 11-go Listopada, Nr 104795B
17.	ul. Witosa, Nr 104807B
18.	ul. J. Zamoyskiego, Nr 104818B
19.	ul. ks. E. Junga, Nr 104819B
20.	ul. P. Chwalczewskiego, Nr 104820B
21.	ul. Zamkowa, Nr 104812B

Ulic powiatowe w mieście Knyszyn	
1.	ul. Nowa, Nr 2337B
2.	ul. Białostocka, Nr 2333B
3.	ul. Kościelna, Nr 2334B
4.	ul. Jagiellońska, Nr 2335B
5.	ul. Łąkowa, Nr 2336B
6.	ul. Rynek, Nr 2337B
7.	ul. Polna, Nr 2338B
8.	ul. Południowa, Nr 2339B
9.	ul. Starodworna, 2340B
10.	ul. Szkołna, Nr 2341B
12.	ul. Władysława Jagiełły, Nr 2342B

Opracował: Krzysztof Baginski

Ryc. 9 Drogi w gminie Knyszyn, Źródło Urząd Miejski w Knyszynie www.knyszyn.pl

Niektóre z dróg gminnych, z uwagi na wieloletnie użytkowanie i znaczne zaległości w zakresie odnowień, wymagają renowacji, modernizacji i remontów. W przypadku dróg o nawierzchni twardej zakres robót obejmie ich remont bądź modernizację, natomiast w przypadku dróg o nawierzchni gruntowej niezbędne będzie podjęcie prac modernizacyjnych. W wyniku prac nad Programem Rewitalizacji mieszkańcy oraz przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Knyszynie opracowali szczegółowe zestawienie dróg gminnych do remontu.

Tabela 31 Wykaz dróg gminnych do remontu z uwzględnieniem obszarów rewitalizacji gminy Knyszyn

Drogi w Gminie Knyszyn wskazane jako wymagające remontu

miasto Knyszyn	Sołectwa
ul. Goniądzka,	droga do Chobotek
ul. Legionowa	droga do Ogrodnik
ul. Zamkowa	Zofiówka-Nowiny Kasjerskie- Krasne (teren rewitalizacji)

ul. Północna	Knyszyn-Kalinówka Kościelna (teren rewitalizacji)
ul. Jana Zamoyskiego	Knyszyn Zamek (teren rewitalizacji)
ul. P. Chwalczewskiego	droga do kol. Zofiówka k. Chobotek (nr 64/69 i 65)
ul. Ks. E. Junga	
ul. W. Witosa	

Źródło Urząd Miejski w Knyszynie

Ryc10 . Drogi przeznaczone do remontu w Gminie Knyszyn, źródło: opracowanie własne.

Jakość dróg na wyznaczonym obszarze rewitalizacji gminy Knyszyn wymaga najszybszej interwencji na terenie sołectw Zofiówka, Kalinówka Kościelna i Knyszyn Zamek.

Komunikacja publiczna w gminie Knyszyn

Obsługa publicznego transportu lokalnego w gminie świadczona jest przez przedsiębiorstwo państwowe PKS z Białegostoku oraz przez prywatne przedsiębiorstwo transportowe: „Kurier” s.c. Jankowcy.

Świadczone usługi nie pokrywają zapotrzebowania mieszkańców w tym zakresie. Niewystarczająca liczba połączeń (miejscowości leżące przy drodze krajowej i wojewódzkiej) lub ich całkowity brak z Knyszynem lub Mońkami (powiat) powoduje utrudnienie mieszkańcom w dostępie do usług świadczonych w Knyszynie, Mońkach, czy Białymstoku. Ogranicza także dostęp do szkół ponadgimnazjalnych oraz możliwości podjęcia zatrudnienia.

Oświata

System edukacji w gminie Knyszyn jest realizowany poprzez istniejące placówki oświatowe:

1. Zespół Szkół Ogólnokształcących w Knyszynie - w skład zespołu wchodzi: Szkoła Podstawowa i Gimnazjum,
2. Zespół Szkół w Kalinówce Kościelnej- w skład zespołu wchodzi: Przedszkole Samorządowe, Szkoła Podstawowa i Gimnazjum
3. Przedszkole Samorządowe w Knyszynie.

Dowóz dzieci do przedszkoli i szkół

W roku szkolnym 2015 / 2016 we wszystkich szkołach na terenie gminy uczyło się 429 uczniów, w tym:

- w szkołach podstawowych – 298 uczniów,
 - w gimnazjach – 131 uczniów,
- Dowożonych jest 215 uczniów. W tym celu gmina Knyszyn korzysta z:
- autobusu szkolnego Autosan A09-09L do przewozu 42 osób,
 - autobusu szkolnego Autosan H9-21 do przewozu 40 osób,
 - samochodu FIAT Ducato do przewozu 9 osób,
 - samochodu 9-osobowego Mercedes Benz przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych.

Z uwagi na częste naprawy wynikające ze złego stanu i warunków eksploatacji, istnieje potrzeba wymiany jednego z autobusów. Zakup ten wynika z potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa uczniom w czasie dowozu. Niewątpliwym wpływem na tę potrzebę ma niezadawalający stan nawierzchni dróg na terenach wiejskich.

Stan techniczny budynków jest zadowalający, lecz wyposażenie placówek oświatowych w pomoce dydaktyczne i dodatkowe nowoczesne formy nauczania- niewystarczające.

Zdrowie mieszkańców

Zadania z ochrony zdrowia w ścisłym tego słowa znaczeniu realizują dwa Ośrodki Zdrowia:

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (SP ZOZ) Z im. dr E. Jelskiego w Knyszynie
2. Wiejski Ośrodek Zdrowia we wsi Kalinówka Kościelna – SP ZOZ Mońki

SP ZOZ powstał w 2001r. z SP ZOZ Mońki po wydzieleniu i po przekazaniu gminie Knyszyn jednostek funkcjonujących w Knyszynie. Szpital ten ze stuletnią historią został wywalczony przez mieszkańców gminy Knyszyn i sąsiednich gmin. Przez blisko rok ludzie protestowali przeciw likwidacji oddziałów szpitalnych w Knyszynie. Walka przybierała różne formy, by w lipcu 2001 roku doszło do przejęcia szpitala przez gminę Knyszyn. Prowadzenie takiej placówki przez gminę było ewenementem na skalę Polski. Mieszkańcy nie tylko walczyli o szpital, ale po powstaniu SP ZOZ Knyszyn czynnie uczestniczyli w pracach remontowych, to dzięki przeprowadzonym zbiórkom pieniężnym można było zmodernizować przychodnię i oddziały szpitalne, wyposażyć je w nowy sprzęt. Dzięki dotacjom z Gminy Knyszyn przeprowadzano kolejne fazy remontu, zakupiono nowoczesny ultrasonograf oraz aparat EKG. Lecz dotychczas przeprowadzone prace remontowe nie zaspokajają wszystkich potrzeb jakie niesie za sobą użytkowanie tego budynku. Mowa tu przede wszystkim o pilnej potrzebie termomodernizacji co znacząco podniesie komfort pacjentów oraz wpłynie na obniżenie kosztów eksploatacji i zmniejszy poziom zanieczyszczenia środowiska.

Organizacja zakładu pozwala na objęcie opieką mieszkańców gminy Knyszyn i powiatu monieckiego zarówno w zakresie leczenia otwartego – ambulatoryjnego w Przychodni Rejonowej i w Poradni Kardiologicznej, jak i szpitalnego. W SP ZOZ w Knyszynie funkcjonuje Oddział Chorób Wewnętrznych i Zakład Opiekuńczo- Lecznicy. Dzięki pełnemu zapleczu diagnostycznemu (laboratorium analityczne, pracownia radiologiczna, pracownia nieinwazyjnej diagnostyki układu krążenia, pracownia ultrasonograficzna) oraz kwalifikacjom personelu pacjenci zgłaszający się do przychodni lub szpitala znajdują przez całą dobę odpowiednią pomoc medyczną.

Jak widać z poniżej przedstawianych danych za 2016 rok utrzymanie i dalsze rozszerzenie działalności szpitala oraz przychodni przyszpitalnej jest ze wszech miar priorytetowym zadaniem gminy z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa swym mieszkańcom. Poniższe statystyki wskazują w dalszym ciągu na większy niż w woj. podlaskim (44,8%) i kraju (45,1%) odsetek zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia (46,4%). Równie wysoki jest odsetek zgonów spowodowanych nowotworami lecz w tym przypadku średnia dla gminy Knyszyn jest nieco lepsza (19,7%) w porównaniu ze średnią dla województwa podlaskiego (23,7%) i Polski (26,6%). Natomiast bardzo niekorzystna jest sytuacja kobiet w grupie zgonów spowodowanych chorobami nowotworowymi gdyż śmiertelność kobiet spowodowana rakiem szyjki macicy w gminie Knyszyn jest aż dwukrotnie częstsza (19/100 tys) niż w województwie (8,3/100 tys) i w Polsce (8,2/100 tys). Obecnie w gminie Knyszyn brakuje lekarza –

ginekologa co było również zgłaszane przez dużą część mieszkanek gminy na spotkaniach partycypacyjnych.

Zgony spowodowane chorobami układu krążenia

Gmina Knyszyn	46,4%
Woj. podlaskie	44,8%
Polska	45,1%

Zgony spowodowane nowotworami

Gmina Knyszyn	19,7%
Woj. podlaskie	23,7%
Polska	26,6%

Zgony spowodowane chorobami układu oddechowego

Gmina Knyszyn	10,5%
Woj. podlaskie	6,2%
Polska	5,4%

Zgony kobiet z powodu nowotworu złośliwego sutka na 100 tys. kobiet

Gmina Knyszyn	19,0
Woj. podlaskie	28,3
Polska	30,1

Zgony kobiet z powodu nowotworu szyjki macicy na 100 tys. kobiet

Gmina Knyszyn	19,0
Woj. podlaskie	8,3
Polska	8,2

Źródło <http://www.polskawliczbach.pl/Knyszyn#ixzz4kup3XsIs>

Bezpieczeństwo publiczne

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Knyszyn czuwa Policja (przywrócono posterunek Policji w Knyszynie), Straż Pożarna (Ochotnicza Straż Pożarna w Knyszynie) oraz Pogotowie Ratunkowe. Gmina Knyszyn współpracuje w tym temacie również z Powiatową Komendą Policji w Mońkach, Powiatową

Komendą Straży Pożarnej w Mońkach oraz Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Knyszynie i w Mońkach.

Kultura

Najważniejszym ośrodkiem w gminie Knyszyn, kreującym życie kulturalne mieszkańców jest Knyszyński Ośrodek Kultury (KOK). W jego skład wchodzi:

- 1) Knyszyński Ośrodek Kultury w Knyszynie,
- 2) Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Knyszynie,
- 3) Wiejski Dom Kultury w Grądach,
- 4) Świetlica Wiejska w Nowinach Kasjerskich,
- 5) Świetlica Wiejska w Zofiówce.

Przy Ośrodku Kultury działają koła zainteresowań:

- Społeczne ognisko muzyczne,
- Młodzieżowy amatorski teatr tradycji,
- Szkoła tradycji,
- Pracownia rytmiki,
- Koło plastyczne,
- Klub seniora,
- Zespół Knyszynianki
- Izba regionalna
- Galeria haftu i koronki

Obecnie KOK mieści się przy budynku Urzędu Miejskiego w Knyszynie. Z racji niewystarczającej ilości pomieszczeń i ich złego stanu technicznego nie jest w stanie poszerzyć oferty spędzania czasu wolnego, na co liczą mieszkańcy gminy. W szczególności interwencji wymaga biblioteka gminna. Obecnie mieści się na 2-gim piętrze KOK w Knyszynie co w znacznym stopniu utrudnia dostęp osobom starszym a całkowicie eliminuje osoby niepełnosprawne ruchowo. Również zajmowana obecnie powierzchnia i stan techniczny pomieszczeń uniemożliwiają dalszą rozbudowę księgozbioru oraz poszerzenie oferty biblioteki o innowacyjne formy spędzania czasu dla wszystkich grup wiekowych. W ankietach przeprowadzonych w fazie wyznaczania obszaru zdegradowanego blisko 29% ankietowanych (44 osoby) wskazały na problem małej liczby miejsc oferujących zagospodarowanie czasu wolnego.

Sfera środowiskowa

Ogólna charakterystyka

Obszar Gminy Knyszyn charakteryzuje się stosunkowo dużym urozmaiceniem rzeźby terenu. Generalnie dominuje tu płaska równina moreny dennej, ale w centralnej części licznie występują formy wodnolodowcowe o wyraźnych deniwelacjach i dużym promieniu podstawy form. W północnej części tej jednostki administracyjnej dominują płaskie równiny torfowiskowe o genezie wytopiskowej.

Pod względem tektonicznym obszar gminy Knyszyn położony jest w obrębie dużej jednostki geostukturalnej zwanej wyniesieniem mazursko – podlaskim wchodzącej w skład prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. Podłoże prekambryjskie terenu, na którym leży gmina Knyszyn należy do Poleskiego Kompleksu metamorficznego, zaliczanego do archaiku, na który składają się migmatyty, gnejsy, amfibolity i inne skały metamorficzne.

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Knyszyn ściśle wiąże się z przestrzennym układem i rodzajem utworów czwartorzędowych. Występują one w przypowierzchniowej warstwie

tych utworów i są eksploatowane metodą odkrywkową. Eksploatowane są głównie piaski ze żwirem moren czołowych, kemów i osadów wodnolodowcowych, podrzędnie piaski.

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Knyszyn należy do dorzecza Wisły i położony jest w obrębie zlewni Narwi. Główny układ hydrograficzny gminy tworzy rzeka Nereśl i Jaskranka. Obie rzeki płyną z północy na południe (ogólny kierunek) i są prawobrzeżnymi dopływami Narwi. Rzeka Nereśl odwadnia zachodnią część gminy i funkcjonuje w powiązaniu ze zbiornikiem wodnym zwanym Jeziorem Czechowskim lub Jeziorem króla Zygmunta Augusta. Rzeka Jaskranka płynąc przez środkową część gminy odwadnia pozostałą dominującą część gminy i w swoim końcowym biegu na terenie gminy zasila znaczny kompleks stawów rybnych pod Knyszynem. Jest prawobrzeżnym dopływem Narwi o długości 22,2 km i powierzchni zlewni 120 km². W zlewni dominują tereny użytkowane rolniczo (33% grunty orne, 41% pastwiska). Zalesienie jest niskie i wynosi 15%. Powierzchnia zurbanizowana - 8%.

Głównym zagrożeniem wód powierzchniowych jest spływ zanieczyszczeń z pól oraz wprowadzanie do środowiska wodnego ścieków gospodarskich. Stanowi to nadal istotny problem, mimo że w minionych latach miał miejsce wyraźny postęp w ograniczaniu ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej mogłoby doprowadzić do istotnej poprawy odprowadzanych ścieków. Rozwiązania wymaga nadal problem ograniczenia ładunków ze źródeł powierzchniowych. Istotne zmniejszenie zużycia nawozów sztucznych i racjonalizacja wykorzystania środków ochrony zmniejszyło zagrożenie wód zanieczyszczeniem z tych źródeł. Jednak spodziewana i konieczna intensyfikacja produkcji rolnej może spowodować odwrócenie korzystnych tendencji. Gmina stara się przeciwdziałać zjawisku zanieczyszczeniu, rozbudowując sieć ujęć wód podziemnych, skąd woda w ilościach potrzebnych do picia udostępniana jest ludności. Podejmowane są również działania związane z udoskonaleniem technologii uzdatniania wody i poprawą jakości wody dostarczanej przez wodociągi.

Około 33,4% ogólnej powierzchni gminy Knyszyn zajmują lasy, z czego lasy prywatne stanowią 48,5%. Lasy wodochronne zajmują 83 ha (2% lasów w gminie). Gmina leży na północnozachodnim skraju Puszczy Knyszyńskiej. W tej części puszczy przeważają bory mieszane typu Calamagrostio - Piceetum. W zatorfionych obniżeniach terenu występują lasy olszowe i zarośla wierzbowe.

Na terenie Gminy Knyszyn występują następujące obszary prawnie chronione i użytki ekologiczne:

1. Rezerwat „Wielki Las” uznany zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 25.06.1990 r. (Mon. Pol. Nr 31, poz. 248 z dnia 28 sierpnia 1990 r.), o powierzchni 129,78 ha jest rezerwatem leśnym, objętym ochroną częściową. Rezerwat posiada aktualny Plan Ochrony na okres 01.01.2004 r - 31.12.2023 r. Celem rezerwatu jest zachowanie cennego fragmentu Puszczy Knyszyńskiej obejmującego głównie liczne zbiorowiska o charakterze borowym, o wysokim stopniu naturalności i urozmaiconej rzeźbie terenu z wyniesieniami morenowymi i zatorfionymi obniżeniami.

2. Obszar Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej imienia Profesora Witolda Sławińskiego wraz ze strefą ochronną. Park, o powierzchni 74 447 ha (w tym 2 687,7 ha na terenie gminy Knyszyn) utworzony został 24 maja 1988 r. Celem Parku jest ochrona terenów leśnych i dolin rzecznych wyróżniających się wysokim stopniem naturalności, dużymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, występowaniem wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt, różnorodnością form geomorfologicznych oraz bogactwem kulturowym, a także stworzenie warunków do prowadzenia działalności naukowej i dydaktycznej oraz rozwijania turystyki kwalifikowanej i wypoczynku.

Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Witolda Sławińskiego i rezerwat przyrody „Wielki Las” objęte są Siecią NATURA 2000 i należą do Obszaru Specjalnej Ochrony ptaków PLB 200003 Puszcza Knyszyńska oraz Specjalnych Obszarów Ochrony siedlisk PLH 200006 Ostoja Knyszyńska.

Na terenie Gminy Knyszyn istnieje kilka ciekawych obiektów historycznych oraz miejsc pamięci narodowej. Istnieją również obiekty o wartości kulturowej. Na terenie miasta i gminy

Knyszyn znajdują się następujące obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

Tabela 32 Obiekty zabytkowe w gminie Knyszyn wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Nazwa miejscowości	ulica	Nazwa obiektu
Chobotki		dwór
Chobotki		park we wsi
Chobotki		park na kolonii
Kalinówka Kościelna		kościół parafialny p.w. św. Anny
Kalinówka Kościelna		brama-dzwonnica kościelna
Kalinówka Kościelna		cmentarz przy kościele p.w. św. Anny
Kalinówka Kościelna		cmentarz parafii rzymskokatolickiej
Kalinówka Kościelna		brama przejazdowa na cmentarz parafialny
Kalinówka Kościelna		lamus drewniany plebański
Kalinówka Kościelna		budynek inwentarsko-gospodarczy plebański
Kalinówka Kościelna		wiatrak paltrak
Knyszyn		teren części miasta
Knyszyn	ul. Koscielna	kościół parafialny p.w. św. Jana Apostoła i Jana Ewangelisty
Knyszyn		cmentarz przykościelny
Knyszyn	ul. Kościelna	plebania
Knyszyn		lamus plebański
Knyszyn		cmentarz rzymskokatolicki
Knyszyn		cmentarz rzymskokatolicki
Knyszyn		cmentarz prawosławny
Knyszyn		cmentarz prawosławny od XVII w. unicki
Knyszyn		cmentarz ewangelicki
Knyszyn		cmentarz żydowski
Knyszyn		ul. Grodzieńska
Knyszyn	ul. Grodzieńska	dom mieszkalny nr 89
Knyszyn	ul. Kościelna	dom nr 6
Knyszyn	ul. Legionowa	dom mieszkalny nr 2
Knyszyn	ul. Rynek	dom mieszkalny
Knyszyn	ul. Rynek	dom mieszkalny
Knyszyn	ul. Tykocka	budynek mieszkalny nr 69
Knyszyn	ul. Białostocka	manufaktura tkacka, ob. dom mieszkalny
Knyszyn	ul. Białostocka	manufaktura tkacka ob. dom mieszkalny
Knyszyn		zespół dworsko-folwarczny (starostów knyszyńskich)
Knyszyn		park dworski (pozostałości)
Ogrodniki Kolonia		park dworski

Ogrodniki		pozostałości parku
-----------	--	--------------------

Uwaga: kolorem czerwonym zaznaczono obiekty na terenach rewitalizowanych

Źródło: Wojewódzka ewidencja zabytków stan na 03.01.2017r.
<http://wuozbialystok.bip.gov.pl/rejestry-ewidencje-archiwa/wojewodzka-ewidencja-zabytkow.html>

Wśród niewątpliwych walorów historycznych i krajoznawczych gminy bardzo interesująca jest podróż piesza po wytyczonych szlakach turystycznych:

- **Królowej Bony** - 75,5 km. Atrakcyjna trasa łącząca Tykocin i Knyszyn (liczne zabytki) związane historycznie z królem Zygmuntem Augustem i jego matką królową Boną. Prowadzi poprzez malownicze miejscowości np. Czarną Wieś Kościelną. Jednym z miejsc postojowych może być Zbiornik Czapielówka w Czarnej Białostockiej. Ciekawa również pod względem przyrodniczym - biegnie obok rezerwatu Krzemianka, przez rezerwaty: Budzisk i Międzyrzecze, dociera do Arboretum w Kopnej Górze.
- **Królewski** - przechodzący przez miejscowości Knyszyn, Chraboły, Obrubniki, Jurowce
- **Dawnego Pogranicza** - 50 km. Biegnie północnym skrajem Puszczy Knyszyńskiej, poprzez tereny dawnego pogranicza między Królestwem Polskim a Wielkim Księstwem Litewskim. Przebiegając przez malowniczo położone osady, łączy ze sobą dwa historyczne miasta: Knyszyn i Sokółkę. Wzdłuż trasy znajduje się duża ilość krzyży i kapliczek przydrożnych - drewnianych i murowanych.
- **Pielgrzymi** - Szlak żółty, rowerowy. Przebieg trasy: Fasty - Dobrzyniewo Fabryczne - Ogrodniki - Dobrzyniewo Kościelne - Dobrzyniewo Duże - Gniła - Pogorzałki - Borsukówka - Nowosiółki - Ruda - Krypno - Knyszyn Zamek - Knyszyn – Rynek w Knyszynie- 28 km
- **Obwodnica rowerowa gminy Knyszyn:** Opis trasy: Knyszyn – Chraboły – Nowiny Kasjerskie – Zofiówka – Kalinówka Kościelna – Guzy – Knyszyn. Szlak rozpoczyna się i kończy na rynku w Knyszynie. Prowadzi starym traktem królewskim do Chraboł. Na trasie znajdują się kopalnie krzemienia sprzed około 3 tysięcy lat (przed Nowinami Kasjerskimi). Szlak ma charakter krajobrazowy, na trasie panorama na Jezioro Zygmunta Augusta.

Poziom azbestu

Wśród grupy zjawisk negatywnych w sferze środowiskowej przeanalizowano istniejące zasoby obiektów budowlanych (w tym mieszkalnych) w Gminie Knyszyn pod względem ich potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko. Wyroby azbestowe znajdujące się na terenie gminy stanowią duże zagrożenie dla środowiska oraz życia ludzkiego. Według danych Urzędu Miejskiego w Knyszynie łącznie do końca 2016r. usunięto 271 816 kg azbestu, z czego 136 555 kg w mieście Knyszyn a 135 261 kg z terenów wiejskich Gminy. Obecnie na terenie gminy pozostało jeszcze 2.479,448 kg azbestu do unieszkodliwienia. Bazując na danych Urzędu Miejskiego w Knyszynie średnia ilość azbestu do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca to 514,62kg. Ilość azbestu w wyznaczonym obszarze rewitalizacji nie jest precyzyjnie określona z racji braku danych zagregowanych do poziomu ulic w mieście Knyszyn. Bazując na danych obrazujących rozkład azbestu w sołectwach wyznaczonych do rewitalizacji największy wynik otrzymano w Zofiówce (1226,04kg/mieszkańca) dwukrotnie przekraczając średnią gminną oraz Kalinówce Kościelnej (767,13kg/mieszkańca) co również daje wynik wyższy od średniej gminnej. W sołectwie Knyszyn Zamek średnia azbestu na 1 mieszkańca to blisko 420kg. Niemniej jednak z racji braku wyników badań o minimalnej ilości wyrobów azbestowych zagrażających zdrowiu i życiu ludzkiemu, obszar całej gminy Knyszyn uznaje się za obszar kryzysowy w sferze środowiskowej ze względu na obecność wyrobów azbestowych.

Ryc. 11 Średni poziom azbestu do unieszkodliwienia w Gminie Knyszyn, źródło: opracowanie własne.

Termomodernizacja

W ramach wyznaczenia obszaru kryzysowego w sferze środowiskowej przeanalizowano istniejące zasoby budownictwa pod względem ich potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko. Wstępna analiza danych Urzędu Miejskiego w Knyszynie wskazała, że na terenie Gminy Knyszyn zlokalizowanych jest obecnie 8 obiektów budowlanych wymagających podjęcia pilnych działań termomodernizacyjnych. Są to obiekty powstałe w latach 1912-1980. Zgodnie z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Knyszyn, średni wskaźnik zużycia energii z opału w budynkach bez termomodernizacji oszacowano na 1,12 GJ/m²/rok (s.30). Jest to wskaźnik wysoki, wskazujący na potrzebę znaczącej poprawy standardu energetycznego budynków a tym samym obniżenia wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza. Spośród 8 najstarszych budynków gminnych w wyznaczonym obszarze rewitalizacji znalazły się 4 z nich.

Tabela 33 Budynki w Gminie Knyszyn i na wyznaczonym obszarze rewitalizacji wymagające termomodernizacji

Miasto Knyszyn		Rok budowy
1.	Budynek SPOZ Ul. Grodzieńska (teren rewitalizacji)	lata 70/80 XX w.
2.	Budynek mieszkalny Ul. Szkolna 7a	1966
3.	Budynek hydroforni ul. Polna	1989
4.	Budynek po byłym internacie przy ZSO w Knyszynie ul. Białostocka 38 (teren rewitalizacji)	Ok. 1830
5.	Budynek po byłym komisariacie policji ul. Rynek6	Ok. 1950
Sołectwa		Rok budowy
1.	Świetlica wiejska Zofiówka (teren rewitalizacji)	1920
2.	Budynek mieszkalny Zofiówka (teren rewitalizacji)	1970

3.	Strażnica OSP Nowiny Kasjerskie 7	1980
----	--------------------------------------	------

Źródło Urząd Miejski w Knyszynie

Również analiza danych opisujących zasoby mieszkaniowe prywatne pod kątem stosowanego systemu grzewczego wskazuje, że ma miejsce koncentracja budynków opartych na tradycyjnym sposobie ogrzewania – przy użyciu przestarzałych kotłów na paliwo stałe (węgiel, drzewo) które w procesie spalania emitują do atmosfery największą ilość toksycznych pyłów. Wysokie stężenie pyłów zawieszonych ma wpływ na zachorowalność mieszkańców na choroby układu oddechowego, alergię oraz choroby nowotworowe. Częstsze zapadanie na choroby układu oddechowego wiąże się z większą liczbą porad udzielanych przez lekarzy oraz istotnym zagrożeniem dla życia i zdrowia mieszkańców. Jednocześnie cała Gmina Knyszyn nie posiada sieci gazowej czy też innych alternatywnych form pozyskiwania ekologicznych źródeł ciepła. Jest to bardzo ważny aspekt dla mieszkańców gminy Knyszyn gdyż aż 68% ankietowanych wskazało jako problem w sferze środowiskowej „niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii”.

Badając natężenie średnie natężenie budynków mieszkalnych w gminie Knyszyn i na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji zauważamy ogromną koncentrację tego problemu, gdyż budynki mieszkalne opalane nie ekologicznym opałem stałym na obszarze rewitalizacji stanowią 30% wszystkich budynków opalanych w ten sposób.

Tabela 34. Koncentracja budynków mieszkalnych w Gminie Knyszyn i na terenach rewitalizowanych – zatrucie środowiska ze względu na wykorzystanie tradycyjnego opału (węgiel, drewno).

Lp.		Ilość budynków mieszkalnych	Średnia ilość budynków mieszkalnych w gminie Knyszyn i na terenie do rewitalizacji
	Gmina Knyszyn	1136	23,67
TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI -miasto Knyszyn			
1	BIĄŁOSTOCKA	65	23,67
2	GRODZIĘŃSKA	96	23,67
	TERENY RYNKU MIEJSKIEGO	N/D	N/D
TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI - Sołectwa			
1	Knyszyn Zamek	81	23,67
2	Zofiówka	49	23,67
3	Kalinówka Kościelna	40	23,67
	TERENY ZDEGRADOWANE I DO REWITALIZACJI RAZEM	331	66,2

Źródło Opracowanie na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Knyszynie

Podsumowanie:

Na terenach objętych analizą związaną z Gminnym Programem Rewitalizacji występują liczne zjawiska kryzysowe przede wszystkim w sferze społecznej jak również funkcjonalno – przestrzennej, środowiskowej, technicznej i ekonomicznej. Przy braku szybkiej reakcji na te zjawiska przez władze gminy mogą one doprowadzić do wyraźnego pogorszenia się bytu jego mieszkańców. W obszarze stwierdzono również szereg zjawisk pozytywnych, mogących wesprzeć strategiczne działania rewitalizacyjne do których można zaliczyć:

- bliskie położenie Białegostoku, jako centralnego ośrodka miejskiego województwa,
- wysokie walory środowiskowe,
- dobry stan podstawowej infrastruktury drogowej,
- dobre usytuowanie w sieci komunikacyjnej,

- dobre zarządzanie gminą, zaangażowani pracownicy Urzędu Miejskiego oraz podległych mu jednostek organizacyjnych
- dobra baza oświatowa,
- dbałość o dziedzictwo historyczne i kulturowe
- zaangażowanie mieszkańców w lokalne problemy
- wolne przestrzenie publiczne do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Do negatywnych czynników występujących w poszczególnych sferach zaliczono:

1. Sfera społeczna: Duży stopień ubóstwa i bezrobocia, Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej; Rosnąca bierność części mieszkańców w zaangażowanie w sprawy gminy, Zubożenie społeczeństwa i duży stopień ubóstwa wśród mieszkańców; Duża ilość osób bezrobotnych; Migracja młodych ludzi – wyludnianie się miasta i wsi, brak dostępu do atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych; Brak dostępu do zasobów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej; Brak instrumentów, które pomagałyby w rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc pracy, Niewystarczająca promocja turystyczna gminy, Brak monitoringu na terenie gminy, Gorsze wyniki w nauce, niższy kapitał społeczny.

2. Sfera przestrzenna: Niewystarczający stopień skanalizowania gminy na terenach wiejskich, Brak gazyfikacji; Brak ścieżek rowerowych, Brak chodników w części sołectw, Brak miejsc aktywnego wypoczynku; Brak terenów inwestycyjnych; Zły stan nawierzchni części dróg na terenach rewitalizowanych; Zły stan techniczny budynków publicznych; Niski poziom efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; Brak zagospodarowanego Rynku Miejskiego i terenu wokół niego co wpływa na postrzeganie tego miejsca jako negatywnej wizytówki Gminy; Zbyt uboga i niewystarczająca tzw. mała architektura, brak terenów rekreacyjnych, placów zabaw, ścieżek rowerowych na terenie gminy; Brak miejsc noclegowych przy dużej atrakcyjności turystycznej Gminy, Brak dostępu do odnawialnych źródeł energii.

3. Sfera gospodarcza: Brak miejsc pracy, Brak dużych zakładów przemysłowych, Brak odnawialnych źródeł energii, Niskie warunki dla rozwoju działalności gospodarczej, Niskie dochody gminy, Słabnąca koniunktura gospodarcza w kraju oraz atrakcyjność inwestycyjna i osadnicza gminy, Wzrost bezrobocia, Brak terenów inwestycyjnych, Niski wskaźnik przedsiębiorczości, Brak rozwoju sektora związanego z turystyką i bogatym dziedzictwem historycznym gminy, brak bazy noclegowej.

4. Analiza wyniku spotkania z mieszkańcami

Na podstawie przeprowadzonych warsztatów pogłębiających diagnozę obszaru rewitalizacji można wyróżnić kolejne, konkretne problemy i potrzeby rewitalizacyjne mieszkańców oraz wskazać mocne strony i szanse rozwoju obszaru rewitalizacji. Poniżej zostały zaprezentowane rezultaty prac z przeprowadzonych badań jakościowych dla terenu rewitalizacji gminy Knyszyn.

TEREN REWITALIZACJI	
Miasto Knyszyn (ul. Grodzieńska, ul. Białoostocka oraz teren Rynku Miejskiego)	
SFERA SPOŁECZNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
starzejące się społeczeństwo	teren bezpieczny
zła sytuacja demograficzna	wzrost zainteresowania zasiedlaniem na terenie Knyszyna
niechęć do spotkań towarzyskich	aktywni seniorzy

przeładowana oferta multimedialna (TV)	zainteresowanie zminimalizowaniem kosztów utrzymania
duże bezrobocie (korzystanie z pomocy społecznej)	wzrost zainteresowania działalnością gospodarczą (samozatrudnienie)
brak oferty spędzania czasu wolnego	przywiązanie do tradycji lokalnej
niewystarczająca edukacja w zakresie działań proekologicznych i prozdrowotnych	
brak miejsc pracy	
SFERA GOSPODARczo-PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
brak parkingu (obok Rynku, Szkoły) i chodników	mamy przestrzenie do wykorzystania w celach rekreacyjnych - stadion, teren pod zalew, pole namiotowe
brak termomodernizacji budynków	posiadamy obiekty do zagospodarowania w celach turystycznych i na miejsca spotkań
brak wykorzystania odnawialnych źródeł energii	ciekawe zabytki, bogata historia Knyszyna, bogate dziedzictwo niematerialne
niewystarczające ciągi komunikacyjne	posiadamy wolne przestrzenie publiczne
brak przestrzeni do spotkań integracyjnych	położenie w pobliżu rzeki, Puszczy Knyszyńskiej
brak infrastruktury do promocji Knyszyna (baza noclegowa)	obiekty kultury, lamus
niedostateczna promocja walorów turystycznych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych	droga krajowa nr 65, wojewódzka 671
zły stan techniczny budynków - emisja zanieczyszczeń	plan budowy S16 i S19 (węzeł Knyszyna)
brak ścieżek rekreacyjnych	bliskie położenie linii kolejowej Białystok-Ełk
brak animatorów życia publicznego	
niewykorzystany potencjał przestrzeni publicznych	
TEREN REWITALIZACJI Knyszyn Zamek	
SFERA SPOŁECZNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
Braki w wykształceniu	Dobra sytuacja demograficzna. Ostatnio do naszej miejscowości wprowadziło się wielu młodych wykształconych ludzi z dziećmi
Alkoholizm, przemoc w rodzinie, patologie społeczne,	Mamy wśród mieszkańców wielu ludzi zdolnych- historyk, plastyk
Wiele osób korzysta z pomocy społecznej	Piękna historia miejscowości

Duży odsetek niepełnosprawności wśród dzieci - otyłość	Świetna lokalizacja, stawy knyszyńskie są siedliskiem wielu ptaków- unikalne gatunki
Piętno miejscowości „popegeerowskiej” - stereotypy	Ludzie otwarci na działanie – chętni do pracy, szczególnie dzieci, młodzież.
Brak więzi społecznych	
Brak pozytywnych wzorców, dziedziczenie ubóstwa	
Roszczeniowa postawa społeczeństwa	
SFERA GOSPODARCZO-PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
Brak ścieżek rowerowych	Plac zabaw
Braki w komunikacji z miastem – mało autobusów	Teren na którym będzie można zrobić boisko, altanę, siłownię
Brak bazy noclegowej	Zadbana kapliczka (mieszkańcy święcą tu Święconkę)
Brak klubu, świetlicy z animatorem dla wszystkich grup wiekowych, brak miejsca do uprawiania sportu (siłownia)	Miejsca historyczne – pozostałość po Zamku
Mała ilość podmiotów tworząca miejsca pracy	Piękna, unikalna przyroda (Stawy Knyszyńskie) gdzie przyjeżdżają ludzie z całego świata obserwować ptaki
Zły stan techniczny budynków (4 bloki mieszkalne potrzebują rewitalizacji)	
Brak kolektorów słonecznych, odnawialnych źródeł energii	
Niedostateczna promocja walorów przyrodniczych i historycznych	
Potrzebny remont kotłowni dla bloków mieszkalnych	
Remont chodnika	
Brak miejsca spotkań- integracji społecznej	

TEREN REWITALIZACJI Zofiówka	
SFERA SPOŁECZNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
Brak integracji wśród mieszkańców	Aktywni seniorzy

Mały potencjał i brak zaangażowania w sprawy wsi	Tradycja obchodzenia uroczystości odpustu czerwcowego tzw. Piotra i Pawła
Społeczeństwo w dużej mierze w podeszłym wieku	Funkcjonowanie Stowarzyszenia PURMIA w Zofiówce
Wyludniająca się wieś	
Mieszkańcy zamknięci w przysłowiowych „czterech ścianach”	
SFERA GOSPODARCZO-PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
Drogi utwardzone jedynie w części – brak asfaltu	Duże możliwości w organizacji wspólnych przedsięwzięć kulturalno-rozrywkowo-rekreacyjnych (boisko, świetlica wiejska)
Chodniki- zniszczone	Spokojna cicha i urokliwa okolica
Brak bazy noclegowej	Sąsiedztwo Puszczy Knyszyńskiej
Słaba komunikacja z innymi częściami gminy	Walory turystyczno-krajoznawcze
Brak źródeł energii odnawialnej, ekologicznych oczyszczalni przydomowych	

TEREN REWITALIZACJI Kalinówka Kościelna	
SFERA SPOŁECZNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
Zanik więzi społecznych	Potencjał ludzki przy organizacji określonych zadań
Ujemny przyrost naturalny	Pozytywna reakcja i zaangażowanie w inicjatywy społeczne
Oferta spędzania czasu wolnego po południu - nieistniejąca	Miejscowy historyk z tytułem dra hab.
Bezrobocie	Potencjał mieszkańców w dziedzinie kultury (pieśni tradycyjne)
Brak animatorów działań	Tradycja śpiewów pogrzebowych (mężczyźni)
SFERA GOSPODARCZO-PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
PROBLEMY	POTENCJAŁ
Niewykorzystany potencjał istniejące bazy lokalowej (szkoła, boisko, sala sportowa, salka przy parafii)	Baza lokalowa – szkoła, boisko, sala sportowa, kościół, salka przy parafii
Brak połączenia komunikacyjnego z większymi miejscowościami (gmina, powiat, województwo)	Plac zabaw z altanką, lamus,
Brak OZE (kolektory, solary), oczyszczalni ścieków	Budynek mleczarni
Brak bazy noclegowej	Ośrodek zdrowia

	Podmioty tworzące miejsca pracy – szkoła, stolarnia, sklepy, punkt skupu mleka, kościół (parafia)
	Dobre usytuowanie komunikacyjne
	Walory przyrodnicze

Źródło Opracowanie własne na bazie warsztatów i spotkań partycypacyjnych

5. Charakterystyka obszaru rewitalizacji, analiza lokalnych potencjałów obszaru rewitalizacji, kluczowych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

MIASTO KNYSZYN (ul. GRODZIEŃSKA, BIAŁOSTOCKA I TEREN RYNKU MIEJSKIEGO)

Położenie: obszar położony jest w centrum miasta Knyszyn, centralnej miejscowości gminy Knyszyn, wzdłuż głównych ulic miasta - ul. Grodzieńskiej i Białostockiej. Obie ulice dochodzą do terenu Rynku Miejskiego którego integralną częścią jest obecnie park, przez co wyznaczony obszar stanowi jedną całość

Powierzchnia: 672 206 m².

Ludność: 480 osób.

Opis: Część miasta z bardzo bogatą przeszłością historyczną . W 1568 r. Knyszyn otrzymał prawa miejskie od króla Zygmunta Augusta. "Czasy Zygmuntowskie" były złotym wiekiem dla Knyszyna. Wybudowano wówczas ratusz na rynku, łaźnie, budynek wagi, wybrukowano ulice. Król Zygmunt August bardzo upodobał sobie Knyszyn. W tym celu rozbudował otrzymany po Radziwiłłach dwór myśliwski przy obecnej ulicy Białostockiej. Obecnie na Rynku Miejskim stoi pomnik poświęcony jego pamięci. Po śmierci Zygmunta Augusta, który zmarł w dworze knyszyńskim w dniu 7 lipca 1572 roku, w 1580 roku zamieszkał we dworze kanclerz wielki koronny i starosta knyszyński Jan Zamoyski, a w 1630 roku królewicz Władysław, od 1632 roku król Władysław IV. Obecnie obszar jest centrum administracyjno-kulturalno-społecznym całego miasta i gminy, na którym mieszczą się najważniejsze z punktu widzenia mieszkańców obiekty: Szpital wraz z przychodnią , poradniami specjalistycznymi i apteką na ul. Grodzieńskiej , plac Rynku Miejskiego z Urzędem Miejskim, posterunkiem Policji, przystankiem PKS, Biblioteką Publiczną. Na ul. Białostockiej mieści się Zespół Szkół (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum), Przedszkole Samorządowe, boisko Orlik. Tuż obok- teren rekreacyjno-sportowy: boiska do gry w piłkę nożną, siatkówkę, tenis ziemny, miejsce do rozpalenia ogniska, pole namiotowe. Jest to teren bogaty również w zabytki: przy ul. Białostockiej znajdziemy manufakturę tkacką (obecnie dom mieszkalny) zespół dworsko-folwarczny (starostów knyszyńskich) oraz park dworski (pozostałości). Przy ul. Grodzieńskiej natomiast do zabytków należą: budynek szpitalny oraz dom mieszkalny nr 89.

Centralny fragment m. Knyszyn stanowi Rynek wraz z przyległymi ulicami. Jego układ przestrzenny to prostokątny plac wraz z siecią rozchodzących się ulic, wzdłuż których usytuowane są ciągi zwartej zabudowy. Jest to naturalne miejsce spotkań.

Fot. 1 (po lewej) Zabytkowa kamienica po byłej przychodni, Knyszyn, ul. Grodzieńska. źródło ©Wojciech Wojtkielewicz. Fot. 2 (środek) Drewniany budynek manufaktury tkackiej Juliusza Arndta przy ulicy Białostockiej w Knyszynie – były internat (lata 30, XIXw. – źródło: zbiory Knyszyńskiego Towarzystwa Regionalnego im. Zygmunta Augusta). Fot. 3 (po prawej) Rynek miejski w Knyszynie – źródło: zbiory Knyszyńskiego Towarzystwa Regionalnego im. Zygmunta Augusta).

Diagnoza przeprowadzona w rozdziale II, wsparta wynikami warsztatów przeprowadzonych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące kluczowe problemy i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 33 Kluczowe problemy oraz potencjały obszaru rewitalizacji MIASTO KNYSZYN (ul.GRODZIĘŃSKA, BIAŁOSTOCKA i TEREN RYNKU MIEJSKIEGO).

OBSZAR REWITALIZACJI MIASTO KNYSZYN (ul. GRODZIĘŃSKA, BIAŁOSTOCKA i TEREN RYNKU MIEJSKIEGO)		
Sfera	Kluczowe problemy	Potencjały
Sfera społeczno-gospodarcza	Wysokie bezrobocie wśród mieszkańców (średnio 7,3/100 mieszkańców przy średniej gminnej 4,8/100 mieszkańców co daje blisko dwukrotnie wyższy wynik)	Korzystna demografia- duża ilość osób w wieku produkcyjnym zamieszkująca wyznaczony teren
	Bardzo duży problem (średnia gminna 0,6 os./100 mieszk.) ze znalezieniem pracy wśród bezrobotnych do 25r. życia gdzie 2,32 osoby do 25 r życia /100 mieszkańców pozostają bez pracy	Duże zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (na bazie frekwencji w wyborach samorządowych w 2014r gdzie była ona wyższa niż dla powiatu i województwa).
	Większy niż średnia gminna (1,37 os/100 mieszk.) problem braku pracy wśród osób powyżej 50 roku (1,44 os/100 mieszk.)	Duża ilość ciekawych miejsc historycznych oraz zabytków, bogate dziedzictwo niematerialne
	Koncentracja problemu uzależnienia od pomocy społecznej ze względu na bezrobocie (aż 23,5% świadczeń z tego tytułu zostało wypłaconych mieszkańcom ul. Grodzieńskiej i Białostockiej) oraz niepełnosprawność, ubóstwo i długotrwałą i ciężką chorobę	Wysokie walory przyrodnicze - bardzo korzystne położenie w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Jaskranka oraz w otulinie Puszczy Knyszyńskiej.
	Niski poziom zamożności mieszkańców (wyższy od średniej gminnej poziom udzielonych świadczeń 500+ na pierwsze i kolejne dziecko)	

	Brak poczucia bezpieczeństwa przejawiający się większą niż średnia gminna ilością interwencji policji spowodowana przemocą w rodzinie	
	Niski poziom wykształcenia wśród młodych ludzi - gorsze niż średnia gminna wyniki egzaminu gimnazjalnego	
	Brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu dla wszystkich grup wiekowych	
	Brak aktywności społecznej w strukturach formalnych i/lub nieformalnych (organizacje non-profit)	
	Brak lekarza -ginekologa	
	Mała ilość zakładów pracy, niewykorzystany potencjał bogatego dziedzictwa kulturowego i historycznego w rozwoju gałęzi turystyki	
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Brak gazyfikacji, brak dostępu do odnawialnych źródeł energii	Dogodne położenie na tle gminy (centralna miejscowość) oraz na tle województwa (bliskość największego ośrodka miejskiego w województwie-Białegostoku - 300 000 mieszkańców) oraz dobre położenie przy drodze krajowej i wojewódzkiej. Plan budowy S16 i S19 (węzeł Knyszyna)
	Problem z zanieczyszczeniem środowiska przez obecność przestarzałych kotłów grzewczych na nie ekologiczny opał (węgiel, drzewo) oraz brak termomodernizacji budynków mieszkalnych	Duże zainteresowanie mieszkańców poprawą jakości powietrza poprzez szukanie ekologicznych rozwiązań ogrzewania mieszkań
	Brak infrastruktury służącej rekreacji mieszkańców, a także ogólnodostępnej infrastruktury umożliwiającej odpoczynek i naturalne miejsce spotkań do budowania więzi międzyludzkich	Większe poczucie komfortu życia mieszkańców ze względu na większą niż średnia gminna ilość m2 mieszkania przypadającą na 1 mieszkańca.
	Brak miejsc parkingowych wokół rynku miejskiego, dworzec PKS bardzo zaniedbany- nie spełnia żadnych funkcji poczekalni dla pasażerów	Wolne przestrzenie publiczne oraz obiekty do zagospodarowania na cele turystyczno-rekreacyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych

SOŁECTWO KNYSZYN ZAMEK

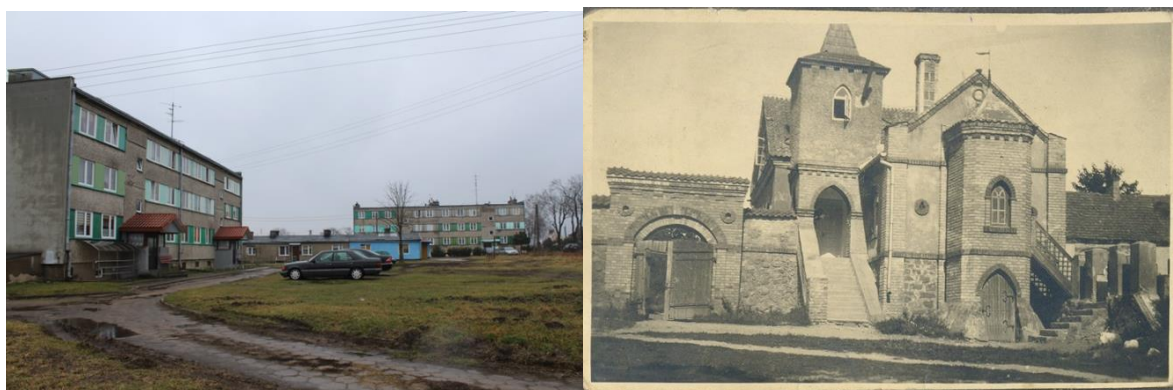
Położenie: obszar obejmuje zurbanizowaną centralną część sołectwa Knyszyn Zamek .

Powierzchnia: 95 990 m².

Ludność: 302 osoby.

Opis: obszar stanowi ściśle centrum sołectwa Knyszyn Zamek. Miejscowość o bardzo ciekawym dziedzictwie historycznym. Jej rozwój datuje się od lat pięćdziesiątych XVI wieku. Wtedy to starosta Piotr Chwalczewski przeniósł tu z Knyszyna zaplecze gospodarcze dworu królewskiego króla Zygmunta Augusta, tworząc folwark najważniejszy w starostwie knyszyńskim. W XVII w. po zniszczeniu dworu królewskiego w Knyszynie miejscowość stała się siedzibą starostwa knyszyńskiego. W połowie XIX w. Krasińscy (rodzice wieszczki narodowej) wybudowali tu siedzibę administracji dóbr, tzw. zameczek. Po II wojnie istniejący tu zameczek został odbudowany w bardzo uproszczonej formie — z pierwotnej budowli zostały jedyni piwnice oraz fundamenty. Nieopodal zachowały się również resztki piwnic zniszczonego w okresie I wojny światowej browaru. Przez cały okres powojenny aż do 1994 roku funkcjonowało tu Państwowe Gospodarstwo Rolne (PGR). Obecnie mieści się tu spółka Hodowla Zarodowa Zwierząt "Knyszyn". Jako miejscowość popegeerowska cechuje się występowaniem zabudowy wielorodzinnej (bloki), jest bardzo zaniedbana pod względem estetycznym i funkcjonalnym. Położona nieopodal skrzyżowania drogi wojewódzkiej (65) z dogodnym dojazdem do Białegostoku i drogi 671 stanowiącej bezpośredni dojazd do centrum Knyszyna.

Fot.4 (po lewej) Fragment osiedla mieszkaniowego w miejscowości Knyszyn-Zamek, źródło: Urząd Miejski w Knyszynie. oraz Fot.5. (po prawej) dany zamek Krasińskich źródło: kolekcja Cecylii Piaseckiej

Diagnoza przeprowadzona w rozdziale II, wsparta wynikami warsztatów przeprowadzonych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące kluczowe problemy i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 34 Kluczowe problemy oraz potencjały obszaru rewitalizacji KNYSZYN ZAMEK

OBSZAR REWITALIZACJI KNYSZYN ZAMEK		
Sfera	Kluczowe problemy	Potencjały
Sfera społeczno-gospodarcza	Bardzo wysokie bezrobocie wśród mieszkańców (średnio 10,93/100 mieszkańców przy średniej gminnej 4,8/100 mieszkańców co daje ponad dwukrotnie wyższy wynik)	Korzystna demografia- duża ilość osób w wieku produkcyjnym zamieszkująca wyznaczony teren. Duża liczba rodzin z dziećmi.

Bardzo wysoki wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych 7,28/100 mieszk. przy średniej gminnej 2,57/100 ; osób bezrobotnych do 25r.(0,99/100 mieszkańców przy średniej dla gminy 0,6/100) oraz powyżej 50 roku życia (3,64/100 mieszk gdzie średnia gminy wynosi 1,37/100 mieszk.)	Duże zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (na bazie frekwencji w wyborach samorządowych w 2014r gdzie była ona wyższa niż dla powiatu i województwa).
Koncentracja problemu uzależnienia od pomocy społecznej ze względu na bezrobocie (aż 13 % świadczeń z tego tytułu zostało wypłaconych mieszkańcom Knyszyn Zamek) oraz potrzebę ochrony macierzyństwa, ubóstwo i długotrwałą i ciężką chorobę	Duża ilość ciekawych miejsc historycznych oraz zabytków, bogate dziedzictwo niematerialne
Brak animatorów życia publicznego	Wysokie walory przyrodnicze - bardzo korzystne położenie w pobliżu stawów oraz w otulinie Puszczy Knyszyńskiej
Niski poziom zamożności mieszkańców (wyższy od średniej gminnej poziom udzielonych świadczeń 500+ na pierwsze i kolejne dziecko)	Ludzie otwarci na działanie – chętni do pracy, szczególnie dzieci, młodzież.
Brak poczucia bezpieczeństwa przejawiający się większą niż średnia gminna ilością interwencji policji spowodowana przemocą w rodzinie; alkoholizm,	
Niższy niż średnia gminna poziom wykształcenia wśród młodych ludzi - gorsze wyniki egzaminu gimnazjalnego; barki w wykształceniu osób dorosłych	
Brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu dla wszystkich grup wiekowych	
Brak aktywności społecznej w strukturach formalnych i/lub nieformalnych (organizacje non-profit)	
Mała ilość zakładów pracy, niewykorzystany potencjał bogatego dziedzictwa kulturowego i historycznego w rozwoju gałęzi turystyki	
Brak pozytywnych wzorców wychodzenia z ubóstwa, ciężące piętno miejscowości popegeerowskiej, roszczeniowa postawa społeczeństwa, bark więzi społecznych	
Duży odsetek dzieci otyłych przez brak ruchu, popularyzacji zdrowego trybu życia	

Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Brak gazyfikacji, brak dostępu do odnawialnych źródeł energii	Dogodne położenie (bliskość do Knyszyna oraz największego ośrodka miejskiego w województwie- Białegostoku - 300 000 mieszkańców) oraz dobre położenie przy drodze krajowej i wojewódzkiej.
	Problem z zanieczyszczeniem środowiska przez obecność przestarzałych kotłów grzewczych na nie ekologiczny opał (węgiel, drzewo) oraz brak termomodernizacji budynków mieszkalnych	Duże zainteresowanie mieszkańców poprawą jakości powietrza poprzez szukanie ekologicznych rozwiązań ogrzewania mieszkań
	Brak infrastruktury służącej rekreacji mieszkańców, a także ogólnodostępnej infrastruktury umożliwiającej odpoczynek i naturalne miejsce spotkań do budowania więzi międzyludzkich	Plac zabaw; możliwości dalszej adaptacji wolnych powierzchni na potrzeby rekreacyjne, wypoczynkowe
	Zły stan techniczny budynków (4 bloki mieszkalne potrzebują rewitalizacji) oraz kotłowni, obszar o niskiej spójności estetycznej	Zadbana kapliczka
	Brak poczucia komfortu życia mieszkańców ze względu na najniższą w całym obszarze rewitalizacji ilość m2 mieszkania przypadającą na 1 mieszkańca.	
	Bardzo słaba komunikacja z innymi miejscowościami- mała liczba autobusów	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych

SOŁECTWO ZOFIÓWKA

Położenie: obszar obejmuje zurbanizowaną centralną część sołectwa Zofiówka, położone jest we wschodniej części gminy Knyszyn.

Powierzchnia: 608 098 m².

Ludność: 251 osób.

Opis: Bardzo ważny ośrodek w gminie Knyszyn ze względu na jego specyfikę. Obok ludności rdzennej obszar zamieszkują podopieczni Stowarzyszenia Pomocy Bliźniemu „PURMIA” które na tym terenie prowadzi szeroko rozumianą działalność na rzecz osób wykluczonych społecznie. W ośrodku znajdują pomoc osoby starsze, bezdomne i najuboższe z regionu jak również i z dalszych części kraju. Obok Stowarzyszenia prowadzi swą działalność Świetlica Wiejska.

Fot. 7 Świetlica wiejska oraz schronisko dla osób bezdomnych i ubogich prowadzone przez Stowarzyszenie "PURMIA" w miejscowości Zofiówka, źródło: Urząd Miejski w Knyszynie

Diagnoza przeprowadzona w rozdziale II, wsparta wynikami warsztatów przeprowadzonych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące kluczowe problemy i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 35 Kluczowe problemy oraz potencjały obszaru rewitalizacji Zofiówka

ZOFIÓWKA		
Sfera	Kluczowe problemy	Potencjały
Sfera społeczno-gospodarcza	Bardzo niekorzystna struktura wg. ekonomicznych grup wieku- duża ilość osób w wieku nieprodukcyjnym, starzejące się społeczeństwo	Stosunkowo niskie bezrobocie
	Brak integracji wśród mieszkańców	Zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (na bazie frekwencji w wyborach samorządowych w 2014r gdzie była ona wyższa niż dla powiatu i województwa).
	Ogromna koncentracja problemu uzależnienia od pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność (najwięcej bo aż blisko 30 % świadczeń z tego tytułu zostało wypłaconych mieszkańcom Zofiówki) oraz potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietność (21% ze wszystkich świadczeń z tego zakresu przypadło mieszkańcom Zofiówki)	Wysokie walory przyrodnicze - bardzo korzystne położenie w otulinie Puszczy Knyszyńskiej
	Brak animatorów życia publicznego	Duża aktywność społeczna w strukturach formalnych i/lub nieformalnych (na 10 organizacji pozarządowych w gminie aż 4 są zarejestrowane w Zofiówce).
	Niski poziom zamożności mieszkańców (wyższy od średniej gminnej poziom udzielonych świadczeń 500+ na pierwsze i kolejne dziecko)	Duże przywiązanie do tradycji. Tradycja obchodzenia uroczystości odpustu czerwowego tzw. Piotra i Pawła
	Brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu dla wszystkich grup wiekowych	

	Utrudniony dostęp do miejsc użyteczności publicznej (szkoła, szpital, urząd, sklepy) ze względu na ich obecność w sąsiednich sołectwach oraz niską jakość dróg	
	Mała ilość zakładów pracy, niewykorzystany potencjał walorów przyrodniczych w rozwoju gałęzi turystyki	
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Brak gazyfikacji, niski stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną (kanalizacja), brak dostępu do odnawialnych źródeł energii, przydomowych oczyszczalni ścieków	Dogodne położenie (bliskość do Knyszyna).
	Problem z zanieczyszczeniem środowiska przez obecność przestarzałych kotłów grzewczych na nieekologiczny opał (węgiel, drzewo) oraz brak termomodernizacji budynków mieszkalnych	Duże zainteresowanie mieszkańców poprawą jakości powietrza poprzez szukanie ekologicznych rozwiązań ogrzewania mieszkań
	Ograniczona infrastruktura służąca rekreacji mieszkańców, umożliwiająca odpoczynek i naturalne miejsce spotkań do budowania więzi międzyludzkich	Duże możliwości w rozbudowie infrastruktury do organizacji wspólnych przedsięwzięć kulturalno-rozrywkowo-rekreacyjnych (boisko, świetlica wiejska).
	Zły stan techniczny budynku użyteczności publicznej w którym prowadzi działalność świetlica wiejska i stowarzyszenie PURMIA, obszar o niskiej spójności estetycznej	
	Brak poczucia komfortu życia mieszkańców ze względu na małą powierzchnię mieszkalną przypadającą na 1 mieszkańca.	
	Bardzo słaba komunikacja z innymi częściami gminy	
	Zły stan techniczny dróg oraz ciągów pieszych, brak ścieżek rowerowych	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych

SOŁECTWO KALINÓWKA KOŚCIELNA

Położenie: obszar obejmuje zurbanizowaną centralną część sołectwa Kalinówka Kościelna, położone jest w północnej części gminy Knyszyn.

Powierzchnia: 537 578 m².

Ludność: 172 osoby.

Opis: Drugi (po mieście Knyszyn) co do wielkości ośrodek życia społeczno-kulturalnego i gospodarczego w gminie Knyszyn. Początki Kalinówki Kościelnej sięgają XIV wieku, wtedy była ona własnością Radziwiłłów. Pierwszy kościół parafialny w Kalinówce Kościelnej został ufundowany przez

Mikołaja Radziwiła, wojewodę wileńskiego. Kościół i parafię wyposażył król Zygmunt August. Do dzisiejszego dnia zachowało się tu wiele cennych pamiątek historycznych po dawnych czasach – wielowiekowy Kościół pw. Św. Anny, Dzwonnica, Brama cmentarna oraz Lamus w którym obecnie mieści się Regionalna Izb Pamięci. Oprócz cennych zabytków w Kalinówce Kościelnej mieści się również ośrodek zdrowia, Zespół Szkół (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum oraz oddział przedszkolny), sklepy, zakłady usługowe, mleczarnia, drobna przedsiębiorczość.

Fot 6 (po lewej) Lamus oraz Fot.7 (w środku) Kościół pw. Św. Anny w Kalinówce Kościelnej i Fot.8 (po prawej) Boisko szkolne przed budynkiem Zespołu Szkół w Kalinówce Kościelnej, źródło: Urząd Miejski w Knyszynie

Diagnoza przeprowadzona w rozdziale II, wsparta wynikami warsztatów przeprowadzonych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące kluczowe problemy i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 36 Kluczowe problemy oraz potencjały obszaru rewitalizacji Kalinówka Kościelna

KALINÓWKA KOŚCIELNA		
Sfera	Kluczowe problemy	Potencjały
	Ujemny przyrost naturalny	Relatywnie niski poziom bezrobocia
Sfera społeczno-gospodarcza	Problem z wyludnianiem się wsi (ubytek 10% mieszkańców w 2016r w porównaniu z 2010r.)	Korzystna demografia- duża ilość osób w wieku produkcyjnym zamieszkująca wyznaczony teren. Relatywnie duża liczba osób młodych, rodzin z dziećmi.
	Zanik więzi społecznych	Duże zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (na bazie frekwencji w wyborach samorządowych w 2014r gdzie była ona wyższa niż dla powiatu i województwa).
	Koncentracja problemu uzależnienia od pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa, ubóstwo i długotrwałą i ciężką chorobę	Duża ilość ciekawych miejsc historycznych oraz zabytków, bogate dziedzictwo niematerialne
	Brak animatorów życia publicznego	Wysokie walory przyrodnicze - bardzo korzystne położenie w pobliżu stawów oraz w otulinie Puszczy Knyszyńskiej
	Duża ilość interwencji służb ratowniczo gaśniczych ze względu na miejscowe zagrożenia - niskie poczucie bezpieczeństwa ze względu na wypadki, pożary	Podmioty tworzące miejsca pracy – szkoła, stolarnia, sklepy, punkt skupu mleka, kościół (parafia), ośrodek zdrowia

	Brak poczucia bezpieczeństwa przejawiający się większą niż średnia gminna ilością interwencji policji spowodowana przemocą w rodzinie;	Obecność szkoły podstawowej i oddziału przedszkolnego zapewniająca edukację i opiekę nad dziećmi
	Brak lekarza ginekologa	Jest ośrodek podstawowej opieki medycznej
	Brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu dla wszystkich grup wiekowych	Potencjał ludzki przy organizacji określonych zadań
	Brak aktywności społecznej w strukturach formalnych i/lub nieformalnych (organizacje non-profit)	Pozytywna reakcja i zaangażowanie w inicjatywy społeczne
	Mała ilość zakładów pracy, niewykorzystany potencjał bogatego dziedzictwa kulturowego i historycznego w rozwoju gałęzi turystyki (baza noclegowa i usługi gastronomiczne, sprzedaż pamiątek)	Miejscowy historyk z tytułem dra hab. Aktywność mieszkańców w dziedzinie krzewienia kultury regionalnej (pieśni tradycyjne) Tradycja śpiewów pogrzebowych (mężczyźni)
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Brak gazyfikacji, kanalizacji, brak dostępu do odnawialnych źródeł energii	Dogodne położenie wobec dwóch ośrodków miejskich (bliskość do Knyszyna oraz Moniek)
	Problem z zanieczyszczeniem środowiska przez obecność przestarzałych kotłów grzewczych na nie ekologiczny opał (węgiel, drzewo) oraz brak termomodernizacji budynków mieszkalnych	Duże zainteresowanie mieszkańców poprawą jakości powietrza poprzez szukanie ekologicznych rozwiązań ogrzewania mieszkań
	Brak infrastruktury służącej rekreacji mieszkańców, a także ogólnodostępnej infrastruktury umożliwiającej odpoczynek i naturalne miejsce spotkań do budowania więzi międzyludzkich	Baza lokalowa – szkoła, boisko, sala sportowa, kościół, salka przy parafii
	Brak poczucia komfortu życia mieszkańców ze względu na niższą niż średnia gminna powierzchnię mieszkalną przypadającą na 1 mieszkańca.	Walory przyrodnicze - piękna okolica do wypoczynku i rekreacji
	Bardzo słaba komunikacja z innymi miejscowościami- mała liczba autobusów	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych

Kluczowe potrzeby rewitalizacyjne

Ostatnim etapem pogłębionych badań było wskazanie potrzeb rewitalizacyjnych, na których można budować konkretne działania przeciwdziałając zdefiniowanemu kryzysowi.

W trakcie procesu tworzenia Programu Rewitalizacji - w toku licznych spotkań, warsztatów, ankiet i badań – definiowano szereg problemów oraz poszukiwano optymalnych dróg ich rozwiązywania. W sposób oczywisty ciągle jeszcze niezaspokojone są podstawowe potrzeby mieszkańców – szczególnie wiejskich obszarów gminy Knyszyn – takie jak brak kanalizacji, brak dostępu do odnawialnych źródeł energii, brak możliwości łatwego i bezpiecznego dla środowiska odprowadzania ścieków, zła jakość dróg czy poczucie słabego skomunikowania z innymi

miejscościami w gminie. Wydaje się – na pierwszy rzut oka, iż są to typowe problemy dotyczące tkanki technicznej (infrastrukturalnej) czy przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej. Przy bliższym jednak poznaniu odczuć i opinii mieszkańców obszaru rewitalizacji okazuje się, iż są to bardzo konkretne problemy dotyczące podstawowych elementów jakości życia, a co za tym idzie wkraczające w obszar społeczny. Zaspokojenie tych – podstawowych – potrzeb jest dla mieszkańców gminy Knyszyn fundamentalnie ważne. Bardzo wiele potrzeb dotyka też kwestii związanych z poprawą zagospodarowania przestrzeni publicznych w centrach miejscowości, tak aby tworzyć warunki do integrowania się mieszkańców – z jednej strony poprzez estetyzację przestrzeni publicznych, z drugiej – poprzez tworzenie małej infrastruktury z wykorzystaniem naturalnych uwarunkowań terenu, która ułatwi budowanie tych relacji (budowa zalewu wraz z infrastrukturą, zagospodarowanie parku na rynku miejskim w Knyszynie, ławki, nowe nasadzenia zieleni, oświetlenie, nierzadko też elementy infrastruktury spotkań i promocji zdrowego stylu życia- siłownie zewnętrzne).

Za najważniejsze mieszkańcy gminy Knyszyn uznali kwestie związane z tworzeniem atrakcyjnych warunków do życia na obszarze gminy tj. rozwijania atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych poprzez np. rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, dbałości o jakość środowiska naturalnego, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa a także kształtowanie przestrzeni publicznej służącej zaspokajaniu potrzeb wszystkich mieszkańców. Równie ważne jest przeciwdziałanie wszelkiej marginalizacji i wzmacnianie procesów integracji i aktywizacji mieszkańców co sprzyja budowaniu społeczeństwa tolerancyjnego i otwiera drogę do szybszego rozwoju.

Dla rozwiązania problemów obszaru zdegradowanego fundamentalne znaczenie ma aktywizacja zawodowa mieszkańców, ożywienie gospodarcze obszaru i wykorzystaniem jego naturalnych uwarunkowań (bogate dziedzictwo historyczne, kulturowe i środowiskowe) dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Unikatowe walory historyczne, kulturowe i przyrodnicze (otulina Puszczy Knyszyńskiej, cenne walory krajobrazowe, historia miejscowości związana z czasami Jagiellońskimi i pozostałe po nich zabytki) mogą zostać wykorzystane w celu aktywizacji gospodarczej obszaru rewitalizacji, szczególnie w branżach turystycznych, gastronomicznych, kreatywnych, tradycyjnych rzemiosł itp. Potencjał społeczny i historyczno- środowiskowy gminy Knyszyn może być istotnym czynnikiem przywrócenia energii i aktywności na obszarze objętym kryzysem. Pomimo trudności na rynku pracy obszar rewitalizacji zamieszkiwany jest przez przedsiębiorczych mieszkańców, którzy nie obawiają się podejmowania nowych wyzwań, także gospodarczych co będzie wspierało zachodzące procesy społeczno-gospodarcze. Mieszkańcy zdecydowanie podkreślali konieczność poprawy atrakcyjności turystycznej regionu poprzez stworzenie warunków rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej oraz wzmocnienie promocji w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze (Puszcza Knyszyńska) i tradycje królewskie gminy. Ważnym atutem dla rozwiania przedsiębiorczości na tych obszarach jest dobra dostępność komunikacyjna (m.in. droga krajowa) i bliskość największego regionalnego ośrodka miejskiego – stolicy województwa - Białegostoku.

Ostatecznie potrzeby rewitalizacyjne zdefiniowano w postaci celów i głównych kierunków interwencji.

Rozdział 4. Wizja obszaru rewitalizacji

Nadrzędnym celem podejmowanych działań – w perspektywie kilku najbliższych lat – jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy Knyszyn, powstrzymanie degradacji terenów znajdujących się w gorszym położeniu oraz przywrócenie miejscom wskazanym przez lokalną społeczność jako obszar wymagający rewitalizacji ich pierwotnych – ważnych z punktu widzenia lokalnego rozwoju – funkcji. Będzie się to odbywać poprzez szereg mniejszych i większych projektów, zarówno infrastrukturalnych, jak i tzw. „miękkich”, realizowanych w równej mierze przez samorząd i instytucje publiczne, jak i przez organizacje pozarządowe oraz innych ważnych „aktorów” rozwoju lokalnego. Nadrzędną ideą przyświecającą tym działaniom i organizującą aktywność lokalnej społeczności jest wyprowadzenie wskazanych obszarów ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały ich degradację. Cele, kierunki interwencji oraz konkretne zadania rewitalizacyjne mają doprowadzić do przemiany zdegradowanych terenów we wszystkich pięciu aspektach:

- **społecznym** – poprzez zapobieganie patologiom społecznym – bezrobociu, przemocy w rodzinie, marginalizacji, wykluczeniu, ale też przeciwdziałaniu zmianom demograficznym, odbudowywaniu więzi społecznych i rodzinnych, wyrównywaniu szans rozwojowych dzieci i dorosłych z mniejszych i peryferyjnych ośrodków w stosunku do osób z obszarów lepiej zurbanizowanych, a poprzez to lepiej wyposażonych w infrastrukturę o charakterze społecznym. Niezwykłą wagę przykładana się także w tych procesach do rozwijania i wzmocnienia trzeciego sektora, a poprzez to budowania społeczeństwa obywatelskiego;
- **gospodarczym** – poprzez stwarzanie warunków do tworzenia nowych miejsc pracy przede wszystkim w gałęzi turystycznej, rozpowszechnianie aktywności gospodarczej wśród mieszkańców, wprowadzanie nowych, innowacyjnych metod nauczania w szkołach i pobudzanie przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży;
- **przestrzenno-funkcjonalnym** – w tym zachowania dziedzictwa kulturowego przez remonty, modernizację i konserwację zabytkowych obiektów i przestrzeni publicznej oraz dróg;
- **technicznym** – poprzez dbałość o podstawową infrastrukturę techniczną (wodociągi, kanalizacja, drogi, ścieżki rowerowe) – jako elementu zwiększającego atrakcyjność zamieszkania i w pewnym stopniu ograniczającego odpływ ludności, a także jedno z najważniejszych czynników rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawę stanu technicznego zarówno budynków prywatnych, jak i komunalnych;
- **środowiskowym** – przede wszystkim poprzez poprawę stanu środowiska naturalnego (redukcja azbestu, emisji pyłów, budowa ekologicznych oczyszczalni ścieków, tras rowerowych) dbałość o tereny zielone na zurbanizowanych obszarach i wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju, która ma zapewnić zaspokojenie potrzeb społeczności, z uwzględnieniem przyszłych pokoleń i priorytetowym znaczeniem zachowania, odtworzenia i rozwijania środowiska przyrodniczego.

Poniżej zaprezentowano wizję rewitalizacji – tj. opis stanu obszaru rewitalizacji gminy Knyszyn w perspektywie roku 2023 i kolejnych lat. Wypracowano ją z jednej strony w oparciu o prace warsztatowe i deklarowane aspiracje lokalnej wspólnoty, nie zapominając także o wizji rozwoju całej gminy definiowanej na poziomie obowiązującej strategii gminy. Podejście takie gwarantuje spójność obu dokumentów strategicznych już na poziomie wizji i gwarantuje, iż deklarowane cele są zbieżne w myśleniu o rozwoju obszaru i w sposób zintegrowany i kompleksowy przyczyniać się będą do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Knyszyn. Wizję tę sformułowano w sposób następujący:

Obszar rewitalizacji gminy Knyszyn stanie się ożywioną, nowoczesną przestrzenią, przyjazną dla mieszkańców, inwestorów i turystów, uwzględniającą zasady zrównoważonego rozwoju oraz czerpiącą z potencjału historycznego, kulturowego i środowiskowego. Wzmocniony zostanie kapitał społeczny oraz tożsamość lokalna i więzi międzyludzkie. Odrodzony obszar będzie stanowił „miejsce tętniące życiem”, w którym każdy będzie czuł się bezpiecznie i szczęśliwie. Lokalne podmioty włączać się będą w działania na rzecz rozwoju integracji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz kreowaniu nowych kierunków rozwoju gminy w zakresie aktywizacji społeczno – gospodarczej.

Rozdział 5. Cele rewitalizacji oraz kierunki działań służące eliminacji, bądź ograniczeniu negatywnych zjawisk na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

Wyznaczone cele rewitalizacji oraz kierunki interwencji odpowiadają wcześniej zidentyfikowanym potrzebom i służą eliminacji, bądź ograniczeniu negatywnych zjawisk na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Głównym celem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji jest ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji w gminie Knyszyn oraz wzmocnienie wewnętrznego potencjału tego obszaru w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju całej gminy. Powyższy cel główny realizowany będzie poprzez cztery cele strategiczne, obejmujące wszystkie sfery procesu rewitalizacji (tj. społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową). Osiągnięcie celów strategicznych nastąpi poprzez realizację celów szczegółowych i kierunkowe działania rewitalizacyjne, dzięki którym negatywne zjawiska zostaną znacznie ograniczone lub całkowicie wyeliminowane.

Cel strategiczny 1. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców

Cel strategiczny 1. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców skupia się przede wszystkim na poprawie jakości życia mieszkańców gminy Knyszyn.

Dostęp do podstawowej infrastruktury technicznej jest dziś wyznacznikiem standardu życia. W ostatnich latach poczyniono niezbędne inwestycje zmierzające do budowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, jednak bardzo wiele jeszcze pozostało do zrobienia w zakresie kanalizacji na terenach wiejskich. Dla mieszkańców to wciąż kluczowa kwestia i znaczny problem społeczny.

Ważnym założeniem Programu jest wykorzystanie historycznych, kulturowych oraz środowiskowych walorów do budowania silnej gałęzi gospodarki- turystyki. To dzięki tworzeniu nowych miejsc pracy i pobudzaniu regionu do ożywienia gospodarczego dajemy ludziom nadzieję na wyjście z ubóstwa, patologicznych zachowań (przemoc w rodzinie, marazm, niechęć do podejmowania działań i budowania pozytywnych relacji rodzinnych i sąsiedzkich), budujemy ich wiarę w siebie i swoje możliwości kreowania rzeczywistości, odrywając jednocześnie od uzależnienia od pomocy społecznej. Najważniejszym działaniem w tym zakresie będzie inwestycje w tworzenie nowych przestrzeni turystyczno-sportowo-rekreacyjnych. Aktywne i różnorodne formy spędzania wolnego czasu sprzyjają kształtowaniu postaw obywatelskich i przeciwdziałaniu patologiom społecznym, w szczególności alkoholizmowi, chuligaństwu i narkomanii. Dlatego dalsza rozbudowa i modernizacja infrastruktury wypoczynkowo-sportowo-rekreacyjnej zajmuje w tym dokumencie poczesne miejsce. Nie wystarczy budowanie kolejnych boisk czy sal gimnastycznych, kluczowe jest zapewnienie atrakcyjnej i szeroko dostępnej oferty dla wszystkich mieszkańców w różnym wieku, umożliwiającej korzystanie z tej infrastruktury. Konieczna jest także intensyfikacja działań promujących aktywność fizyczną mieszkańców, upowszechnianie aktywnych form spędzania wolnego czasu, a także wzmocnienie roli organizacji pozarządowych w popularyzacji sportu dla wszystkich.

Kolejny cel skupia się na poprawie jakości środowiska i dbałości o czystość powietrza, co ma ogromny wpływ nie tylko na jakość życia mieszkańców, ale także na tworzenie konkurencyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej. Bardzo ważne są tutaj też kwestie podnoszenia świadomości społecznej w zakresie szkodliwości niskiej emisji i właśnie budowanie wspólnej odpowiedzialności za jakość powietrza. Interwencja koncentruje się na wprowadzeniu programu kompleksowej modernizacji źródeł ciepła z uwzględnieniem źródeł odnawialnych (OZE) oraz programu termomodernizacji w licznych obiektach gminnych, które w dalszym ciągu tego wymagają. Pozwoli to także istotnie zmniejszyć jeden z najistotniejszych kosztów funkcjonowania tych obiektów – energii cieplnej. Uzupełnieniem tych działań powinno być również kontynuowanie programu usuwania azbestu z

obiektów użyteczności publicznej i gospodarstw domowych. Jakość życia warunkowana jest między innymi poprzez sprawną, efektywną i oszczędną infrastrukturę techniczną - sieci wodociągowe, kanalizacyjne, drogi, chodniki i oświetlenia w miejscach publicznych. Utrudnienia w dostępie do tej infrastruktury lub jej niewystarczająca jakość uniemożliwiają stworzenie dobrej jakości miejsca zamieszkania, a także hamują potencjalny rozwój przedsiębiorstw na terenie gminy, a co za tym idzie ograniczają tworzenie nowych miejsc pracy. Zatem konieczne jest uzupełnienie braków w infrastrukturze (szczególnie dotkliwy dla mieszkańców jest brak kanalizacji), co skutkować będzie wzrostem zadowolenia i osadnictwa mieszkańców, poprawą estetyki miejscowości, a także wpłynie pozytywnie na rozwój agroturystyki oraz pozostałych przedsiębiorstw. Przedsięwzięcia związane bezpośrednio z rozwijaniem sieci infrastruktury podstawowej przyczynią się również do osiągnięcia pozytywnych efektów w sferze środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej – wzrostu jakości przestrzeni publicznych, przywrócenia ładu przestrzennego. Kolejnym aspektem wymagającym wsparcia jest zwiększenie poczucia bezpieczeństwa publicznego mieszkańców poprzez poprawę bezpieczeństwa, w tym szczególnie na drogach, w rejonach dojścia do szkół. Powinno się to dokonać poprzez rozbudowę chodników czy bezpiecznych tras rowerowych czy przejść dla pieszych. To szczególnie ważne na wiejskich obszarach rewitalizowanych w gminie, gdzie dzieci w sezonie wiosenno-letnio-jesiennym dojeżdżają do szkoły rowerami.

Tabela 37 Główne kierunki interwencji w ramach Celu strategicznego 1.

Cel strategiczny 1. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców	
cel operacyjny	1.1. Promocja zdrowego stylu życia
	główne działania
	rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (plaża miejska, ścieżki rowerowe, siłownia na typu <i>outdoor</i>);
	kształtowanie przestrzeni publicznej służącej zaspakajaniu potrzeb mieszkańców (skwery, parki, place zabaw);
	zapewnienie atrakcyjnych zajęć dla osób w różnym wieku na gminnych obiektach sportowo-rekreacyjnych.
	kształtowanie postaw zdrowego stylu życia
cel operacyjny	1.2. Radykalna poprawa jakości powietrza
	główne działania
	kształtowanie postaw proekologicznych i wdrażanie programu ograniczenia niskiej emisji; programy głębokiej termomodernizacji i poprawy efektywności energetycznej budynków publicznych i prywatnych (OZE).
cel operacyjny	1.3. Poprawa jakości życia poprzez rozwój gospodarki wodno-ściekowej
	główne działania
	przeciwdziałanie wyludnianiu obszaru rewitalizacji poprzez zapewnienie dostępu do ekologicznych oczyszczalni przydomowych, dobrej jakości wody pitnej; pobudzanie odpowiedzialności za środowisko;
cel operacyjny	1.4. Poprawa jakości życia poprzez podniesienie standardu obiektów użyteczności publicznej
	główne działania
	poprawa dostępności i wzrost jakości świadczonych usług w obiektach publicznych (m.in. szpital, biblioteka, boisko, świetlica, dom opieki)

Źródło opracowanie własne na bazie spotkań z mieszkańcami

Cel strategiczny 2. Wzrost zaangażowania i poziomu kompetencji kluczowych mieszkańców

Kolejny cel *Wzrost zaangażowania i poziomu kompetencji kluczowych mieszkańców* odnosi się do najcenniejszego potencjału gminy Knyszyn – mieszkańców i skupia się na budowie warunków do rozwoju kapitału ludzkiego. Działania skierowane są na tworzenie warunków do integracji i lepszego wykorzystania zasobu gminnego dla rozwijania oferty różnych aktywności. Istotnym aspektem wzmacniającym potencjał kapitału społecznego jest zaangażowanie mieszkańców do partycypacji w decyzjach podejmowanych przez samorząd. Stworzenie prostego w zarządzaniu i użytkowaniu systemu tzw. budżetu partycypacyjnego (np. dla poszczególnych sołectw gminy) powinno stać się jednym z priorytetowych działań realizacji, gdyż buduje poczucie wspólnoty, umacnia mechanizmy demokracji i transparentności na szczeblu lokalnym, a jednocześnie stanowi ważne narzędzie umożliwiające podejmowanie aktywności przez osoby szczególnie zaangażowane w społeczność lokalnej. Wspierać i promować należy aktywność lokalnych organizacji społecznych, w szczególności tych, które angażują osoby defaworyzowane, seniorów, osoby niepełnosprawne. Celowe jest zatem stworzenie warunków do partnerskiej współpracy samorządu, organizacji pozarządowych i mieszkańców np. w celu powołania zdolnych do długofalowego samofinansowania się podmiotów ekonomii społecznej. Należy pamiętać o osobach defaworyzowanych, które nie znajdują swojego miejsca w przestrzeni publicznej. Rolą samorządu gminy jest zatem zbudowanie warunków do wzmocnienia poczucia wspólnoty, a także wspieranie inicjatyw, które przyczyniać się będą do wzrostu potencjału wewnątrz tej wspólnoty.

Ten obszar działań obejmuje również aspiracje miejscowej ludności w kwestii wysokiej jakości oferty edukacyjnej i stworzenia warunków do skutecznego konkurencyjnego młodych ludzi z gminy Knyszyn z dziećmi i młodzieżą z większych ośrodków miejskich. Ogromne znaczenie w zapewnieniu równych szans edukacyjnych, ale także w przeciwdziałaniu patologiom wśród młodzieży, jest zagwarantowanie atrakcyjnego i bogatego programu zajęć dodatkowych, zarówno w zakresie zajęć sportowo-rekreacyjnych, jak również programu pozalekcyjnych zajęć pozwalających rozwijać dzieciom i młodzieży swoje pasje oraz zainteresowania. Istotnym kierunkiem interwencji jest także rozwój jakości i dostępności do kształcenia w szczególności na poziomie podstawnym. Rozwijanie nowoczesnych szkół, które realizują swoje zadania dydaktyczne i wychowawcze wspierając wszechstronny rozwój uczniów, wyposażają ich w wiedzę, budzą aktywność intelektualną oraz uczą postaw prospołecznych i przedsiębiorczych.

Tabela 38 Główne kierunki interwencji w ramach Celu strategicznego 2.

Cel strategiczny 2. Wzrost zaangażowania i poziomu kompetencji kluczowych mieszkańców	
cel operacyjny	2.1. Wzmocnienie procesów integracji i aktywizacji mieszkańców
	główne działania
	tworzenie projektów integracji międzypokoleniowej (kultura, dialog, wymiana doświadczeń);
	zwiększanie współodpowiedzialności mieszkańców za sprawy lokalne poprzez wykorzystywanie narzędzi partycypacji społecznej;
	rozwój wolontariatu poprzez angażowanie mieszkańców w działania na rzecz wspólnoty;
	zachęcanie młodych ludzi do angażowania się w sprawy społeczności lokalnych (wypracowanie i wdrożenie systemu wspierania liderów i animatorów).
cel operacyjny	2.2. Aktywizacja organizacji pozarządowych w celu włączania się w rozwiązywanie problemów społecznych na obszarze rewitalizacji
	główne działania
	stwarzanie warunków do zrzeszania się mieszkańców;

	wspieranie istniejących organizacji pozarządowych działających w obszarach zadań własnych gminy;
cel operacyjny	2.3. Przeciwdziałanie procesom wykluczenia i marginalizacji społecznej
	główne działania
	wzmacnianie działań profilaktycznych wspierających rodzinę; realizowanie programów i projektów aktywizacji społecznej osób najbardziej potrzebujących.
cel operacyjny	2.4. Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży w stosunku do młodych mieszkańców sąsiednich ośrodków
	główne działania
	doposażanie szkół i przedszkoli w nowoczesne pomoce dydaktyczne i sprzęt multimedialny, uatrakcyjnienie form nauczania dzieci i młodzieży poprzez ofertę innowacyjnych zajęć pozalekcyjnych

Źródło opracowanie własne na bazie spotkań z mieszkańcami

Cel strategiczny 3 Poprawa kondycji ekonomiczno- gospodarczej mieszkańców

Trzeci cel *Poprawa kondycji ekonomiczno- gospodarczej mieszkańców* to obszar działań związanych z pobudzeniem gospodarczym obszaru rewitalizacji. W tworzeniu nowych, atrakcyjnych miejsc pracy i przyciąganiu inwestorów warto oprzeć się na potencjałach i wzmacniać funkcję turystyczno-rekreacyjną gminy. Turystyka może przyczynić się do zmniejszenia problemów zidentyfikowanych w trakcie prac i rozmów z mieszkańcami tj. braku zatrudnienia, odpływu ludności, niskich dochodów mieszkańców, a także (w konsekwencji) niskiego standardu życia, braków w istniejącej infrastrukturze itd. Turystyka, umożliwiając zatrudnienie i przynosząc dodatkowe dochody, nie tylko zatrzymuje na wsi część miejscowej ludności, ale może nawet powodować napływ nowych mieszkańców. Rozwój turystyki pociąga za sobą konieczność rozszerzenia działalności usługowej, głównie w obiektach stanowiących bazę turystyczną (niewielkie hotele, pensjonaty, kwatery prywatne). Wspomaga to aktywizację zawodową kobiet, które łatwiej znajdą pracę w takich obiektach, bądź mogą łączyć pracę w domu i gospodarstwie z obsługą turystów (jadłodajnie, wynajem kwater, rękodzieło). Dzięki temu nie potrzebują dojeżdżać do pracy poza własną miejscowością. Odpłatna praca zawodowa daje im możliwość samorealizacji i podnosi dochody gospodarstw domowych. Rozwój oferty turystycznej obszaru rewitalizacji oparto o potencjał gminy – budowanie produktu turystycznego na bazie zasobów historycznych, przyrodniczych i krajobrazowych. Oczywiście nie będzie to możliwe bez uprzedniego zbudowania wewnętrznej sieci powiązań i kooperacji samorządu lokalnego z przedsiębiorcami, a co za tym idzie poprawą wewnętrznej komunikacji, a także coraz częstszego stosowania instrumentów partnerstwa publiczno-prywatnego dla rozwoju gminy.

Jest to również pole do działania w obszarze doskonalenia zawodowego mieszkańców oraz podnoszenia ich kompetencji, dzięki którym będą mieli szanse na powrót na rynek pracy.

Tabela 39 Główne kierunki interwencji w ramach Celu strategicznego 3.

Cel strategiczny 3 Poprawa kondycji ekonomiczno- gospodarczej mieszkańców	
cel operacyjny	3.1 Dobre skomunikowanie i wykorzystanie położenia w sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego i wielu atrakcji turystycznych
	główne działania
	wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości; wzmocnienie form promocji gminy;

	budowanie forum dialogu przedsiębiorców;
cel operacyjny	3.2 Wykorzystanie dziedzictwa historycznego i przyrodniczego gminy dla rozwijania produktów turystycznych;
	główne działania
	wspieranie rozwoju branży hotelarsko-gastronomicznej oraz usług okołoturystycznych;
	rozwijanie ekologicznego rolnictwa i hodowli jako elementu marketingu turystycznego;
	tworzenie nowych produktów turystycznych w oparciu o tradycje królewskie oraz bliskość Puszczy Knyszyńskiej;
cel operacyjny	3.3. Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja zawodowa mieszkańców
	główne działania
	umożliwienie dostępu do atrakcyjnej oferty kształcenia ustawicznego w różnych formach;
	wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej do rozwiązywania problemów społecznych.
	tworzenie nowych miejsc pracy;
przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu (szkolenia, rozbudowa publicznych miejsc dostępu do Internetu);	

Źródło opracowanie własne na bazie spotkań z mieszkańcami

Cel strategiczny 4. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców

Ostatni cel *Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców* to obszar działań związany z szeroko rozumianą kulturą, sztuką oraz tradycją. Brak dostępności do oferty kulturalnej i miejsca spotkań ze sztuką i rozrywką bardzo mocno wybija się wśród głosów mieszkańców, zarówno jeśli chodzi o zagadnienie budowania własnej tożsamości w oparciu o lokalne dziedzictwo historyczne i przyrodnicze, jak i wykorzystania szerokich walorów kulturowych do tworzenia nowoczesnego i konkurencyjnego produktu turystycznego. Dostęp i wykorzystanie potencjału historycznego i kulturowego odgrywa niezwykle istotną rolę w **budowaniu poczucia tożsamości i więzi lokalnych**. Istotną kwestią jest podniesienie ogólnej świadomości i umiejętności dostrzegania wartości w lokalnym dziedzictwie. Do tego potrzebna jest edukacja, a także zachęcanie społeczności do angażowania się w sprawy najbliższego otoczenia i własnego dziedzictwa kulturowego. Odkrywanie wielokulturowej zróżnicowanej tradycji warto oprzeć nie tylko na źródłach naukowych i dokumentach, ale przekazach bezpośrednich – od starszych mieszkańców gminy, którzy kiedyś współtworzyli lokalną kulturę. Słabość więzi wynika często z przerwania przekazu między pokoleniami dotyczącego lokalnej historii, tradycji a także wiedzy oraz umiejętności ważnych dla danej społeczności w przeszłości. Wsparcie kultury to także większe zainteresowanie działalnością twórców ludowych oraz próba przekazywania tej tradycji kolejnym pokoleniom. Służyć temu będą projekty realizowane w placówce kultury na terenie gminy, a także szeroka promocja i popularyzacja ludowej twórczości. Wzmacnianie lokalnej tożsamości wśród osób dorosłych jest ważne również z perspektywy ekonomicznej – pozwala m.in. na podnoszenie własnych kwalifikacji i rozwój przedsiębiorczości opartej na wiedzy o lokalnym dziedzictwie.

Gmina Knyszyn ma potencjał do rozwijania turystyki historycznej, kulturowej i przyrodniczej oraz łączenia elementów edukacji regionalnej z rozwijającą się bazą noclegowo-gastronomiczną. Cel ten obejmuje również kształtowanie wysokiej wartości przestrzeni publicznej i podejmowania aktywności, które zwiększą komfort mieszkańców i turystów. Z jednej strony powinna to być intensyfikacja atrakcyjnych funkcji publicznych, szczególnie w centrach obszarów rewitalizowanych, niedopuszczenie do dalszej degradacji obiektów zabytkowych, aż po uporządkowanie informacji

wizualnej (reklamy, szyldy). Reklamy i mała architektura winny kreować wysoki poziom estetycznych rozwiązań, kształtujący gust i smak mieszkańców, a także nawiązujący do kultury miejsca. Estetyzacja przestrzeni jest impulsem wyzwalającym większą dbałość o otoczenie w samych mieszkańcach. Zwiększa się zatem aktywność społeczna, samopomoc sąsiedzka i integracja. Wydaje się, że poza warstwą czysto instytucjonalną polegającą na wybudowaniu nowej infrastruktury, czy też szeroko zakrojonego programu działań kulturalnych, warto w najbliższych latach położyć także nacisk na działania związane z zachowaniem tradycyjnych elementów dziedzictwa historycznego i kultury w życiu codziennym gminy i np. przenoszenia ich do miejscowej architektury.

Tabela 40. Główne kierunki interwencji w ramach Celu strategicznego 4.

Cel strategiczny 4 Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców	
cel operacyjny	4.1 Dzieje regionu kształtują tożsamość mieszkańców
	główne działania
	pielęgnowanie tradycji w oparciu o wielowiekowe tradycje królewskie oraz przyrodnicze
	pielęgnowanie tradycji kultury ludowej i spuścizny historycznej;
	rozwój i komercjalizacja produktu lokalnego;
	współpraca organizacji i stowarzyszeń zajmujących się krzewieniem kultury ludowej i dziedzictwa historyczno-przyrodniczego.
	wsparcie lokalnych i regionalnych twórców ludowych;
cel operacyjny	4.2. Kształtowanie wysokiej jakości przestrzeni publicznej
	główne działania
	rewitalizacja obiektów zabytkowych;
	budowa i rozwój infrastruktury służącej popularyzacji miejsc historycznych;
	ożywianie i estetyzacja centrów terenów rewitalizowanych,
	zwiększanie zaangażowania mieszkańców w dbałość o najbliższe otoczenie;
cel operacyjny	4.3. Rozwój zasobów instytucjonalnych
	główne działania
	Tworzenie nowych obiektów użyteczności publicznej (domy kultury, boiska, świetlice, domy pomocy społecznej, szpitale) z szerokim zakresem ich usług
	rozbudowa oferty kulturalnej w istniejących placówkach gminnych,

Źródło opracowanie własne na bazie spotkań z mieszkańcami

Rozdział 6. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Lista podstawowych i uzupełniających projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W procesie prac nad Programem opracowano programy rewitalizacyjne i dokonano ich hierarchizacji na podstawowe (kluczowe) oraz uzupełniające projekty rewitalizacyjne, które w najwyższym stopniu będą oferować kompleksowe rozwiązanie zdiagnozowanych problemów na obszarach kryzysowych i w znaczący sposób wpłyną na osiągnięcie założonych celów strategicznych i kierunków interwencji. Identyfikacja projektów została przeprowadzona w ramach społecznego naboru projektów oraz w ramach wewnętrznego zgłaszania propozycji projektowych w trakcie warsztatów rewitalizacyjnych, poprzez stronę internetową urzędu na specjalnym formularzu, a także innych spotkań, na których poruszono problem rewitalizacji np. zebrania sołeckie i posiedzenia radnych gminy.

Głównym przedmiotem interwencji w obszarze rewitalizowanym gminy Knyszyn są zjawiska i procesy społeczne, a w drugiej kolejności środowiskowe i gospodarcze, natomiast działania w sferze odnowy przestrzeni będą instrumentem realizacji celów społecznych i gospodarczo-środowiskowych.

Poniżej przedstawiono listę projektów podstawowych i uzupełniających zgłoszonych przez samorząd i jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorców i mieszkańców w otwartej procedurze naboru kart zadań do Gminnego Programu Rewitalizacji. Ze zgłoszonych zadań wybrano te, które mają największy potencjał dokonywania oczekiwanych zmian na obszarze rewitalizacji i obszarze zdegradowanym, zaś pozostałe znalazły się na liście zadań komplementarnych (Lista uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych). Co ważne – kryterium umieszczenia zadania zarówno na liście podstawowej, jak i uzupełniającej – było rozwiązywanie zdefiniowanych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Także zadania z listy zadań uzupełniających będą w najbliższym okresie, w miarę możliwości finansowych gminy oraz pojawiających się dodatkowych źródeł finansowania (dotacje, subwencje), systematycznie realizowane ze środków samorządu, jak i innych podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacyjne na obszarze gminy Knyszyn.

Projekty i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji przez gminę Knyszyn zostaną wpisane do wieloletniej prognozy finansowej gminy, o której mowa w art. 226 ust. 3 ustawy o finansach publicznych.

PODSTAWOWE PROJEKTY/PREDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE NA TERENIE GMINY KNYSZYN

Tabela 40 Lista podstawowych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	1. Lista Projektów Podstawowych	Kwota w PLN
1.1	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	200 000
1.2	Budowa Eco-ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej w Knyszynie Zamku	14 000
1.3	Siłownia zewnętrzna w Knyszynie Zamku	26 000
1.4	Wymiana pieców na ekologiczne i montaż soalrów w Knyszynie Zamku	211 000
1.5	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	600 000
1.6	Solary i szamba ekologiczne w Zofiówce	300 000
1.7	Rewitalizacja Rynku w Knyszynie	1 150 000
1.8	Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie	2 300 000

1.9	Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok	1 520 000
1.10	Przebudowa budynku na potrzeby biblioteki	1 310 000
1.11	Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych	1 000 000
1.12	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Knyszyn	500 000
1.13	Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie	1 900 000
1.14	Budowa windy w szpitalu w Knyszynie	100 000
1.15	Akademia prawa jazdy - MOPS	50 000
1.16	Podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności podstawowych uczniów Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej.	20 000

Źródło Urząd Miejski w Knyszynie

Charakterystyka podstawowych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

1.1 Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Wymiana pieców na ekologiczne
2. Lokalizacja	Ul. Rynek
3. Podmiot realizujący	Gmina Knyszyn
4. Cele projektu	Zminimalizowanie zanieczyszczenia środowiska ze względu na wykorzystanie tradycyjnego opału(węgiel)
5. Zakres zaplanowanych działań	Wymiana starych pieców na ekologiczne, obecnie na ul. Rynek większość mieszkańców posiada stare nie ekologiczne piece, które w sezonie zimowym zatrują powietrze.
6. Okres realizacji projektu	2018-2023
7. Szacowana wartość (zł)	200 000 zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Liczba gospodarstw domowych w których wymieniono stare piece na ekologiczne- 15 gosp.
	Rezultaty miękkie: Liczba osób uczestnicząca w projekcie: 15 osób
	Weryfikacja rezultatów: na podstawie faktur i protokołów odbioru.

1.2 Budowa Eco-ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej w Knyszynie Zamku	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Budowa Eco- ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej
2. Lokalizacja	Knyszyn-Zamek ok. 10arów
3. Podmiot realizujący	Sołtys Knyszyn-Zamek, Gmina Knyszyn, Szkoła- Knyszyn, organizacje ekologiczne, przyrodnicy, Dwór Dobarz, BPN
4. Cele projektu	Wspólna „budowa Eco-ogrodu” zintegruje społeczność, uświadomi na piękno przyrody, otoczenia. Sami zbudujemy, sami będziemy o to dbać, sprawi że będziemy mieli piękne miejsce do spotkań a nasza miejscowość będzie lepiej postrzegana.

<p>5. Zakres zaplanowanych działań</p>	<p>Knyszyn-Zamek jest zaniedbaną popegeerowską wsią, która nie posiada swojego miejsca integracji. Ze społeczeństwem z wieloma problemami społecznymi. Jednocześnie to miejscowość gdzie „rodzą się dzieci” i ma piękną historię- to dawna siedziba Starostwa Knyszyńskiego- miejscowość odwiedzają turyści(ornitolodzy z całego świata odwiedzają stawy knyszyńskie).</p> <p>Wspólne projektowanie ogrodu (warsztaty z ekologiem i projektantem ogrodów) budowa ogrodu i alejek, zakup ławek i pięknej lampy. Montaż, Wspólne ognisko „ Piknik rodzinny”</p> <p>Na projekcie skorzysta całe społeczeństwo, zyskamy plac do spotkań, będzie piękniej (może jakiś turysta odpocznie na naszej ławce) a my w trakcie wspólnej pracy nauczymy się trochę o przyrodzie, która nas otacza o gatunkach kwiatów i roślin przychylnych naszemu klimatowi tzw. nieinwazyjnych. Bo to ma być „Eco-ogród”</p> <p>Zakładamy że w naszym projekcie będą uczestniczyły całe rodziny od 4 do 60 lat.</p>
<p>6. Okres realizacji projektu</p>	<p>3 miesiące, 30.03-06.06.2018</p>
<p>7. Szacowana wartość (zł)</p>	<p>Zakup sadzonek- ok.2000 zł</p> <p>Przygotowanie terenu- ok.1000 zł</p> <p>Projekt ogrody-ok. 2000 zł</p> <p>Warsztaty z ekologiem i projektantem ogrodów- 3000 zł</p> <p>Ławki, lampa- ok.5000 zł</p> <p>Impreza plenerowa- 1000 zł</p> <p>Całkowity koszt ok.14000zł</p>
<p>8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji</p>	<p>W trakcie projektu zakładamy – 2 spotkania- warsztaty z przyrodnikami(ornitolog, etymolog), 6 spotkań z projektantem ogrodów, 2 imprezy plenerowe. W tym spotkanie podsumowujące na którym zaprezentujemy film z naszego projektu.</p>
	<p>W projekcie przewidujemy liczbę uczestników- 20-100 docelowo</p>
	<p>Pragniemy stworzyć miejsce spotkań- integracji. Chcemy aby uczynili to sami ludzie. Mamy nadzieję że jeżeli sami to zrobią będą o to dbać i pielęgnować. W trakcie projektu chcemy icj uświadomić na przyrodę. Ornitolog na jednym z warsztatów zaobraczkuje razem z uczestnikami ptaki, które są na naszym terenie (a jest ich wyjątkowo dużo i czasami wyjątkowe).</p> <p>Pragniemy aby doświadczenie zdobyte przy budowie naszego ogrodu przenieśli do „ budowy własnych ogródków:. Ogród ma służyć nam, upiększać nasze otoczenie ale może kiedyś odpocznie tu też turysta z Holandii i może coś kupi w naszym sklepie. W trakcie projektu będziemy robić zdjęcia... stworzymy pamiątkowy film. Na spotkaniach w warsztatach będzie lista obecności.</p>

1.3 Siłownia zewnętrzna w Knyszynie Zamku	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Siłownia zewnętrzna
2. Lokalizacja	Knyszyn-Zamek
3. Podmiot realizujący	Sołtys Knyszyn-Zamek, Gmina Knyszyn, kluby sportowe, instruktorzy sportowi, dietetyk, Dwór Dobarz
4. Cele projektu	Budowa „Siłowni zewnętrznej: budowa integracji społecznej, uświadomienie jak ważne dla zdrowego społeczeństwa jest ruch, sport i dobre nawyki żywieniowe
5. Zakres zaplanowanych działań	Knyszyn-Zamek jest zaniedbaną popegeerowską wsią. Ze społeczeństwem z wieloma problemami społecznymi, jednocześnie to wieś która posiada tzw. Dobrą demografię. Mieszka u nas duże rodziny tzw. Wielorodzinnych. Budowa siłowni zagospodaruje wolny czas naszej dorastającej młodzieży, odciągnie ich od komputerów. Równocześnie planujemy cykl spotkań z instruktorami, którzy nauczą nas jak dobrze korzystać z takiego sprzętu i jak zdrowo się odżywić.
	Przygotowanie placu pod budowę, wykonanie projektu, zakup i montaż sprzętu, cykl spotkań z instruktorami sportowymi i dietetykiem. Impreza integracyjna- zawody sportowe biegi przełajowe „o puchar Giżanki”
6. Okres realizacji projektu	3 miesiące, 30.03-30.05.2018
7. Szacowana wartość (zł)	Przygotowanie terenu- 1000 zł
	Projekt- 1500 zł
	Urządzenia- 20000 zł
	Impreza integracyjna, biegi przełajowe „ O puchar Giżanki”- 1500 zł
	Całkowity koszt 26000 zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	<p>W trakcie projektu zakładamy wybudowanie siłowni zewnętrznej, która ma służyć młodym i starszym mieszkańcom naszej wsi. Cykl warsztatów- 4 warsztaty z instruktorem sportowym, 2 spotkania z dietetykiem.</p> <p>Impreza integracyjna „ O puchar Giżanki”</p> <p>Budowa „Siłowni zewnętrznej” stworzy nam miejsce integracji dla młodych a może też dla tych starszych. Spotkania z instruktorami nauczą nas jak mądrze korzystać ze sprzętu (w projekcie szczególną rolę przewidujemy dla osób starszych i z nadwagą). Impreza „O puchar Giżanki” pozwoli na integrację, rywalizację i mamy nadzieję i mamy nadzieję na dobrą zabawę. W trakcie warsztatów będzie obowiązywała lista obecności, stworzymy dokumentację fotograficzną. W projekcie uczestniczyli od 30 do 100 osób.</p>

1.4 Wymiana pieców na ekologiczne i montaż soalrów w Knyszynie Zamku	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	„Wiem czym oddycham”
2. Lokalizacja	Knyszyn-Zamek

3. Podmiot realizujący	Gmina Knyszyn, Sołtys, Rada sołecka. Zarząd Wspólnot Mieszkaniowych
4. Cele projektu	Wymiana pieców grzewczych na terenie Knyszyna-Zamku, montaż kolektorów słonecznych, cykl spotkań i szkoleń z zakresu ekologii i oszczędzania energii.
5. Zakres zaplanowanych działań	Knyszyn-Zamek jest zaniedbaną popegeerowską wsią. Ze społeczeństwem z wieloma problemami społecznymi, jednocześnie to wieś która posiada tzw. Dobrą demografię, świetną lokalizację ma potencjał aby się rozwijać. Miejscowość ta potrzebuje atutów aby stać się atrakcyjniejszą, czystą i tańszą do osiedlenia. Planujemy wymianę pieców grzewczych (Wspólnoty Mieszkaniowe, indywidualni mieszkańcy- na piece ekologiczne. Zamontowanie solarów- indywidualni mieszkańcy. Cykl spotkań z specjalistami od ogrzewania i nowych technologii.
6. Okres realizacji projektu	05.02.2018-2023
7. Szacowana wartość (zł)	Warsztaty ze specjalistami od ogrzewania(Dlaczego warto zmieniać metody ogrzewania mieszkań, jakie to przyniesie nam i naszemu otoczeniu korzyści)- 1000 zł
	Wykonanie projektu- ok. 10 tys.zł
	Zakup i montaż pieców i solarów- 200 tys. zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	W trakcie projektu zakładamy wymianę pieców węglowych na piece ekologiczne lub solary, poprzedzone to będzie cyklem spotkań tłumaczących dlaczego taka zmiana jest konieczna i jak to podniesie komfort życia naszych mieszkańców. Planowana liczba uczestników ok. 300. W trakcie spotkań będą prowadzone listy obecności i dokumentacja fotograficzna. Zmiana sposobów ogrzewania naszej miejscowości podniesie komfort życia i obniży koszty ogrzewania sprawi że nasza miejscowość stanie się atrakcyjniejsza do osiedlenia, szczególnie dla młodych i wykształconych ludzi, którzy zwracają uwagę w jakim środowisku mieszkają. A młode małżeństwa bardzo kalkulują koszty utrzymania.

1.5 Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Wymiana źródeł ciepła
2. Lokalizacja	Gmina Knyszyn
3. Podmiot realizujący	Gmina Knyszyn
4. Cele projektu	-poprawa stanu środowiska
	- czyste powietrze
	-lepsze warunki życia dla mieszkańców gminy i obszaru rewitalizacji
5. Zakres zaplanowanych działań	Dofinansowanie dla osób, które chcą wymienić stary piec na nowy, ekologiczny, przyjazny dla środowiska.
6. Okres realizacji projektu	2018- 2023
7. Szacowana wartość (zł)	60 osób* 10tys.= 600 tys. zł

8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Dzięki inwestycji polepszy się jakość powietrza na terenie całej Gminy Knyszyn. Będzie to wpływało też na obszar rewitalizacji. Ocena rezultatów: badanie jakości powietrza w sezonie zimowym.
---	--

1.6 Solary i szamba ekologiczne w Zofiówce	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Solary i szamba ekologiczne
2. Lokalizacja	Gospodarstwa we wsi Zofiówka
3. Podmiot realizujący	Mieszkańcy wsi Zofiówka
	Urząd Gminy Knyszyn
4. Cele projektu	Pozyskiwanie źródeł ciepła (solary)
	Wymiana dotychczasowych na nowe ekologiczne szamba
5. Zakres zaplanowanych działań	Gospodarstwa domowe we wsi Zofiówka korzystają z tradycyjnych szamb. Mając na uwadze bliskość Puszczy Knyszyńskiej obszaru chronionego wskazanym jest budowa szamb ekologicznych oraz korzystanie z odnawialnych źródeł energii.
6. Okres realizacji projektu	04.2018-2023
7. Szacowana wartość (zł)	300.000
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Poprawa systemu ekologicznego na terenie wsi, oszczędności finansowe dla mieszkańców wsi Zofiówka.

1.7 Rewitalizacja Rynku w Knyszynie	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Rewitalizacja Rynku w Knyszynie
2. Lokalizacja	Knyszyn, Rynek, dz. Nr 2210/1, 2210/2, 2210/3
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie
	Referat infrastruktury i Promocji Gminy
4. Cele projektu	Podniesienie estetyki i funkcjonalności społecznej zabytkowej przestrzeni rynkowej jako miejsca wypoczynku i integracji mieszkańców.
5. Zakres zaplanowanych działań	Knyszyński Rynek położony jest w centrum miasta. Jest to obszar zdegradowany w sensie materialnym, nie spełniającym wymogów przestrzeni wspólnej przez co pozbawiony jest funkcjonalności społecznej jako miejsca spotkań i wypoczynku mieszkańców oraz turystów.

	<p>Projekt w pierwszym etapie przewiduje wykonanie kompleksowej modernizacji przestrzeni rynkowej. W części parkowej Rynku przewiduje poprawę estetyki zieleni, budowę alejek z kostki kamiennej. Zainstalowanie stylowych latarni, koszy i ławek, odtworzenie pomnika niepodległości oraz budowę fontanny. W pozostałej części Rynku planowane są remont i przebudowy ciągów pieszych i parkingów oraz pielęgnację i przebudowę zieleni zgodnie z zaleceniami konserwatora zabytków.</p> <p>W drugim etapie planowana jest realizacja projektów miękkich w zakresie integracji mieszkańców, takich jak festyny, jarmarki itp.</p> <p>Odbiorcami projektu będą mieszkańcy Knyszyna i turyści.</p>
6. Okres realizacji projektu	<p>Etap I – modernizacja przestrzeni rynkowej – 5 miesięcy, 2018 r.</p> <p>Etap II – działania miękkie – działalność ciągła, począwszy od 2018 r.</p>
7. Szacowana wartość (zł)	<p>Etap I – 1 100 tys. zł.</p> <p>Etap II w 2018 r. – 50 tys. zł.</p>
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	<p>Etap I – modernizacja alejek w części parkowej - 2267,3 m²</p> <p>Powierzchnia parkingu - 176,2 m²</p> <p>Chodniki przy parkingu - 91,4 m²</p> <p>Powierzchnie zieleni – 4678,1 m²</p> <p>Pomnik niepodległości – 1 szt.</p> <p>Fontanna wraz z infrastrukturą wod-kan i elektr. – 1 szt.</p> <p>Osoby korzystające systematycznie z przestrzeni Rynkowej - założono liczbę bliską liczbie mieszkańców Knyszyn – 2 800</p> <p>Etap II w 2018 r.</p> <p>2 festyny lub jarmarki, ilość uczestników 600 osób</p> <p>Rezultaty miękkie to poprawa warunków życia i integracji mieszkańców oraz wzrost ich zadowolenia i satysfakcji, promocja turystyczna Knyszyna, estetyzacja przestrzeni publicznej</p>

1.8 Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie

1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie wraz z infrastrukturą rekreacyjno-turystyczną.
2. Lokalizacja	Knyszyn, ul. Białostocka, dz. Nr 985/12, 985/18, 985/44, 985/47
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie
	Referat Infrastruktury i Promocji Gminy

4. Cele projektu	Tworzenie warunków do wypoczynku i rekreacji mieszkańców, wzrost dochodów mieszkańców poprzez zwiększenie liczby turystów odwiedzających Knyszyn, w wyniku budowy infrastruktury turystycznej w zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą rekreacyjną i turystyczną.
5. Zakres zaplanowanych działań	W Knyszynie brak jest infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej dającej mieszkańcom możliwość wypoczynku i aktywnego spędzania czasu wolnego. W granicach miasta Knyszyna znajduje się obszar nieużytków położonych w pobliżu rzeki Jaskranki oraz terenów boisk sportowych.
	Ten zdegradowany obszar jest odpowiedni do budowy zbiornika wodnego, który będzie idealnym miejscem rekreacji mieszkańców i aktywnego spędzania czasu wolnego.
6. Okres realizacji projektu	6 miesięcy, 2019 r.
7. Szacowana wartość (zł)	2 300 tys. zł.
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Zbiornik wodny o powierzchni ok. 2 ha wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną: wiaty, ławki, siłownia, kosze, latarnie.
	Rezultaty miękkie to poprawa samopoczucia i zdrowia mieszkańców.
	Poprawa warunków, życia mieszkańców dzięki wzrostowi dochodów z obsługi większej liczby turystów odwiedzających Knyszyn.
	Nowe miejsca pracy

1.9 Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Budowa ścieżki rowerowej z Knyszyna w kierunku Białegostoku wraz z odcinkiem ciągu pieszego.
2. Lokalizacja	dz. Nr 1700/1, 1700/2 – przedłużenie ul. Białostockiej, w kierunku Białegostoku
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie
	Referat infrastruktury i Promocji Gminy
	Powiat Moniecki
4. Cele projektu	Tworzenie warunków do wypoczynku i rekreacji mieszkańców, wzrost dochodów mieszkańców poprzez zwiększenie liczby turystów odwiedzających Knyszyn, w wyniku budowy infrastruktury turystycznej w postaci ścieżki rowerowej.
5. Zakres zaplanowanych działań	Gmina Knyszyn posiada niewątpliwie walory turystyczne (historyczne, kulturowe i przyrodnicze) nie są one w pełni wykorzystane z powodu braku infrastruktury turystycznej.
	Zainteresowania mieszkańców w zakresie rekreacji rowerowej są obecnie trudne w realizacji z powodu braku ścieżek rowerowych.

	Docelowo planowana jest budowa ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, łącząca Knyszyn z Białymstokiem. Wymaga to współdziałania trzech podmiotów samorządowych: Gmin Knyszyn i Dobrzyniewo Duże oraz Powiatu Monieckiego.
	Działania miękkie, np. rajdy turystyczne, które będą miały na celu popularyzację wybudowanej infrastruktury oraz turystyki rowerowej połączonej z poznaniem walorów turystycznych gminy Knyszyn. Odbiorcami projektu będą głównie mieszkańcy Knyszyna, Białegostoku.
6. Okres realizacji projektu	Etap I – budowa ścieżki rowerowej – 5 miesięcy, 2019 r.
	Etap II – działania miękkie – działalność ciągła, począwszy od 2019 r.
7. Szacowana wartość (zł)	Etap I – 1 500 tys. zł. – na terenie gminy Knyszyn
	Etap II w 2019 r. – 20 tys. zł.
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Etap I – budowa ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą – 3 475 m w ciągu drogi gminnej i ok. 500 m w ciągu drogi powiatowej.
	Budowa ciągu pieszego - ok 650 m w ciągu drogi gminnej i ok. 500 m w ciągu drogi powiatowej.
	Etap II w 2019 r.-Jeden rajd rowerowy połączony ze zwiedzaniem Knyszyna, liczba uczestników - 50 osób
	Rezultaty miękkie to poprawa samopoczucia i zdrowia mieszkańców.
	Poprawa warunków, życia mieszkańców dzięki wzrostowi dochodów z obsługi większej liczby turystów odwiedzających Knyszyn.
	Nowe miejsca pracy

1.10 Przebudowa budynku na potrzeby biblioteki	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Przebudowa budynku przy ul. Rynek 6 na potrzeby bibliotek
2. Lokalizacja	Knyszyn, Rynek 6
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie
	Referat infrastruktury i Promocji Gminy
4. Cele projektu	Rozwój czytelnictwa wśród mieszkańców poprzez budowę nowej biblioteki przystosowanej do potrzeb czytelników.
5. Zakres zaplanowanych działań	Obecnie biblioteka publiczna zlokalizowana jest na poddaszu (II piętro) budynku Knyszyńskiego Ośrodka Kultury. Dostęp do tego obiektu jest utrudniony szczególnie dla osób starszych i niepełnosprawnych (brak wind). Pomieszczenia biblioteki i ciągi komunikacyjne nie spełniają obowiązujących wymogów.
	Przy knyszyńskim Rynku gmina posiada zdegradowany obiekt, który po wykonaniu przebudowy i kompleksowym wyposażeniu będzie pełnił rolę biblioteki publicznej, z wypożyczalnią i czytelnią zlokalizowanymi na parterze.

	Odbiorcami projektu będą mieszkańcy gminy Knyszyn.
6. Okres realizacji projektu	22 miesiące, 2018 i 2019 r.
7. Szacowana wartość (zł)	1 310 tys. zł.
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Rezultat twardy - biblioteka publiczna o powierzchni 407 m ² , wypożyczalnia dla dzieci i dorosłych, czytelnia, czytelnia internetowa, świetlica.
	Rezultaty miękkie to rozwój intelektualny mieszkańców poprzez wzrost czytelnictwa. Poprawa warunków życia mieszkańców, budowanie więzi społecznych.

1.11 Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Montaż kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych
2. Lokalizacja	Obszar objęty rewitalizacją
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie
	Referat Infrastruktury i Promocji Gminy
4. Cele projektu	Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez obniżenie kosztów ciepłej wody i energii elektrycznej, ochrona środowiska naturalnego.
5. Zakres zaplanowanych działań	Obecnie do podgrzewania wody w większości gospodarstw domowych wykorzystuje się energię elektryczną lub paliwa stałe. Są to kosztowne nośniki energii przyczyniające się ponadto do pogorszenia stanu środowiska naturalnego co wpływa niekorzystnie na zdrowie mieszkańców.
	W ramach projektu planowany jest montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych z obszaru rewitalizacji.
	Odbiorcami projektu będą mieszkańcy obszarów rewitalizowanych.
6. Okres realizacji projektu	18 miesięcy, lata 2018, 2019
7. Szacowana wartość (zł)	1 000 000 zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	45 gospodarstw domowych wyposażonych w kolektory słoneczne lub instalacje fotowoltaiczne.
	Rezultaty miękkie: poprawa sytuacji materialnej mieszkańców na obszarach rewitalizowanych, poprawa stanu zdrowia mieszkańców.

1.12 Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Knyszyn	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
2. Lokalizacja	Wsie: Zofiówka, Kalinówka Kościelna i Knyszyn - Zamek
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie
	Referat infrastruktury i Promocji Gminy
4. Cele projektu	Poprawa warunków życia mieszkańców i ochrona środowiska naturalnego poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

5. Zakres zaplanowanych działań	Ma terenach wiejskich gminy Knyszyn brak jest zbiorczych systemów kanalizacyjnych, a ich budowa nie jest opłacalna. Obecnie większość mieszkańców gromadzi ścieki w zbiornikach bezodpływowych. Ich opróżnianie wiąże się z ponoszeniem znacznych kosztów. W przypadku nieszczelności zbiorników następuje zanieczyszczenie środowiska.
	Poprawa warunków życia mieszkańców wymaga budowy przydomowych oczyszczalni ścieków spełniających wymagania ochrony środowiska.
6. Okres realizacji projektu	18 miesięcy, lata 2018, 2019
7. Szacowana wartość (zł)	500 tys. zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	30 przydomowych oczyszczalni ścieków. Poprawa warunków życia w 30 gospodarstwach domowych.

1.13 Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie
2. Lokalizacja	Knyszyn, ul. Grodzieńska 96, dz. Nr 518/2
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie
	Referat Infrastruktury i Promocji Gminy
4. Cele projektu	Poprawa warunków leczniczych i ochrony zdrowia mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury knyszyńskiego szpitala.
5. Zakres zaplanowanych działań	Budynek szpitala w Knyszynie wymaga podjęcia działań termomodernizacyjnych. Obecnie stolarka drzwiowa i okienna są nieszczelne, brak docieplenia ścian i stropów powoduje, że są trudności z zapewnieniem odpowiedniej temperatury pomieszczeń co znacznie obniża warunki leczenia oraz komfort pacjentów. Zapewnienie odpowiedniej temperatury pomieszczeń wymaga poniesienia znacznych nakładów na ogrzewanie. Zaoszczędzone środki te można przeznaczyć inne potrzeby medyczne szpitala.
	Planowane działania to docieplenie ścian i stropów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz modernizacja instalacji centralnego ogrzewania.
	Odbiorcami projektu są pacjenci knyszyńskiego szpitala.
6. Okres realizacji projektu	6 miesięcy, 2020 r.
7. Szacowana wartość (zł)	1 900 tys. zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Rezultatem twardym będzie wykonanie termomodernizacji budynku szpitala. Rezultatami miękkimi będą: poprawa stanu zdrowia mieszkańców, dostępności do lepszej jakości usług medycznych. Poprawa warunków życia mieszkańców.

1.14 Budowa windy w szpitalu w Knyszynie	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach SP ZOZ w Knyszynie
2. Lokalizacja	Knyszyn, ul. Grodzieńska 96, dz. Nr 518/2
3. Podmiot realizujący	Urząd Miejski w Knyszynie SP ZOZ w Knyszynie
4. Cele projektu	Poprawa warunków leczniczych i ochrony zdrowia mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury knyszyńskiego szpitala.
5. Zakres zaplanowanych działań	Istnieje konieczność zapewnienia mieszkańcom leczenia specjalistycznego w większym zakresie niż dotychczas. Pomieszczenia, które SP ZOZ w Knyszynie może przeznaczyć na te potrzeby znajdują się na I i II piętrze budynku. Z powodu istniejących barier architektonicznych dostęp osób niepełnosprawnych jest znacznie utrudniony. Konieczne jest wybudowanie windy. Odbiorcami projektu są pacjenci knyszyńskiego szpitala-mieszkańcy gminy Knyszyn i okolicznych gmin.
6. Okres realizacji projektu	2 miesiące, 2018 r.
7. Szacowana wartość (zł)	100 tys. zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Rezultatem twardym będzie wykonanie windy w budynku SP ZOZ w Knyszynie. Rezultatami miękkimi będą: poprawa stanu zdrowia mieszkańców, dostępności do lepszej jakości usług medycznych i leczenia specjalistycznego. Poprawa warunków życia mieszkańców.

1.15 Akademia prawa jazdy - MOPS	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Akademia prawa jazdy
2. Lokalizacja	Gmina Knyszyn
3. Podmiot realizujący	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knyszynie
4. Cele projektu	Celem projektu będzie wyposażenie 20 bezrobotnych osób z terenu rewitalizacji w wiedzę i umiejętności w zakresie uzyskania prawa jazdy kat. B, co przyczyni się do zmiany dotychczasowych postaw utrudniających znalezienie pracy oraz zwiększenie motywacji do samodzielnych działań mających na celu poprawienie sytuacji życiowej i zawodowej.
5. Zakres zaplanowanych działań	przeprowadzenie kursu prawa jazdy kat. B dla grupy 20 bezrobotnych osób z terenu rewitalizacji gminy Knyszyn, kończącego się egzaminem.
6. Okres realizacji projektu	2018-2020
7. Szacowana wartość (zł)	50 000 zł

8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Twarde rezultaty projektu to:
	liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projekcie 20 osób;
	przeprowadzenie konsultacji indywidualnych z umiejętności psychospołecznych dla 20 osób po 2 godziny,
	Rezultaty "miękkie" to:
	osobiste predyspozycje - poprawa wizerunku, autoprezentacji, większa punktualność, większa obowiązkowość, zdyscyplinowanie, poprawa samopoczucia, zwiększenie zaangażowania w wykonywane zadania, nabycie umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzrost poczucia odpowiedzialności za wykonywane zadania;
	zdolności motywacyjne - zwiększenie motywacji, większe zaufanie we własne możliwości, podniesienie poziomu samooceny (własnej samooceny), wyższe zawodowe i osobiste aspiracje (zainteresowanie podjęciem pracy zawodowej), przełamanie niechęci do pracy, poczucia bezradności;
kluczowe umiejętności pracownicze - nabycie umiejętności pracy w zespole lub pracy indywidualnej, nabycie umiejętności komunikacyjnych (kontakty interpersonalne), nabycie umiejętności rozwiązywania problemów powstających w miejscu pracy, w kontakcie z pracodawcą i współpracownikami, wyrobienie umiejętności analitycznych i organizacyjnych, osiągnięcie większej świadomości praw i obowiązków pracowniczych.	
Sposób oceny rezultatów: listy obecności, ankietyzacja	

1.16 Podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności podstawowych uczniów Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej.	
1. Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności podstawowych uczniów Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej.
2. Lokalizacja	19-120 Knyszyn, Kalinówka Kościelna 36,
3. Podmiot realizujący	Zespół Szkół w Kalinówce Kościelnej
4. Cele projektu	Opanowanie i doskonalenie określonych umiejętności i samodzielnego dochodzenia do nowej wiedzy poprzez stawianie właściwych pytań , obserwacje, eksperymenty i wnioskowanie.
	Wyniki egzaminów przeprowadzanych w szkole wykazują potrzebę wzmocnienia kształcenia uczniów z matematyki, przedmiotów przyrodniczych i języka angielskiego.

5. Zakres zaplanowanych działań	Projekt zakłada przeprowadzenie cyklu zajęć pozalekcyjnych skierowanych na rozwój kompetencji dzieci w kierunku uczenia się tych przedmiotów. Będzie to cykl spotkań/warsztatów/sesji naukowych/eksperymentów w ramach przedmiotów : matematyka, fizyka, chemia, biologia (przyroda) i j. angielski. – wszystko dostosowane do różnych kategorii wiekowych (np. kl. IV-VI i VII-VIII).
	Odbiorcy – uczniowie wszystkich klas szkół podstawowych w Kalinówce Kościelnej i Knyszynie.
6. Okres realizacji projektu	12 miesięcy w latach 2018-2021
7. Szacowana wartość (zł)	20 000 zł
8. Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny, związek z celami rewitalizacji	Zakładane rezultaty : - zwiększenie motywacji do nauki przedmiotów ścisłych oraz językowych - zwiększenie kompetencji kluczowych (nauki ścisłe, przyrodnicze i języki obce) i umiejętności podstawowych wśród uczniów; - innowacyjne podejście do nauczania; - kształcenie kompetencji podstawowych; - kształcenie kreatywnego i krytycznego myślenia; - rozbudzenie przedsiębiorczości wszystkich uczestników; - działania umacniające współpracę w celu wymiany doświadczeń; - kompetencje osobowe i obywatelskie;

Poniżej w tabeli przedstawiono potencjalne źródła finansowania podstawowych projektów rewitalizacyjnych wraz ze wskazaniem ich związku z celami Gminnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 41 Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych, źródło ich finansowania oraz spójność z celami Programu.

Lp.	1. Lista Projektów Podstawowych	Kwota w PLN	Źródło finansowania	Spójność z celami Programu
1.1	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	200 000	Budżet gminy; 5.4.1 RPOWP	1.2
1.2	Budowa Eco-ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej w Knyszynie Zamku	14 000	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	1.1; 2.1; 2.3 ; 2.4; 3.2; 4.2;
1.3	Siłownia zewnętrzna w Knyszynie Zamku	26 000	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	1.1; 2.1; 2.3
1.4	Wymiana pieców na ekologiczne i montaż solarów w Knyszynie Zamku	211 000	Budżet gminy; 5.4.1 RPOWP ; 5.1 RPOWP	1.2; 4.2
1.5	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	600 000	Budżet gminy; 5.4.1 RPOWP	1.2

1.6	Solary i szamba ekologiczne w Zofiówce	300 000	Budżet gminy; 5.1 RPOWP; Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Programu Priorytetowego SYSTEM – Część 3)	1.2; 1.3 ;
1.7	Rewitalizacja Rynku w Knyszynie	1 150 000	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	1.1; 4.2 ; 3.1; 3.2; 3.3 ; 4.1; 4.2
1.8	Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie	2 300 000	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	1.1; 4.2 ; 3.1; 3.2; 3.3 ; 4.1; 4.2
1.9	Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok	1 520 000	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	1.1; 4.2 ; 3.1; 3.2; 3.3 ; 4.1; 4.2
1.10	Przebudowa budynku na potrzeby biblioteki	1 310 000	Budżet gminy; MKiDN	1.4; 3.3; 4.2
1.11	Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych	1 000 000	Budżet gminy; 5.1 RPOWP;	1.2
1.12	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Knyszyn	500 000	Budżet gminy; Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Programu Priorytetowego SYSTEM – Część 3)	1.3
1.13	Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie	1 900 000	Budżet gminy; 5.3.1 RPOWP	1.2; 1.4; 4.2
1.14	Budowa windy w szpitalu w Knyszynie	100 000	Budżet gminy, PFRON	1.4
1.15	Akademia prawa jazdy - MOPS	50 000	Budżet gminy; 9.1 RPOWP w ramach LGD	3.3
1.16	Podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności podstawowych uczniów Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej.	20 000	Budżet gminy; 9.1 RPOWP w ramach LGD	2.4

Źródło Opracowanie własne

UZUPEŁNIAJĄCE PROJEKTY/PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE NA TERENIE GMINY KNYSZYN

Wszystkie zgłoszone projekty w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji mają potencjał dokonywania oczekiwanych zmian na obszarze rewitalizacji i obszarze zdegradowanym, Niektóre z nich, ze względu na ograniczone możliwości finansowe gminy jak i nieco bardziej lokalny charakter, znalazły się na liście zadań komplementarnych (Lista uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych). Co ważne – kryterium umieszczenia zadania zarówno na liście podstawowej, jak i komplementarnej – było rozwiązywanie zdefiniowanych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Także zadania z listy zadań

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

uzupełniających będą w najbliższym okresie systematycznie realizowane ze środków samorządu, jak i innych podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacyjne na obszarze gminy Knyszyn oraz pozostałych źródeł zewnętrznych.

Projekty uzupełniające w większości przewidziane są do realizacji na obszarach zdegradowanych. Projekty te są komplementarne względem podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak również wpisują się w cele Gminnego Programu Rewitalizacji. Uwzględnienie przedsięwzięć uzupełniających służyć ma zapewnieniu komplementarności Programu.

Tabela 42 Charakterystyka uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych na terenie gminy Knyszyn

Lp.	2. Lista Projektów Uzupełniających	kwota w PLN	Czas realizacji	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Spójność z celami Programu
2.1	Modernizacja boiska i siłowni w Zofiówce	75 000	2018-2023	Budżet gminy, „Sport dla wszystkich” Ministerstwo Sportu i Turystyki	Mieszkańcy wsi Zofiówka-Cezary Pursa; Urząd Miejski w Knyszynie	1.1 ; 1.4 ; 2.1; 2.3; 4.3
2.2	Świetlica Giżanki w Knyszynie-Zamku	810 000	2018-2023	Budżet gminy, PROW, dotacje krajowe dla stowarzyszeń	Sołtys Knyszyn-Zamek, Gmina Knyszyn, Knyszyński Ośrodek Kultury, Dwór Dobarz, Powiat Mońki	1.1 ; 1.4 ; 2.1; 2.3; 3.3; 4.3
2.3	Termomodernizacja budynku, przebudowa kotłowni, wymiana pieców grzewczych we wspólnocie mieszkaniowe w Knyszynie Zamku	100 000	2018-2023	Budżet gminy, 5.3.1 RPOWP	Zarząd Wspólnoty Mieszkaniowej nr. 11, Gmina Knyszyn, Wspólnoty mieszkaniowe	1.2; 4.2
2.4	Budowa boiska do siatkówki plażowej w Knyszynie Zamku	15 000	2018-2019	Budżet gminy, „Sport dla wszystkich” Ministerstwo Sportu i Turystyki	Gmina Knyszyn, Wspólnoty mieszkaniowe, kluby sportowe, szkoły, sołtys	1.1 ; 1.4 ; 2.1; 2.3; 4.3
2.5	Modernizacja budynku po szkole w Zofiówce	150 000	2018-2020	Budżet gminy, PROW, dotacje krajowe dla stowarzyszeń	Stowarzyszenie pomocy bliźniemu „Purmia” Cezary Pursa; Urząd Miejski w Knyszynie	1.2; 4.2;
2.6	Schronisko młodzieżowe w Knyszynie	600 000	2019	Budżet gminy, "mała rewitalizacja" 8.6. RPOWP w ramach LGD	Urząd Miejski w Knyszynie; Referat Infrastruktury i Promocji Gminy	1.2; 3.1; 3.2; 3.3; 4.2 ; 4.3

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

2.7	Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Zofiówce	300 000	2019	Budżet gminy, 6.2 RPOWP	Urząd Miejski w Knyszynie; Referat Infrastruktury i Promocji Gminy	1.3;
2.8	Rewitalizacja przychodni w Knyszynie	300 000	2020	Budżet gminy, 8.3 RPOWP, Wojewódzki Konserwator Zabytków, MKiDN	Urząd Miejski w Knyszynie lub Inwestor prywatny	1.4; 3.3; 4.2; 4.3
2.9	Klub przyrodników - ZS Kalinówka Kościelna	40 000	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD	Zespół Szkół w Kalinówce Kościelnej; Gmina Knyszyn	2.4; 4.1
2.10	Międzynarodowa wymiana dzieci i młodzieży - Knyszyński Ośrodek Kultury	50 000	2018-2023	Budżet gminy, PL-BY-UA	Knyszyński Ośrodek Kultury, Gmina Knyszyn	2.4 ; 4.1; 4.3
2.11	Letnia akademie rzemiosła i sztuki - KOK	15 000	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD	Knyszyński Ośrodek Kultury, Gmina Knyszyn	2.1; 2.3; 4.1; 4.3
2.12	Międzynarodowe Spotkania z Konopiolką - KOK	23 000	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD	Knyszyński Ośrodek Kultury, Knyszyńskie Towarzystwo Regionalne im. Zygmunta Augusta	2.1; 2.3; 4.1; 4.3
2.13	Śpiewy zaduszne i wołoczebne - KOK	10 000	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD	Knyszyński Ośrodek Kultury, Stowarzyszenie Tratwa. Parafia Rzymskokatolicka w Kalinówce Kościelnej, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Kalinówce Kościelnej	2.1; 2.3; 4.1; 4.3
2.14	Rodzinna fabryka rozwoju - KOK	30 000	2018-2021	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD	Knyszyński Ośrodek Kultury	2.1; 2.3; 4.1; 4.3

Źródło Opracowanie własne

Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Dla realizacji kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętym celom rewitalizacji, niniejszy Program charakteryzuje typy pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Celem realizacji przedsięwzięć wyszczególnionych w ramach poniższych typów jest niwelowanie i rozwiązywanie problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych realizowanych przez różnych interesariuszy. Skala oraz zakres działań mogą być bardzo różne w zależności od specyfiki danego przedsięwzięcia. Zakłada się, że znacząca liczba przedsięwzięć będzie dotyczyć lokalnych inicjatyw oddziałujących na sytuacje kryzysowe m.in. niską aktywność społeczną, ubóstwo, niski poziom edukacji, niski stan techniczny obiektów etc. Należy mieć na uwadze, że na chwilę obecną trudno jest zidentyfikować jednoznacznie wszystkie potrzeby mieszkańców. Mogą się one bowiem zmieniać, na przestrzeni funkcjonowania Programu.

Aby Gminny Program Rewitalizacji był elastyczny i mógł reagować na zmieniające się potrzeby mieszkańców, poniżej zaprezentowano zakres tematyczny projektów, które będą mogły być podejmowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji:

- wyrównywanie szans społecznych i zawodowych osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym działania z zakresu aktywnej integracji społecznej);
- działania włączające osoby narażone na utrwalone wykluczenie społeczne, w szczególności programy resocjalizacyjne i terapeutyczno-resocjalizacyjne, działania profilaktyczne, diagnostyczne, leczniczo-rehabilitacyjne i terapeutyczno-edukacyjne;
- integracja i aktywizacja mieszkańców oraz zwiększenie ich udziału w życiu publicznym;
- aktywizacja i integracja społeczna seniorów;
- rozwijanie usług opiekuńczych oraz interwencja kryzysowa;
- poprawa jakości i dostępności do infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia;
- rozwijanie kształcenia ogólnego z zakresu wychowania szkolnego i przedszkolnego, z zakresu wspierania uczniów uzdolnionych;
- rozwijanie kształcenia zawodowego uczniów i osób dorosłych;
- rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzmocnienie kwalifikacji i umiejętności mieszkańców;
- rozwijanie infrastruktury edukacyjnej;
- inicjatywy samopomocowe, współdziałanie sąsiedzkie, projekty wymiany usług i współużytkowania dóbr, budowanie trwałej sieci wzajemnego wsparcia;
- przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców;
- promowanie przedsiębiorczości, podejmowanie działań na rzecz rozwoju gospodarczego, w tym podejmowanie działań sprzyjających tworzeniu nowych firm i rozwoju kompetencji przedsiębiorczości mieszkańców;
- wsparcie przedsiębiorczości społecznej;
- poprawa stanu zagospodarowania oraz jakości przestrzeni publicznych i półpublicznych;
- rozwój nowych przestrzeni publicznych służących zaspokajaniu różnych potrzeb społecznych;
- kształtowanie z udziałem mieszkańców przestrzeni publicznych, takich jak: place, skwery, trakty piesze, parki, zielone enklawy, kameralne miejsca wypoczynku i spotkań;
- poprawa efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;
- zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego historycznego i kulturowego;
- ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego i ich udostępnianie na cele społeczne i gospodarcze;
- ochrona środowiska przyrodniczego;
- poprawa stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej oraz zasobów mieszkaniowych;

- poprawa wyposażenia obszaru w niezbędną infrastrukturę sieciową, w tym: ciepłowniczą, gazową i teletechniczną;
- rozwijanie infrastruktury transportu publicznego, w tym tras rowerowych
- szeroka promocja walorów historyczno-kulturowych i przyrodniczych gminy.

Rozdział 7. Mechanizmy integrowania działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn

Komplementarność jest jednym z kluczowych aspektów Programu Rewitalizacji. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami skutkować może lepszym i bardziej efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację. Co więcej, podstawą do podejmowania działań rewitalizacyjnych jest wypracowanie takich przedsięwzięć, które łączą konieczność działań na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców oraz ograniczania występowania negatywnych zjawisk. Warto zwrócić uwagę, jak wiele zadań i projektów zdefiniowanych na poziomie listy zadań podstawowych i dodatkowych wpisuje się w więcej niż jeden cel Gminnego Programu Rewitalizacji, co jest potwierdzeniem ich przekrojowości i szerokiego oddziaływania na szereg zjawisk związanych z rozwojem gminy Knyszyn.

Według Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, wymogiem koniecznym przy opracowaniu programów rewitalizacji jest konieczność zapewnienia komplementarności w pięciu aspektach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

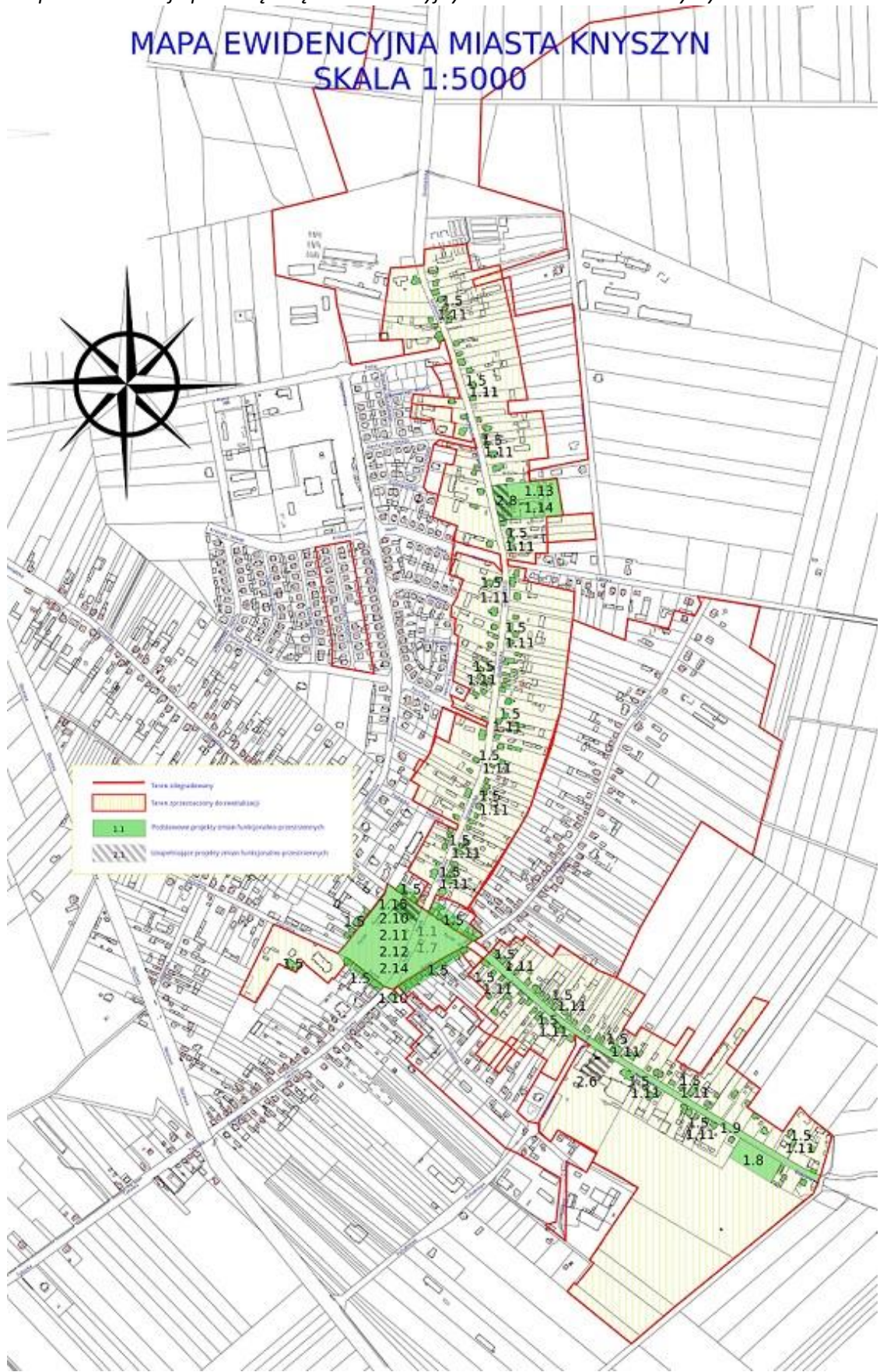
Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna w Gminnym Programie Rewitalizacji gminy Knyszyn została zapewniona dzięki skupieniu projektów wybranych do realizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Obszar rewitalizacji i obszar zdegradowany w gminie Knyszyn został wyznaczony po przeprowadzeniu dogłębnej i wielowątkowej analizy wskaźnikowej, przy zasięgnięciu opinii przedstawicieli zainteresowanych środowisk oraz samych mieszkańców, dzięki czemu można mówić o trafności działań na danym terenie.

Wszystkie podstawowe i uzupełniające projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Są odpowiedzią na główne problemy dla tego terenu, zidentyfikowane na etapie diagnostycznych i zgłoszone w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych. Dzięki ich realizacji pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze gminy Knyszyn, ponieważ wiele z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, przez co korzystać z nich będą mogli mieszkańcy obszaru całej gminy (np. termomodernizacja budynków szpitala, przeniesienie biblioteki z II piętra na parter czy budowa zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą wypoczynkową lub rewitalizacja Rynku Miejskiego na cele rekreacyjne). Ich realizacja będzie zapobiegać przenoszeniu się różnych problemów na dalsze obszary gminy. Dodatkowo, planowane projekty nie dają możliwości powodowania zjawiska segregacji społecznej (czy to ze względów ekonomicznych, czy kulturowych). Wręcz przeciwnie – przedsięwzięcia rewitalizacyjne są ukierunkowane na integrację i reintegrację społeczną osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem (osób starszych, bezrobotnych czy beneficjentów pomocy społecznej).

Mapy poniżej zawierają lokalizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych planowanych na obszarze rewitalizacji w gminie Knyszyn.

Mapa1. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych na terenie miasta Knyszyn

Źródło Opracowanie własne

Mapa2. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych na terenie sołectwa Knyszyn-Zamek

Źródło Opracowanie własne

Mapa3. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych na terenie sołectwa Zofiówka

Źródło Opracowanie własne

Mapa4. Lokalizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych na terenie sołectwa Kalinówka Kościelna

Źródło Opracowanie własne

Komplementarność problemowa

W Gminnym Programie Rewitalizacji zapewniona została także komplementarność problemowa. Zadania wpisane do Programu Rewitalizacji się dopełniają się wzajemnie, co oznacza, iż wybrane do realizacji projekty odpowiadają na różne problemy społeczne, ale i gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe. Możliwe jest zatem bardziej skuteczne i kompleksowe przeciwdziałania zaistniałym problemom we wszystkich niezbędnych aspektach, w tym przede wszystkim zdiagnozowanym problemom społecznym.

W wymiarze **społecznym** – planowane działania ukierunkowane są przede wszystkim na wsparcie osób, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i wykluczonych społecznie, poprzez integrację społeczną i rozwój różnych form spędzania czasu. Chodzi tu przede wszystkim o projekty o szerszym zasięgu regionalnym- rewitalizację Rynku Miejskiego w Knyszynie, stworzenie zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą rekreacyjną, przeniesienie biblioteki miejskiej do budynku dostosowanego do potrzeb osób starszych. W wyniku podjętych działań miejsca te będą pełniły

funkcje społeczne, ale i kulturalno-edukacyjne. Przyczynią się do aktywizacji społecznej mieszkańców, wpłyną na integrację różnych środowisk, grup społecznych, pokoleń, ale i na rozwój oferty kulturalno-edukacyjnej miasta i całej gminy Knyszyn. Dodatkowo, zaplanowane przedsięwzięcia odpowiadają również na zdiagnozowane w obszarze rewitalizacji problemy bezrobocia, wykluczenia społecznego, czy problemów w rodzinach (np. przemoc, brak więzi rodzinnych, marazm).

W wymiarze **technicznym** – projekty dotyczą modernizacji, przebudowy lub adaptacji zdegradowanych technicznie przestrzeni i obiektów, o przeznaczeniu na funkcje społeczne i miejsc aktywności mieszkańców. Z tego względu zaplanowano takie projekty, jak przeniesienie biblioteki miejskiej do pustostanu przy ul. Rynek 6, przywrócenie funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych terenom przy szkole na ul. Białostockiej (Knyszyn) i w Knyszynie Zamku, odnową zabytkowego budynku po byłej przychodni na ul. Grodzieńskiej (Knyszyn) czy modernizacją istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej użytkowanej przez mieszkańców i lokalne organizacje sportowe na wszystkich terenach rewitalizacji. Wszystkie przedsięwzięcia techniczne skutkować będą poprawie jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych oraz wpłyną na zaspokojenie ich potrzeb kulturalnych i rekreacyjnych, dbając o zapewnienie dobrej estetyki przestrzeni wspólnych.

W wymiarze **przestrzenno-funkcyjnym** – zdiagnozowane problemy w tym obszarze dotyczyły niskiej jakości terenów publicznych oraz niedostatecznego wyposażenia w infrastrukturze społeczną i jej złego stanu technicznego, a także problemy komunikacyjne. Z tego względu planowane projekty rewitalizacyjne dotyczą poprawy jakości przestrzeni publicznych (np. rynek miejski) oraz doposażenia obszarów rewitalizacji w niezbędną infrastrukturę społeczną (place zabaw, świetlice dla seniorów czy miejsca z dostępną ofertą edukacyjno-kulturową dla mieszkańców). W tym wymiarze warto również nadmienić o projektach służących poprawie jakości terenów o niedostosowanych rozwiązaniach komunikacyjnych do potrzeb mieszkańców (m.in. budowa ścieżek rowerowych).

W wymiarze **środowiskowym** – zaplanowane projekty do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji służą również rozwiązaniu problemów środowiskowych obszaru, związanych obniżeniem standardów środowiska oraz degradacją cennych terenów zielonych. W tym kontekście, zadania obejmują rozwój postaw proekologicznych wśród mieszkańców, a także promowanie rozwiązań służących poprawie jakości powietrza (ograniczenie emisji pyłów do środowiska poprzez wymianę starych kotłów grzewczych) i gleby (prydomowe oczyszczalnie ścieków), jak i pielęgnację i waloryzację lokalnego dziedzictwa przyrodniczego (Puszcza Knyszyńska, tereny objęte siecią Natura 2000).

W wymiarze **gospodarczym** – proces rewitalizacji obejmuje również wprowadzenie rozwiązań służących poprawie kondycji lokalnych przedsiębiorstw oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia w gminie. Planowane zadania dotyczą wsparcia osób pozostających bez pracy, ale i tworzeniu nowych miejsc pracy i rozwoju przedsiębiorczości (np. w wyniku rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowej zostaną stworzone warunki dla przedsiębiorców, chcących prowadzić działalność na tym obszarze).

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

System zarządzania programem rewitalizacji został wpisany w struktury Urzędu Miejskiego w Knyszynie. Za realizację Gminnego Programu Rewitalizacji odpowiada **Operator ds. Rewitalizacji**, przy współpracy z **Komitetem ds. Rewitalizacji** oraz **Partnerami Programu**.

Operator ds. Rewitalizacji to odpowiednia komórka funkcjonująca w ramach obecnych struktur Urzędu Miejskiego, powołana przez Burmistrza. Umieszczenie Operatora ds. Rewitalizacji w ramach obecnych struktur Urzędu zapewni skuteczne zarządzanie Programem. Operator ds. Rewitalizacji pełni rolę wykonawczą i zarządczą Programu, a także co najważniejsze, zapewnia możliwości aktywnego włączania się Partnerów Programu. Aby to osiągnąć Operator ds. Rewitalizacji realizuje zadania z zakresu upowszechniania wiedzy na temat Programu i jego realizacji, prowadzenia konsultacji społecznych oraz mobilizacji zasobów, które powinny lub mogą działać na rzecz realizacji Programu.

Komitet ds. Rewitalizacji jest ciałem opiniotwórczym i doradczym dla Burmistrza. Jako podmiot międzysektorowy bardzo mocno angażuje czynnik społeczny, co pozwoli na efektywne

współdziałanie na rzecz rewitalizacji różnych środowisk oraz ich wzajemne uzupełnianie się. Tworzy warunki do współpracy i koordynacji działań rewitalizacyjnych przez różnych Partnerów. Komitet dba, aby różne podmioty działające na obszarze zdegradowanym nie powieły realizowanych przez siebie zadań oraz aby ich działalność przyczyniła się do osiągnięcia kompletności programu w wymiarze problemowym. Dodatkowo działa w celu zapewnienia jak największej efektywności podejmowanych działań rewitalizacyjnych.

Realizacja zadań zlecona będzie również odpowiednim jednostkom i podmiotom- **Partnerom Programu**, którzy posiadają ku temu jak najlepsze kompetencje, np. zadania społeczne będą realizowane przy współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komendy Powiatowej Policji, Dyrekcji Szkół czy lokalnych organizacji społecznych.

Komplementarność międzyokresowa

Podczas wyboru projektów ważnym kryterium była ciągłość programowa. Zdefiniowane projekty są naturalną kontynuacją i rozwinięciem działań oraz przedsięwzięć finansowanych z różnych źródeł przez samorząd gminy Knyszyn, a często także przez partnerów społecznych i instytucjonalnych, na przestrzeni ostatnich lat.

W poniższej tabeli wskazano powiązania kluczowych projektów z przedsięwzięciami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie lub w planach do realizacji. Projekty rewitalizacyjne wpisują się w długoterminowe plany strategiczne gminy, których celem jest podniesienie jakości życia mieszkańców.

Tabela 43 Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz projekty powiązane

Lp.	1. Lista Projektów Podstawowych	Projekty powiązane
1.1	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	1.11 Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych (projekt podstawowy), 1.5 Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn (projekt podstawowy), 1.13 Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie ; 2.3 Termomodernizacja budynku, przebudowa kotłowni, wymiana pieców grzewczych we wspólnocie mieszkaniowej w Knyszynie Zamku (projekt uzupełniający)
1.2	Budowa Eco-ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej w Knyszynie Zamku	1.3 Siłownia zewnętrzna w Knyszynie Zamku (projekt podstawowy); 2.2 Świetlica Giżanki w Knyszynie- Zamku (projekt uzupełniający), 2.4 Budowa boiska do siatkówki plażowej w Knyszynie Zamku (projekt uzupełniający)
1.3	Siłownia zewnętrzna w Knyszynie Zamku	1.2 Budowa Eco-ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej w Knyszynie Zamku ; 2.2 Świetlica Giżanki w Knyszynie- Zamku (projekt uzupełniający)
1.4	Wymiana pieców na ekologiczne i montaż soalrów w Knyszynie Zamku	1.5 Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn ; 2.3 Termomodernizacja budynku, przebudowa kotłowni, wymiana pieców grzewczych we wspólnocie mieszkaniowej w Knyszynie Zamku (projekt uzupełniający)
1.5	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	1.1 Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn, 1.4 Wymiana pieców na ekologiczne i montaż soalrów w Knyszynie Zamku ; 2.3 Termomodernizacja budynku, przebudowa kotłowni, wymiana pieców grzewczych we wspólnocie mieszkaniowej w Knyszynie Zamku (projekt uzupełniający)
1.6	Solary i szamba ekologiczne w Zofiówce	1.11 Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych; 1.4 Wymiana pieców na ekologiczne i montaż soalrów w Knyszynie Zamku ; 1.12 Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Knyszyn , 2.7 Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Zofiówce (projekt uzupełniający)

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

1.7	Rewitalizacja Rynku w Knyszynie	1.8 Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie; 1.9 Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok; 2.1 Modernizacja boiska i siłowni w Zofiówce (p.uzup.); 2.4 Budowa boiska do siatkówki plażowej w Knyszynie Zamku (p.uzup.) ; 2.6 Schronisko młodzieżowe w Knyszynie (pro. Uzup.)
1.8	Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie	1.7 Rewitalizacja Rynku w Knyszynie; 1.9 Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok; 2.1 Modernizacja boiska i siłowni w Zofiówce (p.uzup.); 2.4 Budowa boiska do siatkówki plażowej w Knyszynie Zamku (p.uzup.) ; 2.6 Schronisko młodzieżowe w Knyszynie (proj. Uzup.)
1.9	Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok	1.7 Rewitalizacja Rynku w Knyszynie; 1.8 Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie; 2.1 Modernizacja boiska i siłowni w Zofiówce (p.uzup.); 2.4 Budowa boiska do siatkówki plażowej w Knyszynie Zamku (p.uzup.) ; 2.6 Schronisko młodzieżowe w Knyszynie (pro. Uzup.)
1.10	Przebudowa budynku na potrzeby biblioteki	2.2 Świetlica Giżanki w Knyszynie- Zamku (proj. Uzup.); 2.10 Międzynarodowa wymiana dzieci i młodzieży - Knyszynski Ośrodek Kultury (p. uzup.); 2.11 Letnia akademii rzemiosła i sztuki - KOK (p. uzup.); 2.12 Międzynarodowe Spotkania z Konopielką - KOK (p. uzup.)
1.11	Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych	1.1 Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych (projekt podstawowy), 1.5 Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn (projekt podstawowy), 1.13 Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie ; 2.3 Termomodernizacja budynku, przebudowa kotłowni, wymiana pieców grzewczych we wspólnocie mieszkaniowej w Knyszynie Zamku (projekt uzupełniający)
1.12	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Knyszyn	1.6 Solary i szamba ekologiczne w Zofiówce; 2.7 Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Zofiówce (proj. uzupełniający)
1.13	Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie	1.4 Budowa windy w szpitalu w Knyszynie; I. Zakup Urządzenia do diagnostyki obrazowej i ultrasonografu z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 „Poprawa jakości i dostępności diagnostyki obrazowej i ultrasonograficznej w powiecie monieckim”-zakończony
1.14	Budowa windy w szpitalu w Knyszynie	I. Zakup Urządzenia do diagnostyki obrazowej i ultrasonografu z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 „Poprawa jakości i dostępności diagnostyki obrazowej i ultrasonograficznej w powiecie monieckim”- zakończony
1.15	Akademia prawa jazdy - MOPS	I. Projekt “Bądź pewna i niezależna”: Projekt systemowy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knyszynie współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu VII Promocja Integracji Społecznej Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013. Zakończony ; II Projekt "Razem lepiej" w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.Głównym celem projektu jest zwiększenie poziomu reintegracji i aktywności społeczno-zawodowej 60 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z terenu gmin Jasionówka, Knyszyn i Choroszcz - w trakcie realizacji

1.16	Podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności podstawowych uczniów Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej.	I. "Czym skorupka za młodu..." - zajęcia pozalekcyjne dla uczniów klas I-III szkół podstawowych. Projekt realizowany w ramach Poddziałania 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Zakończony . 2.10 Międzynarodowa wymiana dzieci i młodzieży - Knyszyński Ośrodek Kultury (projekt uzupełniający)
-------------	--	---

Źródło Opracowanie własne

Komplementarność źródeł finansowania

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn wykazuje się również komplementarnością w zakresie źródeł finansowania. W ramach poszczególnych zadań wpisanych do GPR, wykazano możliwe źródła finansowania. Zgodnie z założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji, przewidziano możliwość wykorzystania następujących funduszy:

- **Publicznych wspólnotowych** - głównym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych gminie Knyszyn są środki w ramach funduszy europejskich wydatkowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywą do roku 2023) i krajowych
- **Publicznych krajowych** - istniejących instrumentów i źródeł (poprzez terytorialne profilowanie - ukierunkowywanie na obszary zdegradowane istniejących instrumentów różnych polityk dotyczących m.in.: wykluczenia społecznego, edukacji, infrastruktury, środowiska, kultury, zabytków, mieszkalnictwa itd.) oraz sukcesywnie tworzonych nowych (w tym obejmujących instrumenty inżynierii finansowej). Mamy tu na myśli krajowe fundusze europejskie (np. PO WER, PO IŚ, PO PC), ze środków celowych będących w dyspozycji Ministerstw (np. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), oraz środki własne budżetu gminy.
- **Prywatnych** - m.in. poprzez tworzenie zachęt do inwestowania na obszarach zdegradowanych oraz poprzez upowszechnianie formuły PPP (Partnerstwo Publiczno-Prywatne).

Gmina w pierwszej kolejności zakłada wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania, w tym funduszy europejskich dedykowanych rewitalizacji. Jednakże, w trakcie trwania Programu, zakłada się prowadzenie działań edukacyjnych dla różnych podmiotów z zakresu możliwości włączenia się w proces rewitalizacji. Mając to na uwadze, Gmina w trakcie realizacji Programu, będzie starała pozyskać się Partnerów partycypujących w kosztach realizacji działań i projektów służących wyprowadzaniu obszaru ze stanu kryzysowego poprzez zawieranie partnerstw publiczno- Prywatnych czy współpracę z różnymi podmiotami.

Rozdział 8. Szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych

Jak już wspomniano powyżej w procesie rewitalizacji bardzo ważnym elementem jest zapewnienie zróżnicowanych form finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu zagwarantowania jak najpełniejszego udziału różnego rodzaju grup interesariuszy. Finansowanie z różnych źródeł (komplementarność finansowa) sprawia, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie efektywna (projekt ma szansę na powodzenie i realizację założeń). Dywersyfikacja źródeł finansowania daje możliwość korzystania zarówno z funduszy komercyjnych, środków publicznych i prywatnych, środków Unii Europejskiej, budżetu Państwa i innych dostępnych w danym czasie zewnętrznych źródeł pozyskiwania funduszy.

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji zaplanowano 16 zadań podstawowych (ponumerowanych od 1.1 do 1.16) o charakterze strategicznym, które zostały zgłoszone w procesie otwartego naboru – zadania te – na **łącną kwotę 11 201 000,00 PLN** zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 44. Szacunkowe ramy finansowe i zakładany harmonogram realizacji podstawowych projektów rewitalizacyjnych.

Lp.	1. Lista Projektów Podstawowych	Kwota w PLN	Potencjalne źródła finansowania	Termin realizacji
1.1	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	200 000,00	Budżet gminy; 5.4.1 RPOWP	2018-2023
1.2	Budowa Eco-ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej w Knyszynie Zamku	14 000,00	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	2018
1.3	Siłownia zewnętrzna w Knyszynie Zamku	26 000,00	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	2018
1.4	Wymiana pieców na ekologiczne i montaż soalrów w Knyszynie Zamku	211 000,00	Budżet gminy; 5.4.1 RPOWP ; 5.1 RPOWP	2018-2023
1.5	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn	600 000,00	Budżet gminy; 5.4.1 RPOWP	2018-2023
1.6	Solary i szamba ekologiczne w Zofiówce	300 000,00	Budżet gminy; 5.1 RPOWP; Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Programu Priorytetowego SYSTEM – Część 3)	2018-2023
1.7	Rewitalizacja Rynku w Knyszynie	1 150 000,00	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	2018
1.8	Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie	2 300 000,00	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	2019

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

1.9	Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok	1 520 000,00	Budżet gminy; mała rewitalizacja 8.6. RPOWP w ramach LGD	2019
1.10	Przebudowa budynku na potrzeby biblioteki	1 310 000,00	Budżet gminy; MKiDN	2018-2019
1.11	Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych	1 000 000,00	Budżet gminy; 5.1 RPOWP;	2018-2019
1.12	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Knyszyn	500 000,00	Budżet gminy; Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Programu Priorytetowego SYSTEM – Część 3)	2018-2019
1.13	Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie	1 900 000,00	Budżet gminy; 5.3.1 RPOWP	2020
1.14	Budowa windy w szpitalu w Knyszynie	100 000,00	Budżet gminy, PFRON	2018
1.15	Akademia prawa jazdy - MOPS	50 000,00	Budżet gminy; 9.1 RPOWP w ramach LGD	2018-2020
1.16	Podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności podstawowych uczniów Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej.	20 000,00	Budżet gminy; 9.1 RPOWP w ramach LGD	2018-2021
RAZEM		11 201 000,00		

Źródło Opracowanie własne

Ponadto w dokumencie przedstawiono także szereg innych zadań, które w perspektywie wdrażania Programu (tzn. w latach 2017-2023) będą wdrażane przez różne podmioty, z wykorzystaniem różnych źródeł finansowania, w tym środków własnych, które także wpływają na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy Knyszyn, a zatem mają istotny udział w osiągnięciu celów zdefiniowanych na poziomie niniejszego dokumentu. Ich wartość, a także liczba zaangażowanych podmiotów jest znacząco większa niż zdefiniowana w ramach grupy zadań podstawowych. Ogólna szacunkowa wartość zgłoszonych projektów ujętych na liście Uzupelniających projektów rewitalizacyjnych wynosi **2 518 000,00** zł. Poniżej zaprezentowano jej podsumowanie.

Tabela 45 Szacunkowe ramy finansowe i zakładany harmonogram realizacji uzupełniających projektów rewitalizacyjnych.

Lp.	2. Lista Projektów Uzupelniających	kwota w PLN	Czas realizacji	Potencjalne Źródła finansowania
2.1	Modernizacja boiska i siłowni w Zofiówce	75 000,00	2018-2023	Budżet gminy, „Sport dla wszystkich” Ministerstwo Sportu i Turystyki
2.2	Świetlica Giżanki w Knyszynie- Zamku	810 000,00	2018-2023	Budżet gminy, PROW, dotacje krajowe dla stowarzyszeń
2.3	Termomodernizacja budynku, przebudowa kotłowni, wymiana pieców grzewczych we wspólnocie mieszkaniowej w Knyszynie Zamku	100 000,00	2018-2023	Budżet gminy, 5.3.1 RPOWP

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

2.4	Budowa boiska do siatkówki plażowej w Knyszynie Zamku	15 000,00	2018-2019	Budżet gminy, „Sport dla wszystkich” Ministerstwo Sportu i Turystyki
2.5	Modernizacja budynku po szkole w Zofiówce	150 000,00	2018-2020	Budżet gminy, PROW, dotacje krajowe dla stowarzyszeń
2.6	Schronisko młodzieżowe w Knyszynie	600 000,00	2019	Budżet gminy, "mała rewitalizacja" 8.6. RPOWP w ramach LGD
2.7	Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Zofiówce	300 000,00	2019	Budżet gminy, 6.2 RPOWP
2.8	Rewitalizacja przychodni w Knyszynie	300 000,00	2020	Budżet gminy, 8.3 RPOWP, Wojewódzki Konserwator Zabytków, MKiDN
2.9	Klub przyrodników - ZS Kalinówka Kościelna	40 000,00	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD
2.10	Międzynarodowa wymiana dzieci i młodzieży - Knyszyński Ośrodek Kultury	50 000,00	2018-2023	Budżet gminy, PL-BY-UA
2.11	Letnia akademii rzemiosła i sztuki - KOK	15 000,00	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD
2.12	Międzynarodowe Spotkania z Konopielką - KOK	23 000,00	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD
2.13	Śpiewy zaduszne i wołoczebne - KOK	10 000,00	2018-2023	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD
2.14	Rodzinna fabryka rozwoju - KOK	30 000,00	2018-2021	Budżet gminy, 9.1 RPOWP w ramach LGD
RAZEM		2 518 000,00		

Źródło Opracowanie własne

Rozdział 9. Struktura zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji ma charakter operacyjny i jako taki winien identyfikować organizacyjne struktury wdrażające planowane cele, działania, zadania oraz ustalenia.

Wśród struktur organizacyjnych wymienić należy dwa typy podmiotów:

- podmioty wykonawcze, czyli jednostki sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego realizujące poszczególne zadania/projekty;
- podmioty zarządzające, czyli jednostka koordynująca wdrożenie Programu, jako całości, a przy tym prowadzące jego aktualizację, monitoring i ocenę.

Podmioty zarządzające Gminnym Programem Rewitalizacji gminy Knyszyn

Niepodważalna rola organów Gminy w zarządzaniu Programem polega na jego ukierunkowaniu, uchwaleniu, kontrolowaniu i ocenie z punktu widzenia lokalnej strategii rozwoju. Odnosi się to szczególnie do kontekstu celów przygotowania Programu (uszczegółowienie i wcielenie w życie instrumentów rozwoju gminy, pozyskanie środków z funduszy strukturalnych, etc.).

Do wyłącznych kompetencji **Rady Miejskiej w Knyszynie** zastrzeżone zostaje:

- uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017-2023;
- nadzór nad realizacją Programu przez Burmistrza;
- opiniowanie i uchwalanie zmian i aktualizacji Programu, przedstawionych przez Burmistrza gminy.

Do **kompetencji Burmistrza** gminy należeć będzie:

- realizacja zapisów Programu m.in. poprzez wyznaczenie Operatora Programu Rewitalizacji i nadzór nad jego działalnością oraz zapewnienie i uwzględnienie w planach budżetowych finansowania zadań ujętych w Programie, zgodnie z założonym udziałem gminy Knyszyn;
- podejmowanie decyzji o potrzebie weryfikacji Programu, m.in. na podstawie wniosków zarówno samego Operatora, jak i wniosków innych jednostek gminnych, a także partnerów społeczno-gospodarczych.

Do działań charakterze wykonawczym zostanie wyznaczony **Operator Programu Rewitalizacji**. Zadania Operatora będą obejmowały następujące elementy zarządzania Programem:

- przygotowanie i koordynowanie wdrażania projektów ujętych w GPR (zarówno w ramach listy podstawowej, jak i uzupełniającej);
- aktualizację i kontynuację procesu planowania, także w odniesieniu do poszerzenia Ramowego Programu o działania realizowane w ramach mikroprogramów społecznych lub uwzględniające inne kategorie projektów;
- planowanie dalszych procesów rozwojowych, wykraczających poza okres realizacji niniejszego Programu (tj. rok 2023);
- realizację Programu, w rozumieniu koordynowania i animowania działań administracji i beneficjentów, w kierunku przestrzegania zasad wdrożenia, wymagań wewnętrznych i zewnętrznych (np. RPOWP), a także spójności Programu;
- organizację procesu upowszechnienia Programu i komunikacji społecznej (organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, struktury partnerstwa publiczno-prywatnego);
- monitorowanie realizacji Programu;
- opracowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów Programu.

Na każdym z poziomów, w proces wdrażania założeń Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn zaangażowane będą ponadto następujące podmioty:

– *Komitet ds. Rewitalizacji*

– *Zespoły Robocze ds. podobszarów rewitalizacji* (wyłaniane w ramach Komitetu ds. Rewitalizacji spośród jego członków)

– *Partnerzy Programu* – interesariusze procesu rewitalizacji, wśród których znajdują się m.in. podmioty takie jak:

- o Mieszkańcy,
- o Lokalni aktywiści,
- o Przedsiębiorcy,
- o Związki przedsiębiorców,
- o Właściciele nieruchomości,
- o Spółdzielnie mieszkaniowe i/lub Zarządcy nieruchomości,
- o Instytucje zarządzające infrastrukturą techniczną,
- o Instytucje społeczne, w tym kościoły, parafie, związki wyznaniowe,
- o Instytucje edukacyjne,
- o Organizacje pozarządowe,
- o Kluby sportowe,
- o Media lokalne.

Komitet ds. Rewitalizacji:

- upowszechnia wśród lokalnej społeczności informacje na temat postępów w realizacji założeń GPR;
- określa standardy bieżącego monitorowania wdrażania GPR (wprowadza niezbędne zmiany do procedury monitoringu);
- rekomenduje zmiany do GPR;
- opiniuje sprawozdania z realizacji GPR; – tworzy warunki do współpracy i koordynacji działań rewitalizacyjnych;
- wdraża założenia GPR oraz koordynuje procesy w obszarze rewitalizacji;
- stanowi forum wymiany opinii nt. obszaru rewitalizacji, jego potrzeb i zmian zachodzących na tym terenie;
- diagnozuje zaistniałe problemy w podobszarach rewitalizacji;
- promuje założenia i efekty realizacji zadań w ramach obszaru rewitalizacji;
- opiniuje propozycje zmian w ramach obszaru rewitalizacji;
- poszukuje nowych Partnerów do realizacji istotnych przedsięwzięć;
- inicjuje partnerstwa do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych;

Z uwagi na wyznaczenie w drodze diagnozy obszaru rewitalizacji w gminie Knyszyn, który składa się z 4 podobszarów nie mających ze sobą wspólnych granic (*miasto Knyszyn*: ul. Grodzieńska, ul. Białostocka oraz teren Rynku Miejskiego oraz sołectwa: *Knyszyn Zamek, Zofiówka i Kalinówka Kościelna*) dla sprawnego procesu zarządzania i monitorowania GPR wyznacza się **Zespoły Robocze ds. w/w podobszarów** (wyłaniane w ramach Komitetu ds. Rewitalizacji spośród jego członków). Do ich zadań w szczególności należy:

- opiniowanie wniosków Partnerów z danego podobszaru dotyczących zmian w GPR;
- przedstawianie wstępnej opinii dotyczącej zmian w ramach danego podobszaru;
- opiniowanie propozycji projektów rewitalizacyjnych dotyczących podobszarów, zgłaszanych przez Partnerów oraz zgłaszanie projektów własnych;

Partnerzy Programu natomiast:

- przekazują informacje nt. realizowanych zadań wpisujących się w założenia GPR oraz statystyki i dane pomocne w procesie monitorowania wskaźników dla Programu;
- zgłaszają wnioski dotyczące zmian w GPR;
- zgłaszają propozycje projektów rewitalizacyjnych dotyczących wyznaczonych obszarów;
- aktywnie, zgodnie z posiadanymi kompetencjami włączają się w realizację zadań wpisujących się w GPR;
- zgłaszają Operatorowi ds. Rewitalizacji pojawienie się trudności lub dodatkowych potrzeb związanych z wdrażanymi zadaniami uwzględnionymi w GPR;

Koszty zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

Koszty zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn wstępnie oszacowano na poziomie ok. 30 000 zł. Koszt ten związany jest z koniecznością przeprowadzenia ewaluacji (po 3 latach funkcjonowania *mid-term* i ewaluacji *ex-post*) Programu Rewitalizacji i działań niezbędnych do przygotowania raportu ewaluacyjnego. Pozostałe działania zarządcze są bezkosztowe, ponieważ wpisane będą w bieżącą działalność struktur Urzędu Miejskiego w Knyszynie, dzięki czemu możliwe będzie też korzystanie z dostępnych zasobów Urzędu (zaplecze lokalowe, sprzętowe itd.).

Harmonogram realizacji Programu

Okres realizacji procesu rewitalizacji objętego niniejszym GPR wynosi 7 lat (lata 2017 – 2023). Przewiduje się podział tego okresu na dwa podokresy trzyletnie pełnej funkcjonalności GPR poprzedzone okresem uruchamiania Programu.

Tabela 46 Ramowy harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn

Etap realizacji GPR	Przedział czasowy	Działania
Przygotowanie i uruchomienie Gminnego Programu Rewitalizacji	2017	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diagnoza i wyznaczenie obszaru rewitalizacji. 2. Opracowanie i przyjęcie GPR. 3. Powołanie struktury zarządzania GPR – w tym określenie zasad wyboru członków Komitetu Rewitalizacji. 4. Zainicjowanie prac Komitetu Rewitalizacji. 5. Aplikowanie o środki unijne na projekty zaplanowane w harmonogramie rzeczowo-finansowym GPR
I etap realizacji GRP	2018- 2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja harmonogramu działań na rok 2018-2020. 2. Uruchamianie zgodnie z planem kolejnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i testowanie systemu zarządzania i monitorowania. 3. Uruchomienie systemu monitorowania i oceny realizacji. 4. Aktualizacja harmonogramu na lata 2021 – 2023
II etap realizacji GPR	2021 - 2023	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ewaluacja realizacji GPR 2017-2020 (<i>mid-term</i>), wnioski i poprawki. 2. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewidzianych na lata 2021 – 2023. 3. Ewaluacja realizacji GPR 2021-2023 (<i>ex-post</i>), wnioski i poprawki. 4. 2023r - opracowanie GPR na kolejną perspektywę czasową.

Źródło Opracowanie własne

System obiegu informacji w instytucji odpowiedzialnej za zarządzanie programem

System obiegu informacji oraz środków finansowych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji, będzie realizowany przez **Operatora Programu** zgodnie z dotychczasowymi zarządzeniami i instrukcjami kancelaryjnymi obowiązującymi w Urzędzie Miejskim w Knyszynie w odniesieniu do powyższych kwestii, które wynikają z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia

18 stycznia 2011 roku w sprawie *instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych (Dz.U. 2011 nr 14, poz. 67)*. W oparciu o powyższe rozporządzenie w Urzędzie wprowadzono stosowne procedury, które rozstrzygają zakres odpowiedzialności i kompetencji poszczególnych jednostek Urzędu Miejskiego, regulują zasady przepływu informacji w Urzędzie, a także środków finansowych pozostających w dyspozycji gminy. Uszczegółowienie powyższych zapisów w odniesieniu do Gminnego Programu Rewitalizacji znajdzie swoje odzwierciedlenie w Zarządzeniu Burmistrza powołującym ***Pełnomocnika ds. Rewitalizacji*** z umiejscowieniem go w strukturze Urzędu Miejskiego w Knyszynie. Obieg informacji poza strukturą Urzędu zapewnią stałe spotkania Komitetu Rewitalizacji, na których będą przekazywane informacje nt. bieżącego postępu prac nad Programem, a także pozyskiwane informacje o postępie prac u pozostałych partnerów Programu, w tym informacje o środkach zaangażowanych poza gminą. Ponadto informacja o postępie prac i uruchamianych projektach będzie dostępna na wydzielonej części portalu internetowego Urzędu Miejskiego w Knyszynie poświęconej wdrażaniu Programu Rewitalizacji. Tam też będą publikowane bieżące sprawozdania z postępu prac nad Programem.

Informacja i promocja Gminnego Programu Rewitalizacji

W trakcie realizacji Programu, zarówno jego Operator, jak i konkretni beneficjenci dołożą wszelkich starań, aby we właściwy sposób rozpowszechnić informacje o jego celach, zamierzeniach, jak i konkretnych efektach, które przyniesie jego realizacja. Działania te będą także cały czas otwarte na dalszy proces konsultacji i możliwą aktualizację Programu w sytuacji zmiany jakichkolwiek czynników, które determinowały obecny jego kształt.

Za podejmowanie konkretnych działań promocyjnych odpowiadać będzie Operator Programu, który określi:

- cele działań informacyjnych i promocyjnych;
- potencjalne grupy docelowe działań informacyjnych i promocyjnych;
- strategie informowania i promocji.

Podstawowymi celami działań informacyjnych i promocyjnych, realizowanymi w ramach Programu Rewitalizacji winno być podniesienie świadomości opinii publicznej o przebiegu realizacji i rezultatach Programu. Ze względu na zintegrowany charakter Programu, zasięg terytorialny i rangę realizacji jego celów, do grup docelowych działań GPR zaliczyć należy: społeczeństwo, z uwzględnieniem specyficznych narzędzi kierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz kierowanych do mieszkańców obszarów gminy nieobjętych Programem; beneficjentów i potencjalnych beneficjentów Programu; partnerów społeczno-gospodarczych; organizacje pozarządowe, samorządy gospodarcze, instytucje otoczenia biznesu; właściwe władze publiczne (władze regionalne województwa podlaskiego, administracja rządowa szczebla wojewódzkiego, władze publiczne gmin i powiatów sąsiedzkich, władze publiczne miast i gmin partnerskich); media (prasa, radio, telewizja o zasięgu lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim oraz media elektroniczne).

Proces informowania o Gminnym Programie Rewitalizacji powinien mieć charakter dwukierunkowy, to znaczy pozwalać odbiorcom przekazów na formułowanie informacji zwrotnych i własnych opinii. Plan promocji powinien zatem realizować zarówno bierne, jak i czynne prawo obywateli do informacji, zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami. I tak, wśród instrumentów realizacji działań GPR w tych sferach wymienić należy:

- wykorzystanie oficjalnych stron internetowych gminy i jednostek podległych (w tym BIP) do publikacji informacji o rewitalizacji;
- prowadzenie serwisu internetowego Programu Rewitalizacji, w którego skład wejść powinny:
 - opis problematyki związanej z rewitalizacją wyznaczonych obszarów,
 - informacje o bieżącym stanie wdrażania, finansowania, ewaluacji Programu,
 - inne informacje i materiały o charakterze informacyjnym (komunikaty o przetargach, konkursach ofert i ich wynikach),
 - forum mieszkańców,

- baza przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- informacje o możliwości pozyskania środków na projekty, związane z przyjętymi celami rewitalizacji,
- baza umożliwiająca znalezienie partnera do projektu (zgłoszonego lub planowanego do zgłoszenia do Programu Rewitalizacji),
- statystyki i raporty związane z realizacją Programu,
- galeria fotografii (np. przed realizacją – po realizacji);
 - broszury informacyjne, publikacje związane z realizacją poszczególnych projektów, wydawane przez Operatora oraz podmioty zaangażowane w realizację Programu Rewitalizacji;
 - konferencje prasowe (organizowane przez Operatora i/lub beneficjentów Programu Rewitalizacji) dotyczące np. uchwalenia Programu, kolejnych etapów wdrożenia i ewaluacji, uzyskania środków na finansowanie Programu lub poszczególnych projektów, zakończenia każdego projektu realizowanego w ramach Programu.

Rozdział 10. System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji

Aby móc zmierzyć efekt przyszłych działań rewitalizacyjnych realizowanych w gminie i trafnie reagować na niepożądane tendencje, niezbędne jest wdrożenie profesjonalnego systemu monitoringu i ewaluacji opierającego się na konkretnych wskaźnikach. Zgodnie z definicją monitorowanie jest procesem systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty programu. Tak rozumiany monitoring spełnia także rolę systemu wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach. W monitorowaniu brać winny udział wszystkie podmioty zaangażowane we wdrażanie Programu Rewitalizacji. Do instytucji i podmiotów biorących udział w monitoringu Programu Rewitalizacji zaliczyć należy w szczególności:

- ✓ Radę Miejską w Knyszynie;
- ✓ Burmistrza gminy Knyszyn;
- ✓ Operatora Programu Rewitalizacji;
- ✓ Komitet Rewitalizacji;
- ✓ Odpowiednie stanowiska w strukturze Urzędu Miejskiego w Knyszynie oraz podległe mu jednostki organizacyjne odpowiedzialne za nadzór i kontrolę nad istotnymi dla procesu rewitalizacji sferami;
- ✓ Beneficjentów Programu Rewitalizacji.

Dla osiągnięcia wskaźników Gminnego Programu Rewitalizacji, szczególna rola w procesie monitoringu przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych, ujętych w nim projektów.

Na poziomie monitorowania Programu Rewitalizacji **głównym podmiotem monitorującym oraz dokonującym oceny osiągnięcia założonych wskaźników jest Operator Programu**, a w odniesieniu do osiągnięcia celów szczegółowych i ogólnych rewitalizacji Rada Miejska, Burmistrz Knyszyna i Komitet Rewitalizacji. Rola Operatora Programu obejmować powinna jednocześnie monitoring oraz sprawozdawczość. Sprawozdania z realizacji programów (rzeczowo-finansowe) przedkładane powinny być przez Operatora Burmistrzowi w formie sprawozdania rocznego, a także załączane do sprawozdania z realizacji całego Programu Rewitalizacji przedkładanego corocznie Radzie Miejskiej w Knyszynie i Komitetowi Rewitalizacji.

Sprawozdania z postępów w realizacji zadań uwzględnionych w Gminnym Programie Rewitalizacji przygotowywane są rokrocznie, pod koniec danego roku realizacji Programu. W tym celu podejmowane są następujące działania:

- ✓ **Operator ds. Rewitalizacji** pozyskuje informacje na temat realizowanych /zrealizowanych projektów w danym roku kalendarzowym od Partnerów realizujących projekty rewitalizacyjne. Dane zawierają informacje, takie jak m.in.: harmonogram, osiągnięte efekty (wskaźniki), napotkane / potencjalne trudności i problemy, niezbędne do zrealizowania zadania zasoby, postęp finansowy projektu, a także listę proponowanych działań do realizacji na kolejny rok. *Dane gromadzone są do 31 października.*
- ✓ **Partnerzy** realizujący projekty przygotowują niezbędne dane w postaci *raportów cząstkowych Partnerów* z wykonanych projektów i przekazują je Operatorowi
- ✓ **Operator ds. Rewitalizacji do 15 listopada opracowuje całościowe Sprawozdanie**, które zawiera:
 - wyniki działań związanych z pozyskiwaniem funduszy zewnętrznych na realizację działań zapisanych w Gminnym Programie Rewitalizacji gminy Knyszyn (ile i jakie wnioski o dofinansowanie zostały złożone w okresie sprawozdawczym, na jakie działania udało się pozyskać środki, w jakiej wysokości, jakie działania nie otrzymały wsparcia finansowego),
 - prezentację przebiegu realizacji projektów (rzeczową i finansową), które otrzymały dofinansowanie z funduszy zewnętrznych,

- analizę przyczyn niezrealizowania projektów zapisanych w Gminnym Programie Rewitalizacji gminy Knyszyn w czasie sprawozdawczym lub szerszym,
- stan przygotowań i wdrażania projektów wpisanych do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn.

W ciągu 10 dni od otrzymania sprawozdania Burmistrz zwołuje spotkanie Komitetu ds. Rewitalizacji, podczas którego konsultuje ujęte w sprawozdaniu wyniki monitoringu, rekomendacje oraz zaopiniowaną przez Zespoły Robocze listę zadań planowanych do realizacji w kolejnym roku budżetowym.

Na kolejnej, następującej po spotkaniu Komitetu ds. Rewitalizacji, sesji Rady Miejskiej Burmistrz przedstawia wyniki sprawozdania z realizacji zamierzeń strategicznych wraz z listą zadań proponowanych do uwzględnienia w budżecie gminy na kolejny rok. Informacje z systemu monitorowania służą zarządzającym realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 - 2023 do sprawowania bieżącego nadzoru nad postępami.

Jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Knyszynie będą brały bezpośredni udział w monitorowaniu projektów, zgłoszonych i zarządzanych przez siebie, tak jak każdy Beneficjent Programu. Z drugiej strony mogą włączać się w proces monitorowania, w związku z udostępnianiem przez nie danych o stanie spraw, prowadzonych przez Gminę i jej jednostki, a dotyczących inwestycji, zgłoszonych jako projekty do Programu Rewitalizacji.

Jednym z celów monitoringu jest dostarczanie informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania pomocy – na poziomie pojedynczego projektu i całego Programu. Zgodnie z zasadami w zależności od charakteru dostarczanych danych, **monitoring dzielimy na rzeczowy i finansowy**. Zakłada się przyjęcie tej systematyki dla Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn.

Monitoring rzeczowy Programu

Monitoring rzeczowy dostarcza danych, obrazujących postęp we wdrażaniu programu oraz umożliwiających ocenę jego wykonania w odniesieniu do ustalonych celów. Dane wykorzystywane przy monitorowaniu powinny zostać skwantyfikowane i obrazować postęp we wdrażaniu oraz rezultaty działań, w podziale na trzy kategorie wskaźników:

wskaźniki produktu, które odnoszą się do rzeczowych efektów działalności i są liczone w jednostkach materialnych;

wskaźniki rezultatu, odpowiadające bezpośrednim i natychmiastowym efektom wynikającym z wdrożenia Programu, które mogą mieć formę wskaźników materialnych lub finansowych;

Wskaźniki formułowane są już w trakcie opracowywania wniosków o finansowanie poszczególnych projektów. Umowy o dofinansowanie projektów (których integralną częścią jest m.in. lista wskaźników projektu) lub Studia Wykonalności stanowią zatem podstawę do monitorowania efektów rzeczowych przez odpowiednie podmioty. Zgodnie obowiązującymi zasadami wdrażania programów finansowanych ze środków UE poziom wymaganej kwantyfikacji celów zależy od rodzaju interwencji. W przypadku tych celów, które nie mogą być skwantyfikowane ex-ante, wskaźniki będą musiały być dopracowane już we wczesnej fazie wdrażania.

Monitoring finansowy Programu

Monitoring finansowy GPR dostarcza danych, dotyczących finansowych aspektów realizacji Programu i stanowi podstawę do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na niego środków. Powinien odbywać się w oparciu o sprawozdania –roczne oraz końcowe (obejmujące projekt, cele szczegółowe, Program Rewitalizacji), które przedstawiane są:

✓ Operatorowi Programu – w formie kopii sprawozdań, przedkładanych Instytucji Zarządzającej przez Beneficjentów Projektów, które uzyskały wsparcie w ramach RPOWP lub innych funduszy UE;

- ✓ Operatorowi Programu – w formie sprawozdań, przedkładanych przez Beneficjentów Programu, którzy nie pozyskali środków z Funduszy Strukturalnych, ale rozpoczęli realizację projektów, ujętych w Programie Rewitalizacji i wykorzystują inne publiczne źródła finansowania, w tym środki gminy;
- ✓ Burmistrzowi Knyszyna – w formie sprawozdań przedkładanych przez Operatora Programu, dotyczących finansowania w odniesieniu do Programu – w podziale na cele szczegółowe rewitalizacji;
- ✓ Radzie Miejskie w Knyszynie – w formie rocznych sprawozdań przedkładanych przez Operatora Programu w zakresie realizacji i sposobu finansowania Programu.
- ✓ Komitetowi Rewitalizacji – w formie rocznych sprawozdań przedkładanych przez Operatora Programu w zakresie realizacji i sposobu finansowania Programu.

Dane zawarte w tych sprawozdaniach obejmować powinny wysokość wkładu finansowego, pochodzącego ze środków publicznych (wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem, wydatki poniesione od początku realizacji zadania, stan zaawansowania realizacji zadania w ujęciu procentowym), z wyszczególnieniem wszystkich źródeł finansowania (m.in. środki własne gminy, środki z UE, pożyczki, fundusze celowe, środki prywatne, inne). Dodatkowo sprawozdania powinny zawierać informacje na temat postępu realizacji planu finansowego projektu lub Programu, w okresie sprawozdawczym oraz prognozę w tym zakresie na rok następny.

Do monitorowania Programu Rewitalizacji został zaprojektowany system wskaźników w oparciu o następujące kryteria:

- ✓ **Mierzalności** – wskaźniki powinny być możliwe do zmierzenia na odpowiednio wysokim poziomie dokładności.
- ✓ **Rzetelności** – pomiar wskaźników powinien być dokonywany w sposób obiektywny, za każdym razem na tych samych zasadach.
- ✓ **Trafności** – wskaźniki powinny odzwierciedlać rzeczywisty poziom realizacji celów, a więc być dobrane tak, aby odzwierciedlać rzeczywiste wyniki działań.
- ✓ **Dostępności** – wskaźniki powinny być dostępne dla osób lub instytucji dokonujących ewaluacji, ich pozyskanie powinno być proste i nie wymagać nadmiernych nakładów finansowych ani czasowych.

Dla każdego celu operacyjnego będzie mierzony minimum jeden wskaźnik zobrazowany w poniższej tabeli.

Tabela 47 Cele strategiczne i operacyjne Programu w ujęciu wskaźników

Cel strategiczny 1. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców	
cel operacyjny	1.1. Promocja zdrowego stylu życia
	główne wskaźniki
	Ilość nowej i/lub rozbudowanej przestrzeni z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną (w m ² lub w m)
	Ilość zajęć zorganizowanych na gminnych obiektach sportowo rekreacyjnych
	Liczba osób korzystająca z zajęć organizowanych na gminnych obiektach sportowo-rekreacyjnych
	Liczba osób korzystająca z nowo powstałej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
cel operacyjny	1.2. Radykalna poprawa jakość powietrza
	główne wskaźniki
	Ilość szkoleń/warsztatów/spotkań promujących ekologiczne źródła ciepła
	Liczba osób objęta szkoleniami z zakresu postaw proekologicznych
	Ilość powierzchni budynków prywatnych i publicznych poddanych termomodernizacji (w m ²)

	Ilość budynków prywatnych i publicznych poddanych wymianie pieca
cel operacyjny	1.3. Poprawa jakości życia poprzez rozwój gospodarki wodno-ściekowej
	główne wskaźniki
	Ilość nowo powstałych ekologicznych przydomowych oczyszczalni Liczba osób objęta szkoleniami z zakresu postaw proekologicznych
cel operacyjny	1.4. Poprawa jakości życia poprzez podniesienie standardu obiektów użyteczności publicznej
	główne wskaźniki
	Ilość zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej
Cel strategiczny 2. Wzrost zaangażowania i poziomu kompetencji kluczowych mieszkańców	
cel operacyjny	2.1. Wzmocnienie procesów integracji i aktywizacji mieszkańców
	główne wskaźniki
	Ilość zorganizowanych przedsięwzięć z udziałem ludzi w różnych grupach wiekowych
	Ilość zorganizowanych spotkań partycypacyjnych z mieszkańcami w ramach wdrażania GPR Ilość wolontariuszy zaangażowanych w proces aktywizacji społecznej i integracji
cel operacyjny	2.2. Aktywizacja organizacji pozarządowych w celu włączania się w rozwiązywanie problemów społecznych na obszarze rewitalizacji
	główne wskaźniki
	ilość nowo zarejestrowanych organizacji pozarządowych wsparcie materialne i niematerialne udzielone organizacjom pozarządowym
cel operacyjny	2.3. Przeciwdziałanie procesom wykluczenia i marginalizacji społecznej
	główne wskaźniki
	Ilość zorganizowanych przedsięwzięć dla rodzin z obszaru rewitalizacji Liczba osób z obszaru rewitalizacji objętych wsparciem z zakresu aktywizacji społecznej
	% spadek osób z obszaru rewitalizacji korzystających ze wsparcia MOPS w Knyszynie
cel operacyjny	2.4. Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży w stosunku do młodych mieszkańców sąsiednich ośrodków
	główne wskaźniki
	Ilość nowego sprzętu multimedialnego i pomocy dydaktycznych przekazana dla szkół i przedszkoli Ilość zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci szkół podstawowych
	% wzrost wyników egzaminów końcowych po 8 klasie SP
Cel strategiczny 3 Poprawa kondycji ekonomiczno- gospodarczej mieszkańców	
cel operacyjny	3.1 Dobre skomunikowanie i wykorzystanie położenia w sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego i wielu atrakcji turystycznych
	główne wskaźniki
	Wzrost ilości pomiotów gospodarczych na 100 mieszkańców na obszarze rewitalizacji Ilość działań promujących funkcje turystyczno-wypoczynkowe obszaru rewitalizacji
	Ilość zorganizowanych spotkań dla przedsiębiorców z branży okołoturystycznej

cel operacyjny	3.2 Wykorzystanie dziedzictwa historycznego i przyrodniczego gminy dla rozwijania produktów turystycznych;
	główne wskaźniki
	Ilość nowo powstałych punktów gastronomicznych, hotelarskich
	Ilość nowo powstałych ekologicznych upraw
	Ilość turystów korzystających z nowych produktów turystycznych
	Ilość nowo powstałych produktów turystycznych
cel operacyjny	3.3. Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja zawodowa mieszkańców
	główne wskaźniki
	Liczba osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji objęta wsparciem szkoleniowym i doradczym
	Spadek odsetka osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji/100 mieszkańców
	Ilość nowo powstałych miejsc pracy na obszarze rewitalizacji
Cel strategiczny 4 Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców	
cel operacyjny	4.1 Dzieje regionu kształtują tożsamość mieszkańców
	główne wskaźniki
	Ilość zorganizowanych przedsięwzięć promujących lokalne dziedzictwo kulturalne, historyczne i przyrodnicze
	Liczba uczestników przedsięwzięć promujących lokalne dziedzictwo
cel operacyjny	4.2. Kształtowanie wysokiej wartości przestrzeni publicznej
	główne wskaźniki
	Ilość zrewitalizowanych obiektów zabytkowych
	liczba zrewitalizowanych centrów terenów rewitalizacji
cel operacyjny	4.3. Rozwój zasobów instytucjonalnych do tworzenia atrakcyjnej oferty kulturalnej
	główne wskaźniki
	Ilość czytelników powyżej 60 roku życia
	Ilość osób powyżej 60 roku życia biorąca udział w przedsięwzięciach kulturalnych
	Ilość zmodernizowanych/nowo powstałych instytucji kultury

Źródło Opracowanie własne

Ocena Gminnego Programu Rewitalizacji

Ocena (ewaluacja) Programu Rewitalizacji pozwala oszacować oddziaływanie samego Programu, jak i pomocy publicznej, w tym pomocy strukturalnej Unii Europejskiej w odniesieniu do założonych celów. Wyniki oceny powinny zostać wykorzystane w celu jak najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do rzeczywistych potrzeb oraz najbardziej efektywnego wydatkowania środków. Ocena udziela odpowiedzi na pytanie o celowość, trafność i wartość dodaną interwencji planowanej, przeprowadzanej lub zakończonej. Warunkiem dobrej oceny jest dostępność danych i terminowość raportowania przez wszystkie podmioty zaangażowane w system wdrażania Programu. Ocena taka bada sam program i jego efekty długotrwałe, czyli oddziaływania. Wiąże się zatem z przedstawionym wyżej monitoringiem rzeczowym. Proponuje się, by system i rodzaje oceny Programu odpowiadały metodologii ogólnie stosowanej metodologii oceny i systemu sprawozdawczości programów finansowanych ze środków UE.

Na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn założono 2 fazy ewaluacji:

➤ **Ocena w połowie okresu realizacji** (ocena *mid-term* z okres 2017-2020) Planu lub Programu, przeprowadzana nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji, obejmuje analizę: -

- efektywności wykorzystania środków;

- skuteczności w zakresie osiągnięcia założonych celów;
- oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą, w tym na zatrudnienie;
- funkcjonowania systemu realizacji.

➤ **Ocena końcowa Programu (ocena ex-post).** Celem oceny *ex-post* będzie określenie długotrwałych efektów wdrożenia Programu, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy. Z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków polityki rozwoju gminy, szczególnie w zakresie zdefiniowania czynników, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania Programu. Za organizację procesu ewaluacji końcowej odpowiadać powinien Operator Programu z udziałem Komitetu Rewitalizacji, Burmistrza oraz Rady Miejskiej, jako organu przyjmującego wyniki oceny. Przyjąć można, iż ocena powinna zostać zakończona nie później niż 3 lata po zakończeniu okresu programowania. Raport z realizacji programu powinien zostać upubliczniony i opublikowany na stronie internetowej gminy (Biuletyn Informacji Publicznej).

Niezależnie od prowadzenia wyżej wymienionych form ewaluacji, Burmistrz a także Rada Miejska oraz Operator mogą inicjować bieżącą ocenę Programu Rewitalizacji, której przedmiotem jest efektywność stosowanych instrumentów i całego systemu wdrażania.

Rozdział 11. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7, ust. 3

Komitet Rewitalizacji to ciało doradczo-opiniotwórcze, przewidziane w Ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku, jako podmiot wspierający Burmistrza Knyszyna w podejmowaniu decyzji i wydawaniu opinii o działaniach rewitalizacyjnych. Komitet Rewitalizacji został uwzględniony w strukturze zarządzania i monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn. Stosowna Uchwała Nr XXV/210/17 z dnia 19.06.2017r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji została już podjęta przez Radę Miejską w Knyszynie. Podjęcie Uchwały zostało poprzedzone 30 dniowymi konsultacjami społecznymi w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego.
2. Spotkanie otwarte z interesariuszami rewitalizacji w Urzędzie Miejskim w Knyszynie na którym zostały omówione propozycje zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, a także przedstawione uwagi i opinie i propozycji w formie dyskusji. Na spotkaniu wzięło udział łącznie 24 przedstawiciele interesariuszy (mieszkańcy, przedstawiciele stowarzyszeń, przedsiębiorcy, urzędnicy, a także pracownicy podległych jednostek organizacyjnych).
3. Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Miejskiego w Knyszynie, ul. Rynek 39, 19-120 Knyszyn w pok. 11 w godzinach pracy Urzędu.

Komitet Rewitalizacji, wyłoniony w wyniku otwartego naboru, zostanie powołany zarządzeniem Burmistrza do 3 miesięcy od przyjęcia Programu.

Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322). których mowa w art. 15 ust 1 pkt 10)

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023 na ten moment nie wymusza zmian w w/w uchwale, jednakże gmina zastrzega sobie możliwość wprowadzenia zmian, w razie zmian/aktualizacji w dokumencie GPR.

Specjalna Strefa Rewitalizacji

Na dzień przyjęcia uchwały o przyjęciu Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017-2023 nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, jednakże gmina zastrzega sobie możliwość jej powołania, zgodnie z art. 25 Ustawy z dnia 9 października o Rewitalizacji.

Rozdział 12. Sposób realizacji Programu Rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

W związku z opracowaniem Gminnego Programu Rewitalizacji możliwe będzie dokonanie zmian w uchwałach definiujących politykę planowania zagospodarowania przestrzennego przyjętych przez Radę Miejską w Knyszynie, tj.:

- w uchwałach dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Knyszyn stracił ważność w dniu 31.12.2003 r. Obecnie na terenie gminy Knyszyn nie obowiązuje żaden Plan zagospodarowania przestrzennego. W związku z podjęciem Uchwały o Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Knyszyn na lata 2017-2023, plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego staje się konieczny do niezwłocznej aktualizacji i uchwalenia.

Zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn nie przewiduje wprowadzenia zmian w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Knyszyn przyjętym uchwałą Nr. XXXIII/119/2000 Rady Miejskiej w Knyszynie z dnia z dnia 30 listopada 2000 r.

Zmiany w wieloletniej prognozie finansowej gminy

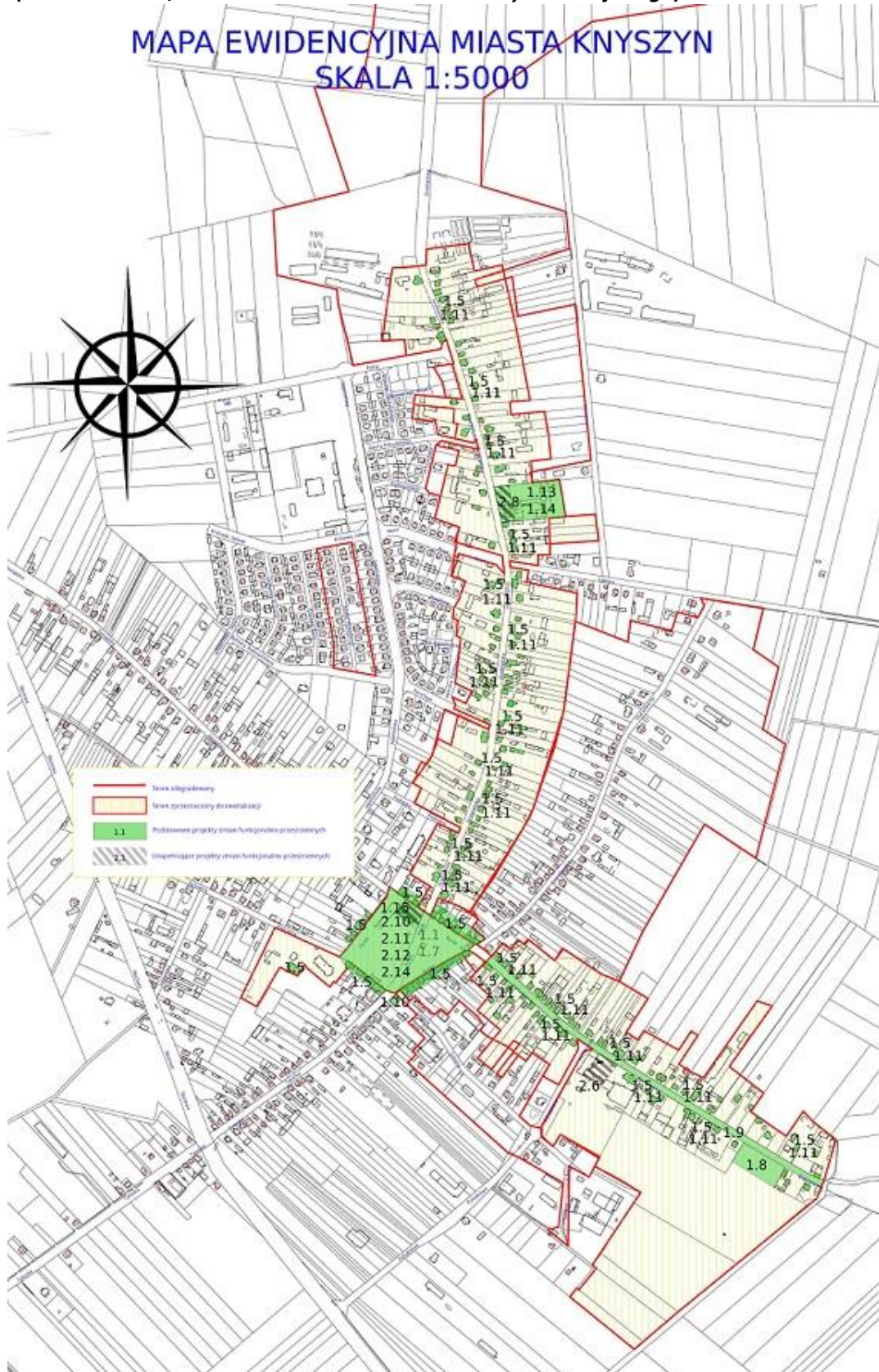
Po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji Rada Miejska w Knyszynie wprowadza przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w tym programie, służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy (zgodnie z art. 21 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku).

Miejscowy plan rewitalizacji

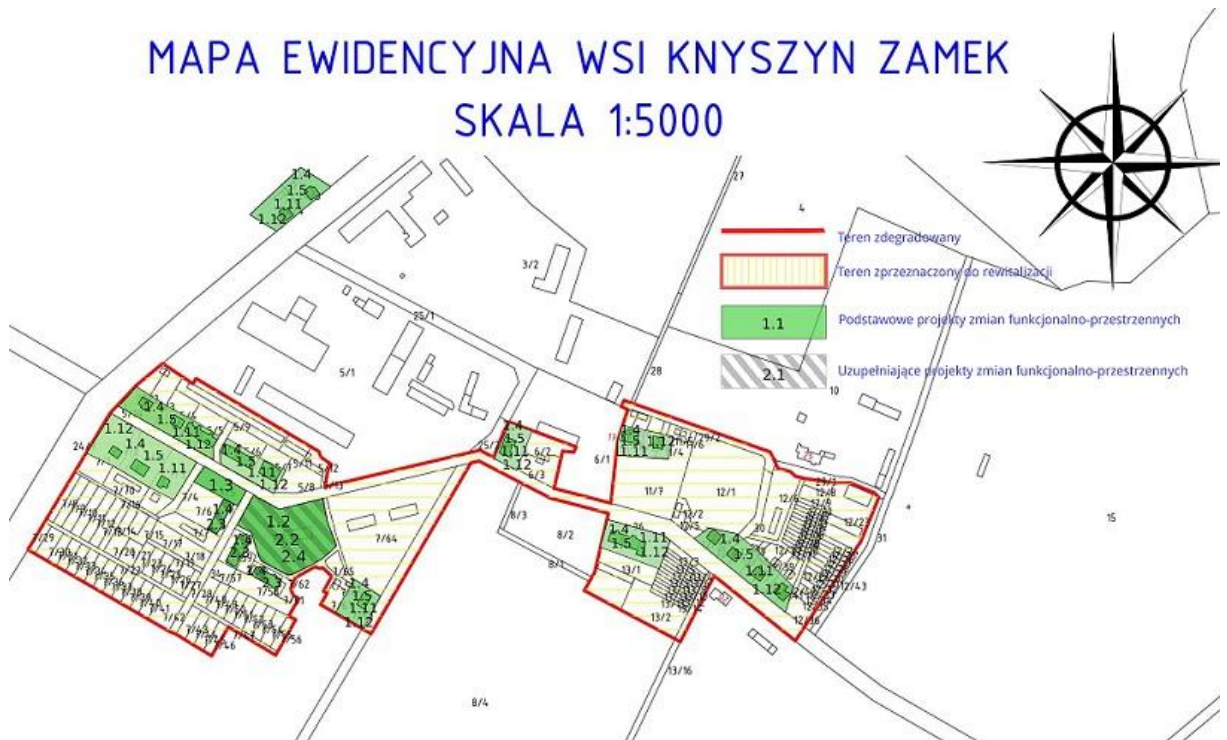
W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017-2023 nie przewiduje się uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Załącznik 1 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji gminy Knyszyn.

Ryc. 12 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji miasto Knyszyn (ul. Białostocka, ul. Grodzieńska wraz z terenem Rynku Miejskiego)

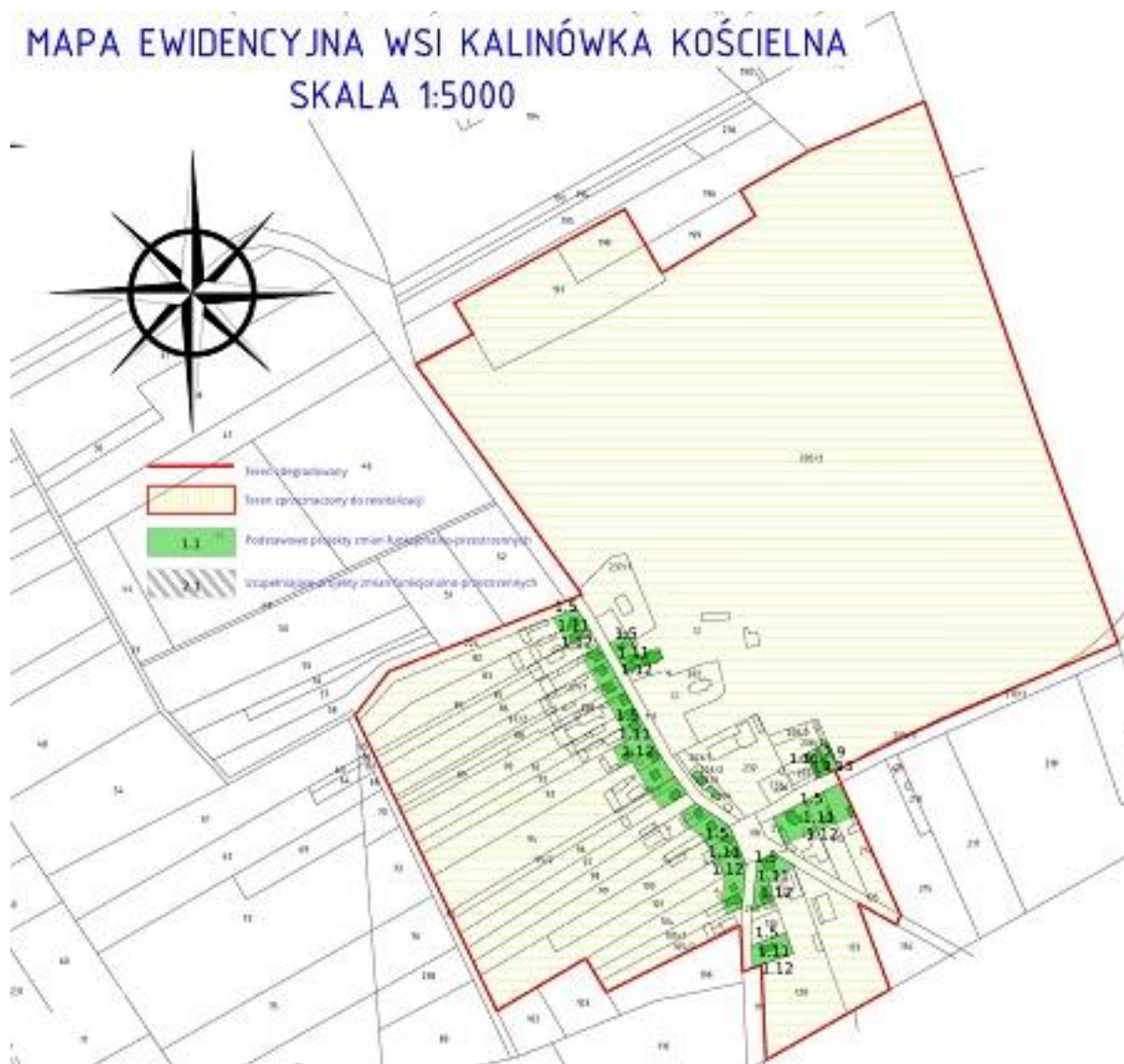
Ryc. 13 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Knyszyn Zamek

Ryc. 14 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Zofiówka

Ryc. 15 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Kalinówka Kościelna

Legenda do map c.d.

Lp.	1. Lista Projektów Podstawowych
1.1	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn
1.2	Budowa Eco-ogrodu. Zagospodarowanie terenu integracji społecznej w Knyszynie Zamku
1.3	Siłownia zewnętrzna w Knyszynie Zamku
1.4	Wymiana pieców na ekologiczne i montaż soalrów w Knyszynie Zamku
1.5	Wymiana pieców na ekologiczne w gminie Knyszyn
1.6	Solary i szamba ekologiczne w Zofiówce
1.7	Rewitalizacja Rynku w Knyszynie
1.8	Budowa zbiornika wodnego w Knyszynie

Gminny Program Rewitalizacji gminy Knyszyn na lata 2017 – 2023

1.9	Budowa ścieżki rowerowej Knyszyn- Białystok
1.10	Przebudowa budynku na potrzeby biblioteki
1.11	Montaż kolektorów i paneli fotowoltaicznych
1.12	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Knyszyn
1.13	Termomodernizacja budynków szpitala w Knyszynie
1.14	Budowa windy w szpitalu w Knyszynie
1.15	Akademia prawa jazdy - MOPS
1.16	Podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności podstawowych uczniów Szkoły Podstawowej w Kalinówce Kościelnej.

Lp.	2. Lista Projektów Uzupełniających
2.1	Modernizacja boiska i siłowni w Zofiówce
2.2	Świetlica Giżanki w Knyszynie- Zamku
2.3	Termomodernizacja budynku, przebudowa kotłowni, wymiana pieców grzewczych we wspólnocie mieszkaniowe w Knyszynie Zamku
2.4	Budowa boiska do siatkówki plażowej w Knyszynie Zamku
2.5	Modernizacja budynku po szkole w Zofiówce
2.6	Schronisko młodzieżowe w Knyszynie
2.7	Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Zofiówce
2.8	Rewitalizacja przychodni w Knyszynie
2.9	Klub przyrodników - ZS Kalinówka Kościelna
2.10	Międzynarodowa wymiana dzieci i młodzieży - Knyszynski Ośrodek Kultury
2.11	Letnia akademii rzemiosła i sztuki - KOK
2.12	Międzynarodowe Spotkania z Konopielką - KOK
2.13	Śpiewy zaduszne i wołoczebne - KOK
2.14	Rodzinna fabryka rozwoju - KOK